

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

ESEN-2
INTEGRAREA ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

**ANALIZA STRUCTURALĂ A SISTEMULUI
DE COMPANII ROMÂNEȘTI DIN PERSPECTIVA
INTEGRĂRII ROMÂNIEI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ**

Prof. univ. dr. Dinu MARIN (coordonator)
Prof. univ. dr. Cezar MEREUȚĂ
Dr. Constantin CIUPAGEA
Drd. Geomina ȚURLEA
Ec. Carmen ONCESCU
Conf. univ. dr. Dan ARDELEA

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Institutul Național de Cercetări Economice
Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
Grupul de reflecție
Evaluarea Stării Economiei Naționale

Coordonare generală:
Academician Eugen SIMION
Președintele Academiei Române

Coordonare executivă:
Academician Aurel IANCU

Consiliul de orientare și evaluare științifică:

Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române

Acad. Tudorel POSTOLACHE, președintele Secției;
Prof. dr. Constantin BĂRBULESCU, m.c.; Acad. Mircea Paul COSMOVICI;
Prof. dr. Daniel DĂIANU, m.c.; Acad. Emilian DOBRESCU;
Prof. dr. Ion DOGARU, m.c.; Acad. Ion FILIPESCU;
Acad. Aurel IANCU, vicepreședinte executiv;
Prof. dr. Constantin IONETE, membru de onoare al Academiei Române;
Prof. dr. Mugur C. ISĂRESCU, m.c.; Acad. Costin KIRIȚESCU;
Prof. dr. Vasile STĂNESCU, membru de onoare al Academiei Române;
Acad. Iulian VĂCĂREL; Prof. dr. Gheorghe ZAMAN, m.c.;
Prof. dr. Cătălin ZAMFIR, m.c.

Institutul Național de Cercetări Economice

Prof. dr. Mircea CIUMARA, director general
Prof. dr. Valeriu IOAN-FRANC, director general adjunct
Prof. dr. Gheorghe DOLGU

Directoratul și secretariatul științific

Prof. dr. Valeriu IOAN-FRANC; Prof. dr. Sorica SAVA;
Mircea FĂȚĂ; Drd. Aida SARCHIZIAN; Dan OLTEANU

*Ediție realizată cu asistență financiară din partea Comunității Europene,
grant B7-030-ZZ00 24.03.08.15.*

Punctele de vedere exprimate în acest studiu aparțin autorilor și, prin urmare, nu pot fi considerate în nici un fel ca exprimând punctul de vedere oficial al Comunității Europene.

CUPRINS

Introducere.....	9
1. Rolul sistemului de companii în asigurarea creșterii economice.....	11
1.1. Generarea și utilizarea produsului intern brut	11
1.2. Investițiile	12
1.3. Resursele umane	12
1.4. Activitatea de cercetare-dezvoltare	13
1.5. Formarea bugetului și structura cheltuielilor bugetare	14
1.6. Globalizarea și internaționalizarea piețelor. Rolul companiilor multinaționale în diseminarea creșterii economice.	14
2. Diagnosticul structural al sistemului de companii românești	16
2.1. Precizări metodologice.....	16
2.2. Procesul de transformare structurală a sistemului de companii	20
2.3. Evaluarea performanțelor economice ale sistemului de companii	26
2.4. Evaluarea comparativă a performanțelor economice ale sistemului de companii în funcție de forma de proprietate	31
2.5. Dezvoltarea antreprenorială și analiza structurală a companiilor mici și mijlocii	33
2.6. Analiza profitabilității generale și a blocajului financiar în profil teritorial	36
2.7. Distribuția pe intervale a profitabilității companiilor	38
2.8. Comportamentul companiilor cu pierderi.....	45
2.9. Particularități ale performanțelor economice ale sistemului de companii în funcție de dimensiunea companiilor	47
2.10. Analiza performanțelor economice ale companiilor foarte mari (peste 499 de salariați)	48
3. Analiza structurală comparativă a sistemului de companii românești cu cele din țări reprezentative ale UE	52
3.1. Precizări metodologice.....	52
3.2. Analiza comparativă a repartiției cotelor de piață.....	55

3.3. Analiza comparativă a dezvoltării antreprenoriale și a structurii companiilor mici și mijlocii.....	64
3.4. Analiza comparativă a productivității muncii și a structurii valorii adăugate	70
4. Sistemul de companii din România și procesul investițional.....	77
5. Oportunități pe termen scurt și mediu rezultate din diagnosticul structural al sistemului de companii	82
Anexe statistice.....	87
Bibliografie selectivă	117

CONTENTS

Introduction	9
1. The role of the system of companies in economic growth	11
1.1. GDP resources and utilization.....	11
1.2. Investment	12
1.3. Human resources.....	12
1.4. R&D activity	13
1.5. Budget formation and budgetary expenditure structure	14
1.6. Market globalization and internalization. The role of multinational companies in disseminating economic growth	14
2. Structural diagnosis of the system of Romanian companies.....	16
2.1. Methodological viewpoints	16
2.2. Structural transformation process of the system of companies.....	20
2.3. Assessment of the economic performance of the system of companies	26
2.4. Comparative assessment of the economic performance of the system of companies in relation to the form of ownership	31
2.5. Entrepreneurial development and structural analysis of SME's	33
2.6. Analysis of general profitability and financial blockage by country areas	36
2.7. The distribution of company profitability per intervals	38
2.8. The behaviour of losing companies	45
2.9. Particularities of the economic performance of the system of companies in relation to size.....	47
2.10. The analysis of economic performance of the very large companies (over 499 employees).....	48
3. Comparative structural analysis of the system of Romanian companies and of the EU representative countries.....	52
3.1. Methodological viewpoints	52
3.2. Comparative analysis of the market share distribution.....	55

3.3. Comparative analysis of the entrepreneurial development and the structure of the SME's.....	64
3.4. Comparative analysis of labour productivity and value added structure.....	70
4. Romania's system of companies and investment	77
5. Short- and medium-term opportunities revealed by the structural diagnosis of the system companies	82
Statistical Annexes	87
Selected bibliography	117

Stimați colegi,

Deschidem, astăzi, cel de-al 16-lea seminar ESEN-2 și al 5-lea din această sesiune, cu dezbateră publică a unei teme inedite și extrem de importante. Ea a fost cuprinsă în programul fundamental ESEN-2 al Academiei Române sub următoarea formulare: **“Analiza structurală a sistemului de companii românești din perspectiva procesului de integrare a României în Uniunea Europeană”**.

Tema a fost propusă și realizată de cunoscutul și mult apreciatul nostru colaborator, un pasionat cercetător și un foarte eficient organizator al cercetărilor din domeniul microeconomic. Este vorba de prof. dr. **Cezar Mereuță**, director general al CEMATT.

Domnia sa a elaborat și publicat un mare număr de articole, studii și cărți de microeconomie. Pentru una dintre cărțile sale, prof. Mereuță a primit Premiul Academiei Române. A inițiat și editat prima revistă de microeconomie din țară.

Este personalitatea științifică cea mai cunoscută și recunoscută în domeniul cercetărilor microeconomice și cea mai îndreptățită să ne expună subiectul menționat.

Domnule profesor, aveți cuvântul.

Acad. Aurel IANCU

INTRODUCERE

Uniunea Europeană a intrat într-o fază decisivă a procesului de lărgire spre estul continentului, iar România face parte dintre statele candidate la integrare într-un orizont de timp cuprins în intervalul deceniului în care ne aflăm. Perioada de preaderare impune anumite comportamente asumate de ambii parteneri ai procesului de lărgire, România și Uniunea Europeană, care vizează realizarea dezideratului final de convergență între cele două sisteme socio-culturale și economice. Din nefericire, punctul inițial din care România a plecat în acest proiect european nu a fost favorabil, iar evoluția din deceniul trecut nu a condus la diminuarea decalajului existent, ci la mărirea acestuia. Economia românească a fost cea mai afectată de indecizia politică, de lipsa de orientare pe termen lung a decidenților, de imaturitatea cu care a fost tratată problematica alinierii la standarde europene. În finalul anului 2000, raportul de evaluare privind România întocmit de Comisia Europeană reliefa faptul că, deși a făcut pași importanți pe calea satisfacerii multor criterii de performanță impuse de necesitatea adoptării programelor de convergență, România nu îndeplinește criteriile economice, iar economia românească nu poate fi considerată a avea caracteristicile unei economii de piață de tip european, la momentul evaluării.

Afirmația Comisiei Europene ascunde două aspecte importante, care înglobează factorii care au influențat negativ performanțele economice în România. Primul aspect este situat în planul politicilor macroeconomice, care, prin lipsa lor de consistență, au lăsat liber procesul de destructurare a sistemului economic național, fără a reuși să impulsioneze apariția unui cadru viabil bazat pe mecanisme concurențiale tipice. Al doilea aspect este poziționat în sfera microeconomicului și constă în menținerea unui mediu de afaceri inoperant și inert în țara noastră, sub influența unor transformări greoaie la nivelul mentalităților, instituțiilor și deciziilor administrative. Reforma reală a început târziu, în manieră concertată, ceea ce a făcut ca România să traverseze un al doilea ciclu profund de declin economic, în perioada 1997-1999, constrânsă de necesitatea reducerii dezechilibrelor acumulate. Anul 2000 poate fi considerat un moment de turnură favorabilă, după care putem aprecia că există premise majore pentru economia României de a se lansa într-un proces de creștere sustenabilă. Aprecierea este susținută de ideile cuprinse în recentul Program economic de preaderare (PEP), care a fost aprobat de Guvernul României în septembrie 2001 și transmis, la începutul lunii octombrie 2001, Comisiei Europene ca document programatic pentru perioada următorilor patru ani. Nu este întâmplător faptul că PEP acordă o pondere foarte mare capitolelor legate de politicile macroeconomice și, în special, programului de transformare structurală a economiei. În acest mod, PEP atacă exact cele două aspecte amintite anterior, transformarea structurală fiind localizată într-un cadru coerent la nivel decizional macro și microeconomic, în care sunt prezente condiționări precise legate de privatizare, îmbunătățirea mediului de afaceri și consolidare fiscală. Se fac referiri detaliate și precise asupra măsurilor punctuale ce vor fi întreprinse în sectoarele care necesită restructurare,

ceea ce va presupune analizarea directă a sistemului național de companii, în dezagregare sectorială, subsectorială și la nivel de companie individuală.

Prima concluzie a lucrării noastre este direct legată de problematica sus-menționată. **Consistența unui set de politici macroeconomice nu poate fi realizată în afara cadrului infrastructural microeconomic care stă la baza sistemului global, iar sistemul de companii reprezintă pilonul cel mai important al acestei infrastructuri**, atunci când facem referire la necesitatea transformării sau restructurării. Companiile creează partea cea mai însemnată a produsului intern brut, ele realizează majoritar investițiile pe plan național, ele utilizează resursele existente în mare măsură și contribuie decisiv la cererea agregată internă și tot ele asigură cea mai mare parte a necesarului de finanțare a gospodăriilor populației.

Un al doilea mesaj decisiv pe care autorii au dorit să îl lanseze este acela că economia nu se poate dezvolta în ritm accelerat spre o economie ținută de dorită (în cazul României, economia Uniunii Europene) decât dacă se lansează într-un program susținut de creștere a competitivității sale generale și a competitivității unor subsectoare și companii, în particular. Pentru a asigura dezvoltarea națiunii și competitivitatea sa este nevoie de flexibilitate, care să asigure interacțiuni favorabile între factorii de producție, dar și de condiții de mediu de afaceri care să favorizeze creșterea capacității de organizare a companiilor și funcționarea fără fricțiuni a mecanismelor de piață. **Competitivitatea de observă la nivel macroeconomic, dar se generează la nivelul microeconomic al sistemului național de companii.**

Abordarea analitică pe care am ales-o în cadrul acestei lucrări pleacă de la două premise esențiale, care sperăm că au fost clar evidențiate pe parcursul demersului efectuat. Prima premisă este aceea că dezvoltarea sistemului național de companii nu poate fi concepută decât într-un ansamblu coerent de decizii la toate nivelurile, care să vizeze atât **dezvoltarea intensivă a companiilor existente, cât și dezvoltarea extensivă**, adică apariția unor entități active noi, dinamice și eficiente, mai ales în sectoarele care structural dețin o pondere mai mică decât cea normală pentru economiile dezvoltate ale lumii (cu precădere, în economia Uniunii Europene). A doua premisă este necesitatea validării corectitudinii metodologiilor și modelelor utilizate în analiză, de asemenea manieră încât să existe **coerență între abordările bazate pe diagnosticul intern referitor la sistemul de companii și comparațiile realizate la nivel internațional, precum și între rezultatele acestor abordări**. În acest fel, vom fi siguri că recomandările generate pe baza concluziilor rezultate din analiză vor face legătura sincronă între procesul de eficientizare intrinsecă, în termeni absoluți, a sistemului național de companii și procesul de aliniere la standardele dorite existente în economia vest-europeană considerată ținută de convergență.

1. ROLUL SISTEMULUI DE COMPANII ÎN ASIGURAREA CREȘTERII ECONOMICE

Pe plan internațional, ca și în cazul fiecărei economii, ramuri sau subramuri în parte, companiile joacă rolul cel mai important în generarea valorii adăugate și în asigurarea premiselor unei creșteri durabile, bazate pe competitivitate. Ne vom referi în continuare la câteva aspecte sau componente ale creșterii economice, la câțiva factori la nivel macroeconomic despre care teoriile sunt de comun acord că reprezintă determinanți ai creșterii, încercând să o facem din perspectiva rolului jucat de companiile din sistemul național (și mondial) prezente în economia (ramura, subramura) națională respectivă.

1.1. Generarea și utilizarea produsului intern brut

Sistemul național de companii deține ponderea cea mai mare în generarea valorii adăugate brute dintr-o economie, implicit contribuind majoritar la formarea produsului intern brut. Există diferențieri ale acestei ponderi de la stat la stat, în funcție de gradul de dezvoltare, de urbanizarea populației, după cum există diferențieri și mai mari dacă dezagregăm sectorial formarea valorii adăugate, dar ponderea companiilor rămâne, aproape fără excepție, superioară pragului de 50%. Astfel, pentru națiunile dezvoltate, în care ponderea populației în sectoarele primare (agricultură, în general) este foarte mică, companiile contribuie, de regulă, cu 80-85% la formarea valorii adăugate brute. Chiar și în cazul României, care prezintă - în mod excepțional pentru o economie europeană - o pondere a sectorului agricol de peste 15% (existând ani în trecut cu ponderi superioare valorii de 20%), sistemul de companii (care include și pe cele din sistemul financiar-bancar sau de asigurări) a contribuit în proporție de 66-72% la formarea valorii adăugate brute în deceniul trecut.

Dacă privim lucrurile pe partea utilizării produsului intern brut, vom constata că, în anumite componente ale PIB, cum ar fi formarea brută de capital sau exporturile nete, ponderea companiilor este mai mare decât ponderea în formarea și utilizarea întregului PIB. Acest fapt conduce la ideea că, pe latura cererii agregate, companiile dețin pondere mai mare exact în componentele care asigură creșterea economică în viitor. În România, ponderea aportului companiilor la formarea brută de capital a fost de 81-84% în deceniul trecut, fiind aproape de ponderea medie respectivă ce caracterizează alte state ale lumii. Mai mult de 90% din exporturile și importurile oficiale ale țării se realizează prin companii de comerț specializate sau companii producătoare, astfel încât ponderea micului comerț exterior individual (turistic, de graniță) este puțin semnificativă. Desigur, o dezbatere importantă ar fi influența economiei subterane asupra comerțului exterior și modificarea ponderilor sus-menționate o dată cu luarea în calcul a economiei informale la generarea produsului intern brut total al națiunii.

1.2. Investițiile

Prin efectul multiplicator, investițiile constituie unul dintre factorii cei mai importanți ai creșterii. Potențialul de economisire al națiunii stă la baza investițiilor curente, el asigurând posibilitatea amânării consumului imediat în favoarea unui consum mai mare în viitor. Adaosul de capital fix realizat în urma investițiilor noi puse în funcțiune este resursa principală pentru lărgirea stocului de capital privit ca factor esențial de producție, dar și pentru creșterea sa calitativă (noile tehnologii vor fi mai degrabă înglobate în echipamentele noi).

Azi, în epoca globalizării, un rol din ce în ce mai important este atribuit investițiilor străine directe în asigurarea transferurilor tehnologice, a know-how-ului și, în final, în inducerea unui ritm de creștere economică superior în țara gazdă. Este evident că investiția străină directă se realizează prin decizia individuală luată de fiecare companie investitoare în parte, aceasta bazându-și decizia pe factorii oferiți de mediul de afaceri de pe piața locală. Impactul investiției străine este dublu, deoarece el influențează dotarea cu resurse umane, resurse de capital și resurse cognitive prin intrarea sa pe piața respectivă, dar, simultan, oferă posibilitatea antrenării efectelor în industriile orizontal sau vertical legate de ea și stimulează mediul de afaceri în sectoarele implicate. De foarte multe ori, mai ales dacă este vorba de companii puternice, cu cote mari de piață internațională, companiile investitoare străine aduc cu ele și piață de export sau stimulează cererea internă prin mecanisme de marketing. Intrarea companiilor multinaționale pe piețele unei economii mai puțin dezvoltate sau aflate în tranziție poate influența pozitiv imaginea de stabilitate și atractivitatea economiei respective, producând efecte de multiplicare pe termen mediu și lung.

Investițiile noi nu sunt un ansamblu omogen, un produs al sistemului economic global al unei națiuni. Ele sunt influențate de condițiile macroeconomice ale sistemului național în mod cert și se realizează prin decizie punctuală, la nivelul companiilor investitoare. Dezagregarea sectorială a investițiilor poate fi foarte diferită, depinzând de rata de profitabilitate a companiilor din sectoarele respective, iar în cadrul fiecărei subramuri, deciziile privind investițiile noi diferă de la companie la companie, în funcție de strategia companiei în momentul respectiv, de capacitatea de finanțare sau de atragere de resurse, de conjunctură, de comportamentul concurenței.

1.3. Resursele umane

Din ce în ce mai des, teoreticienii creșterii economice scot în evidență importanța primordială a factorului uman în asigurarea capacității unei națiuni de a crește durabil. Numărul populației ocupate a început să nu mai fie considerat elementul esențial ca factor de producție, majoritatea abordărilor recente încercând să pondereze aspectul cantitativ cu cel calitativ. Astfel, în funcțiile de producție (fie ele la nivel național sau de companie), factorul forță de muncă nu mai este simplu reprezentat de numărul de salariați, de exemplu, ci de un indicator complex, care combină acest număr cu numărul anilor de educație, cu

numărul perioadelor de specializare, cu gradul de cultură sau cu numărul orelor efectiv lucrate într-o perioadă de timp dată.

Dacă pe ansamblul economiei naționale, aceste elemente se estompează prin agregare, componentele calitative ale factorului resursă umană sunt esențiale în definirea competitivității și productivității fiecărei companii în parte, putând explica succesul sau ineficiența la acest nivel micro. Caracteristicile sistemului de companii influențează performanțele generale ale sectorului economic din care acestea fac parte și în cazul forței de muncă. Astfel, gradul de concentrare din subramura respectivă, împreună cu puterea sindicală a forței de muncă din ramură vor influența echilibrul pe piața forței de muncă, afectând implicit nivelul salariilor, al șomajului, în final, productivitatea ramurii și puterea de cumpărare a populației. Dimensiunea medie a companiilor care activează într-un sector economic, ca și nomenclatorul de produse vor fi, de asemenea, factori importanți în luarea deciziilor strategice ale companiilor privind numărul și calitatea angajaților, în același timp formând potențialul de generare de noi locuri de muncă al subramurii respective, precum și nivelul de salarizare a acestor locuri. Pentru o economie este foarte important dacă noile locuri de muncă se creează în sectoare dinamice noi sau în sectoare tradiționale cu inerție mare. Este foarte important și aspectul referitor la mobilitatea forței de muncă și la calitatea acesteia. Calitatea nu înseamnă doar un grad înalt de specializare, ci și un mod de gândire flexibil, care să poată accepta și reuși reprofesionalizarea. Înseamnă și cunoștințe manageriale generalizate, astfel încât o parte din forța de muncă disponibilă dintr-o companie falimentară să poată reuși eventual ca mic întreprinzător individual.

1.4. Activitatea de cercetare-dezvoltare

În orice funcție de producție se introduce un termen exponențial al progresului tehnic, care, în cele mai multe cazuri, ascunde în el tot ceea ce este inexplicabil în creșterea economică, în afara stocului factorilor clasici de producție. Cel mai frecvent, acest factor de progres tehnic include progresul tehnologic, generat ca efect al activității de inovare, cercetare-dezvoltare, și capacitatea managerială în sistemul de producție respectiv.

Activitatea de cercetare-dezvoltare este fundamental legată de performanțele și structura sistemului de companii. Tabelul următor prezintă structura cheltuielilor de cercetare în principalele economii ale lumii, în deceniul trecut:

Tabelul 1.1

Structura cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în marile economii ale lumii

Procent din PIB (%)	SUA	UE	Japonia
Total cheltuieli de cercetare-dezvoltare	2,7	2,0	2,9
Ponderele companiilor în finanțarea C-D	57,4	53,0	68,2
Ponderele companiilor în realizările C-D	72,8	62,8	66,6

Sursa: Panorama industriei comunitare UE - 1997-1999.

După cum se poate observa, majoritatea realizărilor în domeniu, ca și majoritatea finanțărilor, este asigurată de sistemul de companii (private, în general). Ele sunt motorul inovației tehnologice, precum și sediul de realizare a cercetărilor și testărilor noilor tehnologii. Companiile înglobează în produsele lor aceste inovații și tot ele sunt responsabile de lansarea și impunerea produselor pe piață. Marile companii multinaționale, prin aria geografică de răspândire a propriilor filiale, asigură și transferul la nivel mondial al acestor tehnologii și al know-how-ului de utilizare a acestora.

Statele mai puțin dezvoltate trebuie să facă eforturi mai mari pentru a recupera decalajele tehnologice ce le despart de statele foarte puternice. Aceste eforturi constau atât în supradimensionarea finanțării provenite de la bugetul statului, cât și în creșterea ponderii acestor cheltuieli în PIB peste media globală mondială. Din păcate, există un cerc vicios al nivelului relativ de dezvoltare, care constrânge de cele mai multe ori, pe linie bugetară, aceste state, impunând ponderi relative mai mici ale cheltuielilor cu activitatea de C-D în PIB. Este cazul tuturor statelor candidate la integrarea europeană, în primul rând al României, unde ponderea respectivă s-a diminuat treptat în perioada deceniului anterior, atingând cote alarmante, sub 0,4%.

1.5. Formarea bugetului și structura cheltuielilor bugetare

Sistemul de companii este implicat decisiv în generarea veniturilor bugetare, alimentând astfel posibilitatea utilizării bugetului în operațiunile de redistribuție a venitului în sistemul socio-economic, într-un mod eficient, menit să corecteze imperfecțiunile pieței unde este cazul sau să detensioneze presiunile de natură socială.

În statele lumii în care sistemul de companii este bine structurat, ponderea veniturilor bugetare în PIB atinge cote în jurul a 40-60% în numeroase cazuri, ceea ce permite realocări importante la nivelul cheltuielilor guvernamentale în etapa de redistribuție. Dimensiunea economiei respective contează foarte mult, în special nivelul PIB pe locuitor, deoarece sumele transferate reale sunt în acest caz direct suprapuse veniturilor fiecărui individ în parte. O economie slab structurată, cum este cea a României, în care o mare parte a activității economice se desfășoară în sistemul informal, va impune o pondere redusă a veniturilor și cheltuielilor bugetare, diminuând capacitatea de redistribuire eficientă a produsului economic. În deceniul trecut, ponderile veniturilor bugetare românești în PIB s-au situat în jurul a 30%, ceea ce a inflexibilizat acțiunea politicilor economice în țara noastră prin comparație chiar cu celelalte state aflate în tranziție, candidate la integrare europeană.

1.6. Globalizarea și internaționalizarea piețelor. Rolul companiilor multinaționale în diseminarea creșterii economice

Un ultim aspect pe care îl vom propune în discuție este cel legat de relațiile economice internaționale, de fenomenul de globalizare a piețelor și de rolul

corporațiilor multinaționale. În ultimele decenii ale mileniului trecut, internaționalizarea a condus la globalizarea piețelor de bunuri și servicii, la un mod global de gândire a strategiilor companiilor și guvernelor lumii, la deschiderea treptată a economiilor lumii, într-un efort căutat de reducere a protecționismului. Rolul decisiv îl poartă creșterea ponderii corporațiilor multinaționale și prezența activă în arena economico-politică mondială a organismelor finanțatoare internaționale.

Competitivitatea statelor lumii este strâns corelată cu numărul de companii naționale puternice care au reușit să se impună pe piețele internaționale, transformându-se apoi în corporații multinaționale, în multe cazuri. Competitivitatea anumitor sectoare economice este și mai mult dependentă de activitatea internaționalizată a companiilor care activează în cadrul aceluși sector. Efectele de antrenare, transferurile tehnologice și de cunoștințe manageriale și operaționale sunt și ele o urmare a generalizării fenomenului. Dacă vom studia cifrele contabile ale celor mai puternice companii multinaționale ale lumii, vom constata că aceste companii sunt deja comparabile, din punct de vedere economic, cu multe state ale lumii. Cifrele de afaceri ale primelor companii mondiale se situau în jurul valorii de 50-70 miliarde de dolari SUA la jumătatea anilor '90. Această cifră este superioară PIB-ului majorității statelor lumii. Dacă luăm în calcul doar valoarea adăugată creată de aceste companii, valorile sunt la nivelul zecilor de miliarde dolari SUA, ceea ce echivalează cu PIB-ul unor state precum România. Puterea acestor companii a devenit în acest fel uriașă, atât în plan economic, cât și politic, la nivel mondial, deoarece ele au avantajul unei flexibilități net superioare guvernelor naționale și al unei puteri de presiune mult mai mari pe anumite piețe de care sunt interesate în mod direct. La nivelul statelor, interesul pentru o piață sau alta este diluat în cadrul multiplelor priorități naționale considerate de la caz la caz.

Companiile multinaționale sunt principalul factor de generare a activității de cercetare-dezvoltare și de extindere geografică a acestora și a rezultatelor sale. Există, desigur, diferențe între posibilitățile lor, rezultate din diferențele de resurse de finanțare, de dimensiune a pieței mondiale, de profitabilitate globală a sectorului respectiv. Tot companiile multinaționale reprezintă motorul fluxurilor investiționale directe, ceea ce face ca posibilitatea creșterii economice a unei națiuni să fie corelată cu atractivitatea sau agresivitatea acelei națiuni pe plan mondial.

* * *

Rolul companiilor ce activează pe plan național este esențial în determinarea potențialului de dezvoltare a națiunii. Desigur că am fi putut aduce în discuție și impactul acestora atunci când intervin în calcul factorii ecologici (companiile au un aport mare în generarea poluării, dar tot ele sunt cele care propun și implementează soluțiile de eliminare a externalităților nocive generate) sau am fi putut aminti puterea de presiune pe care o pot exercita asupra factorilor decidenți din sistemul politico-economic și social al unei țări. Ne vom opri aici cu argumentele, considerând că am demonstrat necesitatea studierii sistemului național de companii în contextul demersului de analiză a capacității de dezvoltare a națiunii, a nivelului său de trai. Un astfel de studiu îl propunem în capitolele care vor urma.

2. DIAGNOSTICUL STRUCTURAL AL SISTEMULUI DE COMPANII ROMÂNEȘTI

2.1. Precizări metodologice¹

2.1.1. Structura sistemului național de companii

Sistemul național de companii este constituit din ansamblul companiilor active cu activitate economică nefinanciară. Companiile active sunt entitățile care, în perioada analizată, realizează bunuri sau servicii, înregistrează cheltuieli și întocmesc bilanțuri contabile.

Studiul este focalizat pe companiile active din industrie, comerț și servicii. Datorită necristalizării încă a structurilor de proprietate și existenței unui număr mare de gospodării țărănești, s-a considerat că includerea companiilor agricole ar putea induce perturbații în diagnosticul structural.

Companiile active din industrie, construcții, comerț și servicii reprezintă **96,7%** din totalul companiilor active, acoperă **97,5%** din cifra de afaceri a întregului sistem și sunt în număr de 318.736.

Sistemul național de companii este dezagregat în două clase de subsisteme conform clasificării CAEN:

- a. Subsisteme principale, care cuprind companiile grupate pe principalele sectoare ale economiei naționale:
 - industria extractivă, cod CAEN D;
 - industria prelucrătoare, cod CAEN E;
 - energia electrică și termică, gaze și apă, cod CAEN F;
 - construcții, cod CAEN G;
 - comerț, cod CAEN H;
 - servicii, coduri CAEN I, J, K, M, R.
- b. Subsisteme secundare, care grupează companiile pe principalele activități ale subsistemelor principale la nivelul diviziunilor clasificării CAEN (46 de subsisteme) și care sunt redată în tabelul 2.1.

¹ Definițiile utilizate sunt în conformitate cu precizările Institutului Național de Statistică, publicate în Anuarul statistic al României, serii de timp 1990-1999, cap. 12 "Rezultate și performanțe ale întreprinderilor".

Tabelul 2.1

Nr. crt.	Cod CAEN		Denumirea grupei CAEN
	Secțiune	Diviziune	
1.	D	10	Extracția cărbunelui
2.	D	11	Extracția petrolului și gazelor naturale
3.	D	13	Extracția minereurilor metalifere
4.	D	14	Alte activități extractive
5.	E	15	Industria alimentară și a băuturilor
6.	E	16	Industria tutunului
7.	E	17	Industria textilă și a produselor textile
8.	E	18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte
9.	E	19	Industria pielăriei și încălțămintei
10.	E	20	Industria de prelucrare a lemnului
11.	E	21	Industria celulozei, hârtiei și cartonului
12.	E	22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport
13.	E	23	Industria de prelucrare a șteiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari
14.	E	24	Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale
15.	E	25	Industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice
16.	E	26	Industria altor produse din minerale nemetalice
17.	E	27	Industria metalurgică
18.	E	28	Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal
19.	E	29	Industria de mașini și echipamente
20.	E	30	Industria de mijloace ale tehnicii de calcul
21.	E	31	Industria de mașini și aparate electrice
22.	E	32	Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații
23.	E	33	Industria de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicarie
24.	E	34	Industria mijloacelor de transport rutier
25.	E	35	Industria altor mijloace de transport
26.	E	36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate
27.	E	37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile
28.	F	40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă
29.	F	41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei
30.	H	50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule
31.	H	51	Comerț cu ridicata
32.	H	52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești
33.	I	55	Hoteluri și restaurante
34.	J	60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte
35.	J	61	Transporturi pe apă
36.	J	62	Transporturi aeriene

Nr. crt.	Cod CAEN		Denumirea grupei CAEN
	Secțiune	Diviziune	
37.	J	63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj
38.	K	64	Poștă și telecomunicații
39.	M	70	Tranzacții imobiliare
40.	M	71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești
41.	M	72	Informatică și activități conexe
42.	M	73	Cercetare-dezvoltare
43.	M	74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor
44.	R	90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare
45.	R	92	Activități recreative, culturale și sportive
46.	R	93	Alte activități de servicii

Din punct de vedere al dimensiunii, companiile sunt clasificate în trei categorii:

- companii mici, cu un număr de salariați cuprins între 0 și 49;
- companii mijlocii, cu un număr de salariați cuprins între 50 și 249;
- companii mari, cu mai mult de 250 de salariați.

În anumite situații, ținând seama de specificul sistemului național de companii, a fost utilizată în analize și categoria de companii foarte mari, cu un număr de peste 499 de salariați.

Din punct de vedere al formei de proprietate, companiile au fost grupate astfel:

- proprietate majoritar de stat, care cuprinde capitalul integral de stat, public, de interes național și local, mixt (unde statul deține peste 50% din capital);
- proprietate majoritar privată, care cuprinde capitalul integral privat, mixt (peste 50% din capitalul social privat), integral străin, cooperatist și obștesc.

2.1.2. Modelul diagnosticului structural al sistemului de companii românești

Diagnosticul structural al sistemului de companii românești utilizează mărimile economice de relevanță maximă pentru principalele evoluții viitoare ale companiilor componente, dar și pentru cauzele ce au acționat în interiorul sau exteriorul subsistemelor comparate.

Ratele caracteristice sunt calculate prin raportare la cifra de afaceri, mărime esențială ce aproximează corect capacitatea comercială a companiilor componente. Spre deosebire de analizele financiare "standard", modelul operează cu

un număr relativ restrâns de rate, alese astfel încât prin reprezentativitatea lor să permită deducerea celor mai semnificative concluzii.

Modelul evaluează, pe baza datelor pentru anul 1999, ratele medii pentru sistemul național de companii, care au fost considerate de referință. Performanțele subsistemelor de companii, principale și secundare, au fost raportate la valorile de referință astfel definite ale sistemului național. S-a adoptat acest demers datorită irelevanței unei eventuale abordări normative, în condițiile unei economii slab structurate [9], caracterizată prin instabilitatea comportamentală a companiilor, expectații inflaționiste puternice, schimbări frecvente ale cadrului legislativ al funcționării economiei. În locul unui standard dedus din considerente ipotetice, deci puțin concludent, am preferat utilizarea mărimilor medii ca repere reale și tipice pentru actualul context de afaceri din România.

Ratele de performanță utilizate în model (toate exprimate în procente) sunt următoarele:

- profitabilitatea generală P_g = rezultatul brut al exercițiului financiar raportat la cifra de afaceri;
- rata excedentului brut de exploatare EBE = excedentul brut de exploatare raportat la cifra de afaceri;
- coeficientul cheltuielilor financiare ChF = cheltuielile financiare raportate la cifra de afaceri;
- rata arieratelor brute AB = plățile restante raportate la cifra de afaceri;
- rata creanțelor nete S = soldul creanțe - arierate brute raportat la cifra de afaceri;
- rata investițiilor realizate I = investițiile realizate raportate la cifra de afaceri.

În raport cu valorile de referință ale ratelor de performanță ale sistemului național de companii, fiecare subsistem se caracterizează printr-o diagramă de stare de tip SWOT care evidențiază:

- punctele relativ tari - rate cu valori favorabile în raport cu sistemul de referință, notate cu +1;
- puncte relativ slabe - rate cu valori defavorabile în raport cu sistemul de referință, notate cu -1;
- puncte de indiferență - rate cu valori în limitele de $\pm 5\%$ în raport cu sistemul de referință, notate cu 0.

Scala utilizată permite ierarhizarea fiecărui subsistem de companii comparativ cu sistemul național în cinci clase, conform tabelului 2.2.

Tabelul 2.2

Nr. crt.	Clasa	Semnificația	Nr. puncte
1	A ⁺	Stare semnificativ favorabilă	4 : 6
2	A	Stare favorabilă	1 : 3
3	B	Stare neutră	0
4	C	Stare defavorabilă	-1 : -3
5	C ⁻	Stare semnificativ defavorabilă	-4 : -6

Ratele de performanță oferă o imagine globală a unui subsistem de companii indiferent de domeniul în care acestea își desfășoară activitatea.

În mod distinct, fiecare subsistem principal este caracterizat prin cota de piață procentuală C_{SSP}^S , ca raport dintre cifra de afaceri a subsistemului și cifra de afaceri a sistemului național. Subsistemele secundare se caracterizează prin cotele de piață procentuale C_{SSS}^S , ca raport între cifra de afaceri a subsistemului și cea a sistemului național.

2.1.3. Sursele de date

Sursele de date utilizate în diagnosticul structural al sistemului de companii românești sunt:

- *Anuarele statistice ale României*, 1990-2000, elaborate de Comisia Națională pentru Statistică și Institutul Național de Statistică;
- *Rezultatele și performanțele companiilor din comerț și servicii* - edițiile 2000 și 2001, elaborate de Institutul Național de Statistică;
- *Anuarul statistic al României*, serii de timp 1990-1999, elaborat de Institutul Național de Statistică;
- *Blocajul financiar în economia României* - studiu elaborat de acad. Emilian Dobrescu și prof. dr. Cezar Mereuță, publicat în revista "Romanian Journal of Economic Forecasting", nr. 2/decembrie 2000 și nr. 4/iunie 2001.

2.2. Procesul de transformare structurală a sistemului de companii

Pe parcursul a 10 ani, între 1989 și 1999, sistemul de companii românești a fost supus unei transformări structurale fundamentale, constând în:

- apariția unor noi companii în paralel cu dispariția altora;
- schimbarea structurii dimensionale a companiilor;
- apariția unor noi sectoare de activitate și dezvoltarea altora cu pondere inițial redusă;
- schimbarea formei de proprietate și a formei juridice a companiilor.

2.2.1. Apariția unor noi companii în paralel cu dispariția altora

Ca urmare a Legii nr. 31/1990 și a Decretelor-lege nr. 66 și 67/1990, a avut loc o veritabilă "explozie" de noi companii și de reorganizare și divizare a celor existente.

Amploarea acestui șoc este redată în tabelul 2.3 și fig. 2.1.

Tabelul 2.3

Denumire	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Companii active total	151.248	237.022	291.070	314.494	323.833	328.456	330.276	330.725

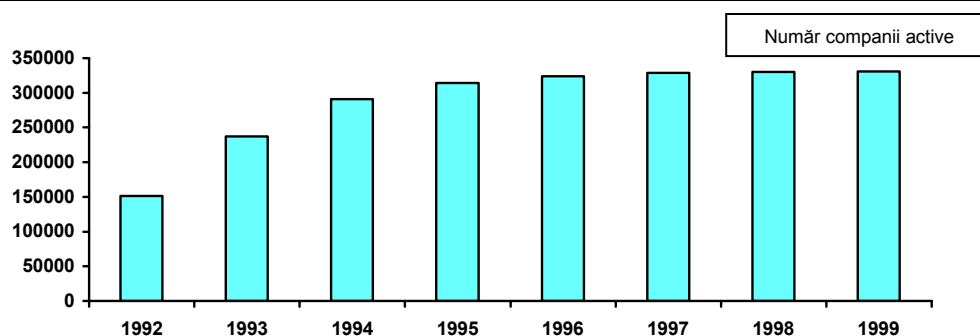

Fig. 2.1

În perioada 1992-1995, ratele de creștere a numărului de companii au fost de 57,0% în anul 1993, 22,7% în anul 1994 și de 8,0% în anul 1995.

În tabelul 2.4 și fig. 2.2 sunt redate evoluțiile numărului de companii din industrie, construcții, comerț și servicii.

Tabelul 2.4

Denumire	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Numărul de companii din industrie, construcții, comerț și servicii	130.076	217.857	286.501	304.359	312.067	316.751	318.376	318.736

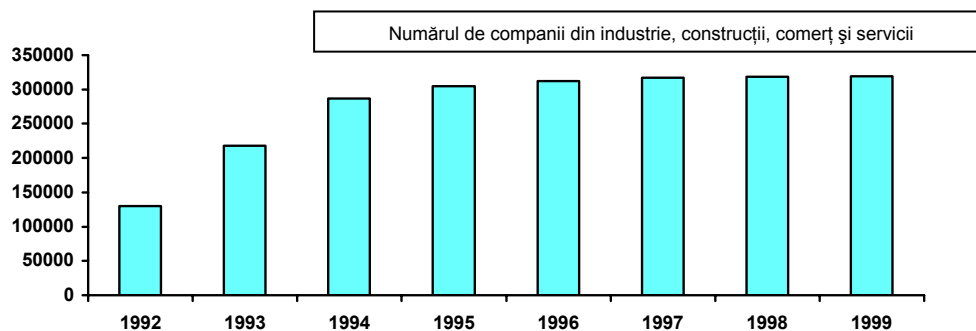

Fig. 2.2

În perioada 1992-1995, ratele anuale de creștere a numărului de companii au fost de 66,3% în anul 1993, 31,5% în anul 1994 și de 6,2% în anul 1995.

Un caz deosebit al transformării structurale din punct de vedere al numărului de companii îl constituie industria. Dacă în sfera comerțului (incluzând și hotelurile și restaurantele), rata de creștere 1999/1989 a fost de circa 2,6 ori, în industrie, aceeași rată de creștere a fost de 19,8 ori!

Pe structura industriei, rata de creștere a numărului de companii are variații importante: de exemplu, în industria metalurgică este de 11,9 ori, iar în sectorul de edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport, ea este 151 de ori.

2.2.2. Schimbarea structurii dimensionale a companiilor

Un alt aspect esențial al transformării structurale este cel al dimensiunii companiilor. În tabelul 2.5 se prezintă comparativ numărul mediu de salariați/companie în anii 1989 și 1999, în industrie și comerț.

Tabelul 2.5

Nr. crt.	Denumire	Număr mediu de salariați/companie	
		1989	1999
1	Industrie	1756,0	56,3
2	Comerț	5,7	3,2

În ambele sectoare, tendința de reducere a dimensiunii medii a companiilor a fost semnificativă. În cazul industriei însă, această transformare structurală a fost spectaculoasă. Ponderea companiilor foarte mari (peste 500 de salariați) în volumul cifrei de afaceri a industriei s-a redus de la **94,0%** în anul 1989 la **66,7%** în 1999. Din ambele puncte de vedere, disparitățile inițiale față de Uniunea Europeană s-au atenuat în mod considerabil.

Tabelul 2.6 și fig. 2.3 și 2.4 sunt relevante în aceasta privință.

Tabelul 2.6

Nr. crt.	Țara	Nr. mediu de salariați/companie din industrie	Ponderea companiilor cu peste 500 de salariați în cifra de afaceri a industriei
1	Uniunea Europeană 1990	17,9	52,5
2	România 1989	1756,0	94,0
3	România 1999	52,9	66,7

Tendențele de convergență structurală din punctul de vedere al dimensiunilor companiilor românești din industrie cu cele ale companiilor industriale din Uniunea Europeană sunt evidente. Drumul parcurs a fost lung și foarte dificil. În condițiile unei competitivități relativ reduse a multor produse, concentrarea practic a întregii producții industriale în companiile foarte mari a creat în perioada imediat următoare anului 1989 dificultăți extreme managementului, acesta fiind confruntat cu presiuni ale salariaților de natură să schimbe funcția obiectiv de la obținerea profitului la menținerea locurilor de muncă.

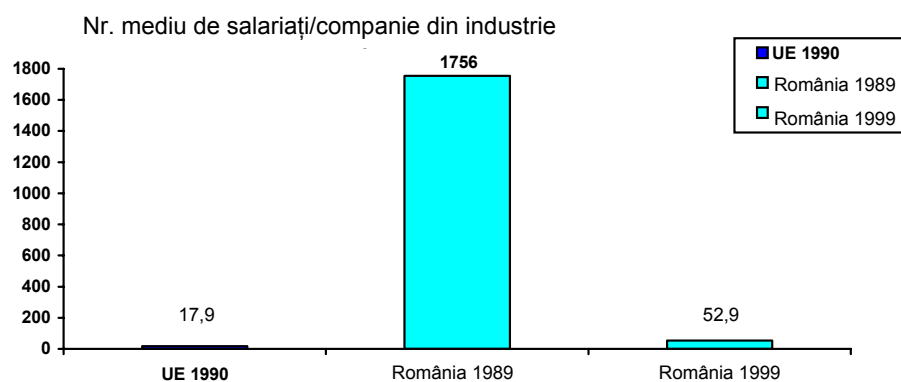

Fig. 2.3

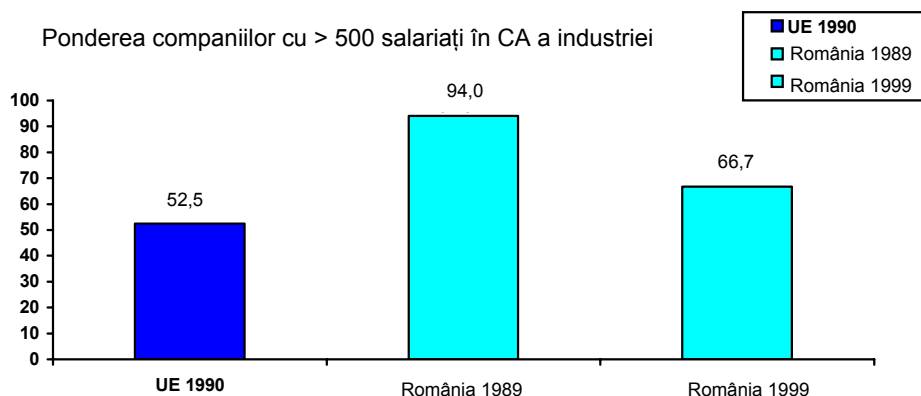

Fig. 2.4

2.2.3. Apariția unor noi sectoare de activitate și dezvoltarea altora cu pondere inițial redusă

Procesul transformării structurale a sistemului de companii românești s-a caracterizat și prin apariția unor noi domenii de activitate și dezvoltarea altora cu pondere inițial redusă.

Noile activități se regăsesc în mod deosebit în sfera serviciilor. Cele mai importante sunt redată în tabelul 2.7.

Tabelul 2.7

Nr. crt.	Cod CAEN	Denumire
1	M - 70	Tranzacții imobiliare
2	M - 7411 M - 7412	Activitate juridică, contabilitate și revizie contabilă
3	M - 7413 M - 7414	Studii de piață și consultanță pentru afaceri și management
4	M - 746	Investigații și protecția bunurilor și a persoanei
5	M - 744	Publicitate
6	R - 9271	Jocuri de noroc
7	H - 511	Activități de intermediere de comerț cu ridicata

La acestea se adaugă dezvoltarea rețelor de prestări de servicii pentru populație (restaurante, cafenele, baruri etc.), a agențiilor de turism, a posturilor private de radio și televiziune, a agențiilor de presă, a telefoniei mobile și a unui sector al industriei prelucrătoare - cel de edituri, poligrafie și înregistrare pe suporturi.

Recent au început să se dezvolte semnificativ și activitățile legate de realizarea programelor informatice, prelucrarea datelor și mentenanța echipamentelor de calcul.

2.2.4. Schimbarea formei de proprietate și a formei juridice a companiilor

Procesul de privatizare a început practic în anul 1993. Evoluția numărului de companii privatizate este dată în fig. 2.5.

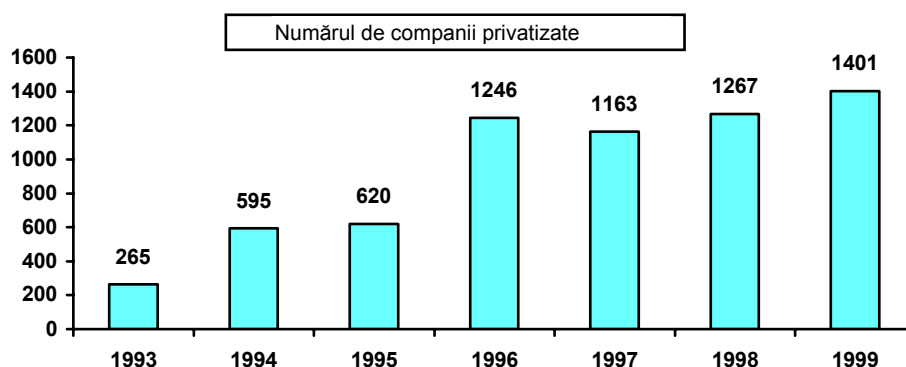

Fig. 2.5

Procesul de privatizare s-a derulat în funcție de dimensiunile companiilor, întârziindu-se foarte mult privatizarea companiilor foarte mari, așa cum rezultă și din tabelul 2.8.

Tabelul 2.8

Nr. crt.	Sectorul	Ponderea capitalului majoritar de stat al companiilor cu peste 500 de salariați din totalul capitalului majoritar de stat, %
1	Total	87,0
2	Industrie	90,1
3	Construcții	25,5
4	Comerț	3,2
5	Servicii	85,0

Din punct de vedere al analizei structurale a sistemului de companii, este relevantă ponderea cifrei de afaceri a companiilor cu capital majoritar de stat în totalul cifrei de afaceri, corelată cu dimensiunea companiilor. Reprezentarea din fig. 2.6 sintetizează dinamica întregului proces de schimbare a formei de proprietate a companiilor românești în perioada 1993-2000.

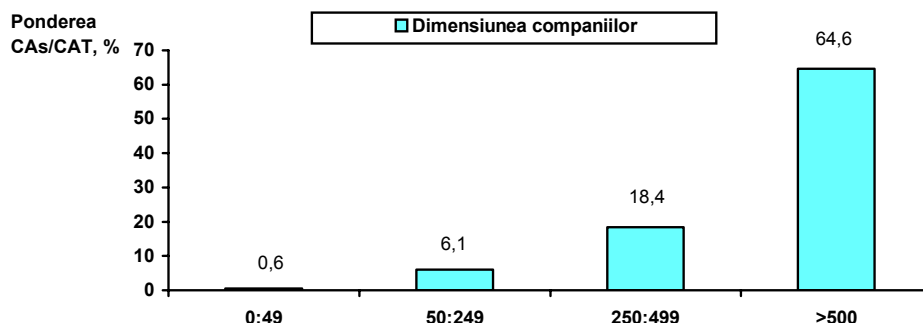

Fig. 2.6

În anul 1999, cifra de afaceri a companiilor cu capital majoritar de stat a reprezentat 27,8% din cifra de afaceri a sistemului național de companii.

În prezent, schimbarea formei de proprietate se concentrează pe companiile foarte mari (peste 500 de salariați), acestea cumulând și cele mai importante ponderi din economie. Din acest motiv, diagnosticul structural al sistemului național de companii va insista asupra evaluării comparative a performanțelor economice ale companiilor cu peste 500 de salariați.

Din punct de vedere al formei juridice, companiile care în anul 1989 erau fie întreprinderi de stat, fie cooperatiste au fost transformate pe baza Legii nr. 31/1990 în:

- regii autonome;
- societăți pe acțiuni;
- societăți cu răspundere limitată;
- alte tipuri de societăți necooperatiste;
- societăți cooperatiste.

La 31 decembrie 1999, ponderea acestor tipuri de companii în industrie, comerț și servicii era cea redată în tabelul 2.9.

Tabelul 2.9

Nr. crt.	Denumire	Ponderea în total companii, %
1	Regii autonome	0,05
2	Societăți pe acțiuni	3,98
3	Societăți cu răspundere limitată	91,67
4	Alte tipuri de societăți comerciale necooperatiste	3,55
5	Societăți cooperatiste	0,75
6	Total	100,00

Ce concluzii ne oferă tabelul transformării structurale a sistemului de companii românești din perioada 1989-1999?

⇒ În primul rând, faptul că acest proces a parcurs două etape distincte:

- o primă etapă de demaraj, cuprinsă între 1990 și 1994. În această etapă a avut loc schimbarea bruscă a numărului de companii și a dimensiunilor acestora, au apărut noi domenii de activitate, s-au modificat formele juridice și a demarat procesul de privatizare. Caracteristicile acestei etape sunt specifice economiilor de tranziție și nu sunt comparabile cu evoluțiile altor țări;
- a doua etapă, începând cu anul 1995, care continuă și în prezent, caracterizată prin evoluții mai stabile și tendințe de convergență structurală cu sistemele de companii din țările Uniunii Europene.

⇒ În al doilea rând, condițiile specifice economiei românești în care s-a produs transformarea structurală în etapa de demaraj au marcat profund performanțele ulterioare ale companiilor românești.

Alegerea de către salariați a managementului companiilor din anul 1990, lipsa de experiență managerială a creatorilor de societăți private, corelate cu pierderea piețelor tradiționale, cu redusă competitivitate a produselor, cu lipsa sau întârzierea reglementărilor privind formele de proprietate și mediul de afaceri, precum și absența unei strategii clare pe termen mediu și lung a dezvoltării României au condus ca, în ansamblu, performanțele companiilor românești să fie inferioare celor așteptate.

Crearea unei structuri competitive a sistemului național de companii depinde în mare măsură de evaluarea corectă a performanțelor actuale, de identificarea oportunităților și de efortul concertat la nivel micro și macroeconomic de valorificare a acestora.

2.3. Evaluarea performanțelor economice ale sistemului de companii

2.3.1. Ratele de performanță ale sistemului de companii românești

În anul 1999, cifra de afaceri a sistemului de companii românești din industrie, construcții, comerț și servicii a fost de **907.649 mld. lei**.

Cele șase rate de performanță ale sistemului de companii românești sunt redate în tabelul 2.10.

Tabelul 2.10

Nr. crt.	Denumirea ratei	Simbol	Valoarea ratei, %
1	Rezultatul brut al exercițiului raportat la cifra de afaceri	Pg	-0,9
2	Excedentul brut de exploatare raportat la cifra de afaceri	EBE	9,3
3	Cheltuielile financiare raportate la cifra de afaceri	ChF	8,2
4	Plățile restante raportate la cifra de afaceri	AB	21,8
5	Soldul creanțe - arierate brute raportat la cifra de afaceri	S	4,2
6	Investițiile realizate raportate la cifra de afaceri	I	7,3

Valorile ratelor de performanță prezentate în tabelul 2.10 constituie valori de referință la care se vor raporta performanțele economice ale celor 6 subsisteme principale și 46 de subsisteme secundare de companii.

Înainte de a evalua performanțele economice ale subsistemelor de companii, vom prezenta evaluarea globală a sistemului național de companii pe forme de proprietate.

2.3.2. Concluzii privind evaluarea performanțelor economice ale subsistemelor principale de companii

În tabelul 2.11 este redată sinteza ierarhizării în clase de performanță economică a celor șase subsisteme principale de companii.

Tabelul 2.11

Nr. crt.	Denumirea	Clasa	Puncte
1	Construcții	A ⁺	+6
2	Servicii	A	+2
3	Comerț	A	+2
4	Energie electrică și termică, gaze și apă	A	+2
5	Industria extractivă	B	0
6	Industria prelucrătoare	C	-2

Sinteza relevă faptul că, în raport cu sistemul național de companii, cel mai important deficit de performanță îl înregistrează subsistemul principal de companii din industria prelucrătoare. În acest subsistem sunt incluse companiile cu cele mai mari plăți restante din economie și cu cele mai importante solduri debitoare creanțe - arierate brute.

Trebuie să subliniem însă că în cadrul fiecărui subsistem principal de companii există variații importante ale ratelor de performanță pe diverse tipuri de activități, ceea ce a impus în mod obligatoriu evaluarea subsistemelor secundare de companii, conform încadrării menționate în subcapitolul 2.1.1.

Mai mult, în unele cazuri în care au apărut diferențe importante de performanță între anumite grupări de companii în cadrul unui subsistem secundar, acestea au fost identificate, făcându-se referirile suplimentare corespunzătoare.

2.3.3. Concluzii privind evaluarea performanțelor economice ale tuturor subsistemelor secundare de companii

Aplicarea modelului de evaluare a performanțelor economice având ca referință valorile ratelor de performanță ale sistemului național de companii permite obținerea unei imagini globale a celor 46 de subsisteme secundare de companii, care este dată în tabelul 2.12.

Tabelul 2.12

Cod CAEN	Denumire	Clasa de ierarhizare	Cota de piață	Domenii de activitate cu influențe pozitive semnificative asupra performanței economice a sub-sistemului secundar de companii
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suporti	A*	0,8	
31	Industria de mașini și aparate electrice	A*	0,9	
32	Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	A*	0,4	Producția de emițătoare radio-televiziune, echipamente și aparate telefonice și telegrafice
33	Industria de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	A*	0,2	
72	Informatică și activități conexe	A*	0,3	
74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	A*	1,5	
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	A*	1,6	
20	Industria de prelucrare a lemnului	A*	1,1	
63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj	A*	1,2	
11	Extracția petrolului și gazelor naturale	A*	4,0	
41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei	A*	0,6	
21	Industria celulozei, hârtiei și cartonului	A*	0,5	
Total	12 subsisteme secundare de companii		13,1	
14	Alte activități extractive	A	0,2	
16	Industria tutunului	A	0,7	
19	Industria pielăriei și încălțămintei	A	0,6	
25	Industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	A	0,8	
26	Industria altor produse din minerale nemetalice	A	1,5	
35	Industria altor mijloace de transport	A	1,0	
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	A	1,1	
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	A	8,3	
51	Comerț cu ridicata	A	21,6	Activitatea de intermediere în comerțul cu ridicata
60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte	A	3,2	Activitatea de transport prin conducte
70	Tranzacții imobiliare	A	0,3	
90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare	A	0,1	
93	Alte activități de servicii	A	0,2	
Total	13 subsisteme secundare de companii		39,6	
28	Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal	B	1,1	
30	Industria de mijloace ale tehnicii de calcul	B	0,2	
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	B	4,0	

Cod CAEN	Denumire	Clasa de ierarhizare	Cota de piață	Domenii de activitate cu influențe pozitive semnificative asupra performanței economice a sub-sistemului secundar de companii
52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești	B	12,2	
64	Poștă și telecomunicații	B	2,6	
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești	B	0,1	
73	Cercetare-dezvoltare	B	0,3	
Total	7 subsisteme secundare de companii		20,5	
10	Extracția cărbunelui	C	0,6	
13	Extracția minereurilor metalifere	C	0,1	
17	Industria textilă și a produselor textile	C	1,0	
24	Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	C	2,4	Fabricarea medicamentelor și a produselor farmaceutice, a săpunurilor și a detergenților
34	Industria mijloacelor de transport rutier	C	1,6	
55	Hoteluri și restaurante	C	1,1	
62	Transporturi aeriene	C	0,3	
92	Activități recreative, culturale și sportive	C	0,9	
Total	8 subsisteme secundare de companii		8,0	
15	Industria alimentară și a băuturilor	C ⁻	6,9	
23	Industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	C ⁻	0,9	
27	Industria metalurgică	C ⁻	3,2	Producția metalelor prețioase și a altor metale neferoase, în principal aluminiu
29	Industria de mașini și echipamente	C ⁻	1,6	Fabricația mașinilor de utilizare generală
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	C ⁻	0,3	
61	Transporturi pe apă	C ⁻	0,2	
Total	6 subsisteme secundare de companii		13,1	

În fig. 2.7 sunt date repartițiile pe clase de performanță a nucleului de subsisteme secundare de companii, cu cotele de piață corespunzătoare.

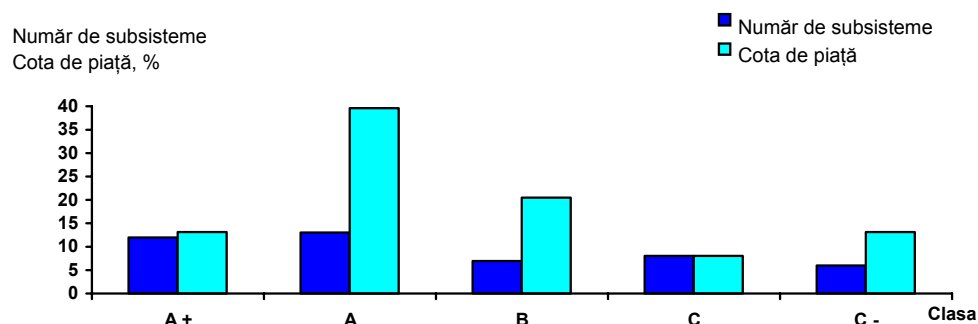

Fig. 2.7

Cele mai performante subsisteme secundare de companii cuprind următoarele domenii de activitate:

- înalta tehnologie (ITH), coduri CAEN:
 - 72 Informatica și activități conexe;
 - 22 Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suporti;
 - 31 Industria de mașini și aparate electrice;
 - 32 Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații;
 - 33 Industria de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie;
- activitățile de servicii dezvoltate după 1989, coduri CAEN:
 - 74 Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor (activitățile de consultanță juridică și de afaceri, studii de piață, publicitate, urbanism, selecția și plasarea forței de muncă, investigarea și protecția bunurilor și a persoanelor etc.);
- activități anexe și auxiliare de transport - cod CAEN 63 (servicii anexe pentru transporturile aeriene și terestre, agenții de turism, manipulări și depozitări de materiale);
- extracția petrolului și gazelor naturale (contribuție semnificativă SNP Petrom) - cod CAEN 11;
- gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei, cod CAEN 41;
- activități din domenii cu intensitate mare a forței de muncă cu calificare redusă (IFM) - coduri CAEN:
 - 18 Industria confecțiilor de îmbrăcăminte;
 - 20 Industria de prelucrare a lemnului;
- un sector al industriei energointensive: cod CAEN 21 Industria celulozei, hârtiei și cartonului.

Deficitul maxim de performanță în raport cu sistemul național de companii îl au următoarele domenii de activitate:

- 15 Industria alimentară și a băuturilor;
- 23 Industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari;
- 27 Industria metalurgică;

- 29 Industria de mașini și echipamente;
- 61 Transporturi pe apă;
- 37 Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile.

La acestea se adaugă și alte două domenii vulnerabile:

- Clasa C cu cote importante de piață:
 - 24 Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale;
 - 34 Industria mijloacelor de transport rutier.

De ritmul eficientizării acestor opt subsisteme secundare de companii în condiții de suportabilitate socială depinde în mare măsură înscrierea României pe traiectoria unei dezvoltări durabile.

Performanțele relativ modeste ale subsistemului de companii din activitatea de cercetare-dezvoltare - cod CAEN 73 - impun regândirea sistemului național al cercetării științifice.

Modelul de evaluare a performanțelor economice ale celor 46 de subsisteme de companii având ca referință sistemul național de companii oferă posibilitatea unei abordări coerente și eficiente a politicilor macroeconomice pornind de la realitatea microeconomică.

2.4. Evaluarea comparativă a performanțelor economice ale sistemului de companii în funcție de forma de proprietate

Așa cum am menționat în subcapitolul 2.2.4, din punct de vedere al analizei structurale a sistemului de companii este relevantă ponderea cifrei de afaceri a companiilor cu capital majoritar de stat din totalul cifrei de afaceri, definită prin cota de piață procentuală C_{Stat}^s .

Valorile cotelor de piață C_{Stat}^s pentru sistemul național de companii și pentru subsistemele principale de companii sunt date în tabelul 2.13.

Tabelul 2.13

Nr. crt.	Denumire	C_{Stat}^s, %
1	Total, din care:	27,8
2	- industria extractivă	96,6
3	- industria prelucrătoare	24,5
4	- industria energiei electrice și termice, gaze și apă caldă	98,7
5	- construcții	13,1
6	- comerț	1,7
7	- servicii	42,8

2.4.1. Subsistemul național de companii cu capital majoritar de stat

Cota de piață $C_{Stat}^S = 27,8\%$

Valorile ratelor de performanță sunt date în tabelul 2.14.

Tabelul 2.14

Simbolul ratei	Pg, %	EBE, %	ChF, %	AB, %	S, %	I, %
Valoarea ratei	-6,9	8,7	8,7	34,7	3,6	13,1

Diagrama de stare în raport cu sistemul național de companii este dată în fig. 2.8.

Nr. crt.	Simbolul ratei	Puncte tari	Puncte de indiferență	Puncte slabe
1	Pg			
2	EBE			
3	ChF			
4	AB			
5	S			
6	I			

Fig. 2.8

Evaluarea globală: -4;

Clasa de ierarhizare: C⁻.

Subsistemul național de companii cu capital majoritar de stat se caracterizează printr-o profitabilitate generală, un excedent brut de exploatare și o rată a plăților restante semnificativ defavorabile în raport cu sistemul național de companii.

Cu toate că blocajul financiar este un proces generalizat al economiei naționale, el este mult mai accentuat la companiile cu capital majoritar de stat.

Diagnosticul situează subsistemul companiilor cu capital majoritar de stat în **clasa C⁻** - stare semnificativ defavorabilă față de sistemul național de companii.

2.4.2. Subsistemul național de companii cu capital majoritar privat

Cota de piață $C_{Privat}^S = 72,2\%$

Valorile ratelor de performanță sunt date în tabelul 2.15.

Tabelul 2.15

Simbolul ratei	Pg, %	EBE, %	ChF, %	AB, %	S, %	I, %
Valoarea ratei	3,9	9,5	8,0	17,4	4,5	5,1

Diagrama de stare în raport cu sistemul național de companii este dată în fig. 2.9.

Nr. crt.	Simbolul ratei	Puncte tari	Puncte de indiferență	Puncte slabe
1	Pg			
2	EBE			
3	ChF			
4	AB			
5	S			
6	I			

Fig. 2.9

Evaluarea globală: +1;

Clasa de ierarhizare: A.

Subsistemul național de companii cu capital majoritar privat se caracterizează printr-o profitabilitate semnificativ superioară sistemului național de companii. De asemenea, rata plăților restante este cu circa 20% mai redusă decât cea a sistemului național de companii.

Diagnosticul situează subsistemul național de companii cu capital majoritar privat în **clasa A** - stare favorabilă față de sistemul național de companii.

Diferențele de performanță economică dintre subsistemele naționale de companii cu capital majoritar privat și cele de stat sunt clar în avantajul celor dintâi. În afara claselor de ierarhizare A și C⁻ ale celor două subsisteme, trebuie să subliniem diferențele foarte mari între ratele profitabilității generale Pg [%] și ale plăților restante AB [%]. Explicația acestor diferențe trebuie căutată în gruparea companiilor cu capital majoritar de stat din industria prelucrătoare cu peste 500 de salariați, în mare măsură neprivatizate, care grevează considerabil performanța economică a sistemului național de companii.

De altfel, companiile cu peste 500 de salariați vor face obiectul unei analize de detaliu în subcapitolul 2.9 "Particularități ale performanțelor economice ale sistemului național de companii în funcție de dimensiunea companiilor".

2.5. Dezvoltarea antreprenorială și analiza structurală a companiilor mici și mijlocii

Creșterea competitivității companiilor românești depinde de existența mediului concurențial. Acesta implică atât absența oricăror bariere la "intrarea" pe piață, cât și eliminarea mecanismelor explicite sau implicite de supraviețuire artificială a operatorilor ineficienți.

Experiența statelor dezvoltate arată că binomul cerere-ofertă devine funcțional numai după atingerea "masei critice" de companii, prin care înțelegem pragul minim al numărului și diversității de companii peste care preferințele opționale ale cumpărătorilor devin prevalente în configurarea comportamentului furnizorilor.

Dezvoltarea sistemului antreprenorial impune un grad avansat de structurare instituțională a economiei de piață, precum și mutații profunde de ordin cultural la nivelul societății. Între acestea, pe un plan prioritar se situează: scăderea semnificativă a dependenței de intervenția etatistă în economie, dezvoltarea autonomiei gestionare și a spiritului de inițiativă, formarea unei noi viziuni asupra riscului, a deprinderilor de a acționa în condiții de incertitudine, acceptarea diferențierilor de statut social induse de funcționarea corectă, nedistorsionată, a piețelor.

Economia de scară rămâne, fără îndoială, foarte importantă și în prezent. Este însă interesant de semnalat faptul că ea nu mai presupune acum (cu unele excepții, desigur) concentrarea activității productive în formațiuni organizatorice gigant, ci îndeosebi cooperarea bine articulată a mai multor unități de dimensiuni mijlocii și chiar mici. Reducerea costurilor de tranzacție este considerabil facilitată de rețeaua complexă de servicii informaționale și de consultanță pe care se bazează societatea modernă. Aceasta și explică de ce, actualmente, între gradul de dezvoltare a sistemului antreprenorial și randamentul economiei se formează o înaltă corelație.

Pentru identificarea stadiului dezvoltării antreprenoriale în România vom utiliza ca indicator relevant numărul de companii active la 1.000 de locuitori (lia). Cercetările întreprinse de noi demonstrează că între ratele de creștere ale produsului intern brut și rata de creștere a companiilor active există o corelație semnificativ pozitivă. Creșterea numărului de companii active se asigură în principal prin dezvoltarea sectorului companiilor mici și mijlocii.

În fig. 2.10 sunt date valorile indicatorului lia pentru România și opt regiuni de dezvoltare în anul 1999.

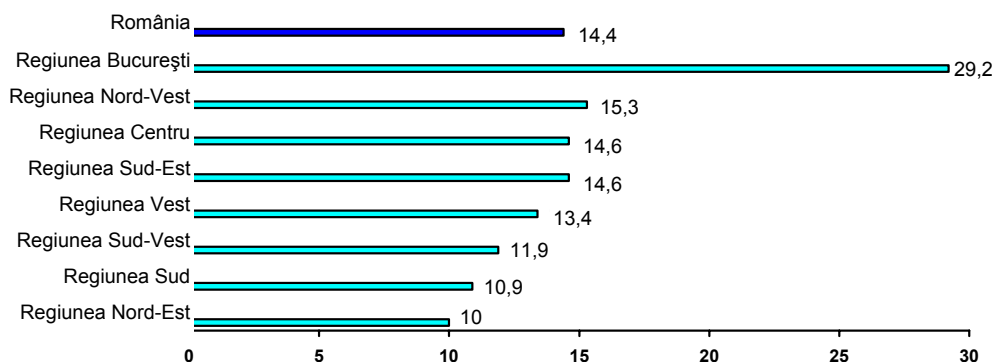

Fig. 2.10

Din punct de vedere calitativ, ierarhizăm cele opt regiuni de dezvoltare în trei categorii:

- regiuni de dezvoltare cu valori ale indicatorului lia semnificativ superioare mediei naționale (categoria A);

- regiuni de dezvoltare cu valori ale indicatorului lia în jurul mediei naționale, în limitele de $\pm 5\%$ (categoria B);
- regiuni de dezvoltare cu valori ale indicatorului lia semnificativ inferioare mediei naționale (categoria C).

Rezultatele ierarhizării sunt prezentate în fig. 2.11.

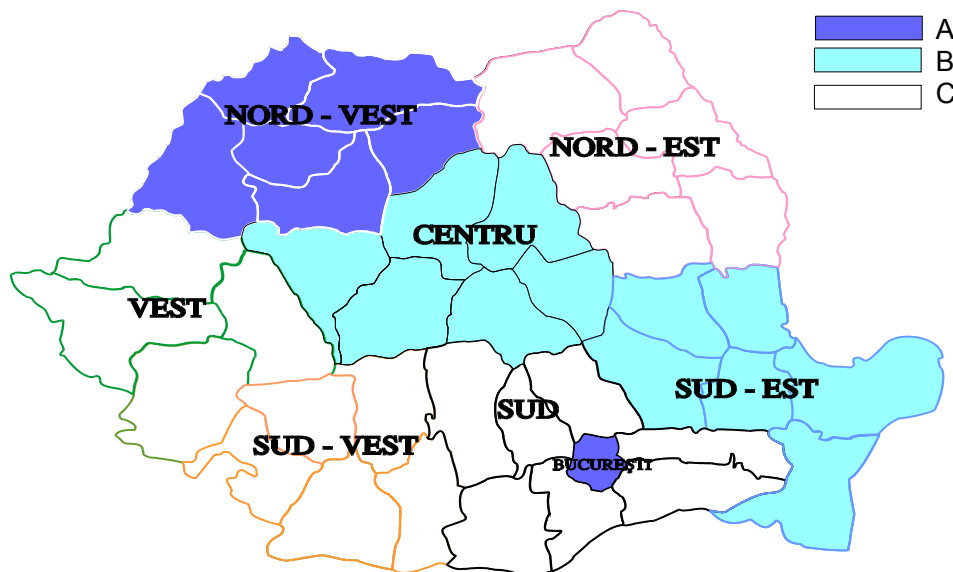

Fig. 2.11

Se observă ușor marile diferențe regionale ale valorilor indicatorului lia, care semnalează oportunități clare în acțiunile de promovare a companiilor mici și mijlocii. Regiunile Nord-Est, Sud, Sud-Vest și Vest constituie zonele în care trebuie concentrate pe termen scurt eforturile de creștere a numărului companiilor mici și mijlocii.

Valorile indicatorilor lia pe județe sunt date în anexa 7.

Analiza structurală pe domenii de activitate a companiilor mici și mijlocii oferă prilejul unor concluzii calitative suplimentare.

În anul 1999, ponderea cifrei de afaceri a companiilor mici și mijlocii în totalul cifrei de afaceri, pe subsistemele principale de companii, este dată în tabelul 2.16.

Se constată o îngrijorătoare rămânere în urmă a ponderii companiilor mici și mijlocii în industria prelucrătoare și servicii, sectoare care trebuie, în opinia noastră, să constituie discriminări pozitive în politicile economice guvernamentale. O consecință a structurii prezentate pe domenii de activitate a companiilor mici și mijlocii este și participarea relativ redusă a acestora la exporturile directe, în proporție de numai **30,1%** din exporturile sistemului național de companii.

Tabelul 2.16

Nr. crt.	Denumire	Ponderea cifrei de afaceri a IMM în totalul cifrei de afaceri, %
1	Industria extractivă	1,8
2	Industria prelucrătoare	34,6
3	Energia electrică și termică, gaze și apă caldă	2,2
4	Comerț	90,2
5	Servicii	54,4

2.6. Analiza profitabilității generale și a blocajului financiar în profil teritorial

Din punct de vedere metodologic, analiza profitabilității generale și a blocajului financiar în profil teritorial a utilizat conceptul de subsistem de companii pe regiuni de dezvoltare. Din această perspectivă, sistemul național de companii este format din opt subsisteme de companii regionale.

Ratele de performanță utilizate au fost:

Pg [%] - rezultatul brut al exercițiului raportat la cifra de afaceri;

AB [%] - plățile restante raportate la cifra de afaceri;

Soldul creanțe - arierate brute S [%] - soldul creanțe - arierate brute raportat la cifra de afaceri.

În raport cu valorile de referință ale ratelor de performanță ale sistemului național de companii, fiecare subsistem se caracterizează prin:

- puncte relativ tari - rate cu valori favorabile în raport cu sistemul de referință, notate cu +1;
- puncte relativ slabe - rate cu valori defavorabile în raport cu sistemul de companii, notate cu -1;
- puncte de indiferență - rate cu valori în limitele $\pm 5\%$ în raport cu sistemul de referință, notate cu 0.

Ținând seama de numărul redus de rate și de semnificația acestora, scala utilizată pentru ierarhizarea fiecărui subsistem de companii față de sistemul național cuprinde trei clase distincte:

- ⇒ subsisteme de companii cu stări semnificativ favorabile, care grupează situațiile în care cele trei rate de performanță au valori favorabile față de sistemul național de companii - A^+ ;
- ⇒ subsisteme de companii cu stări semnificativ defavorabile, care grupează situațiile în care cele trei rate de performanță au valori nefavorabile față de sistemul național de companii - C^- ;

⇒ situațiile în care numai una sau două din ratele selectate au valori favorabile sau defavorabile încadrează subsistemele de companii în clasa "alte stări" - ABC.

În tabelul 2.17 sunt date valorile celor trei rate selectate pentru subsistemele de companii ale celor opt regiuni de dezvoltare și clasificarea acestora.

Tabelul 2.17

Nr. crt.	Regiunea	Pg	AB	S	Clasa de ierarhizare
1	Nord-Est	-2,5	24,4	-5,6	C ⁻
2	Sud-Est	-8,8	32,7	-8,7	C ⁻
3	Sud	-0,9	20,3	-1,2	(ABC)
4	Sud-Vest	-2,2	44,9	-15,3	C ⁻
5	Vest	-5,8	27,9	-5,8	C ⁻
6	Nord-Vest	2,5	12,7	5,0	A ⁺
7	Centru	2,7	18,9	8,3	A ⁺
8	București	-0,6	18,8	12,0	A ⁺

Rezultatele obținute sunt sintetizate în fig. 2.12, care oferă concluzii de maximă relevanță.

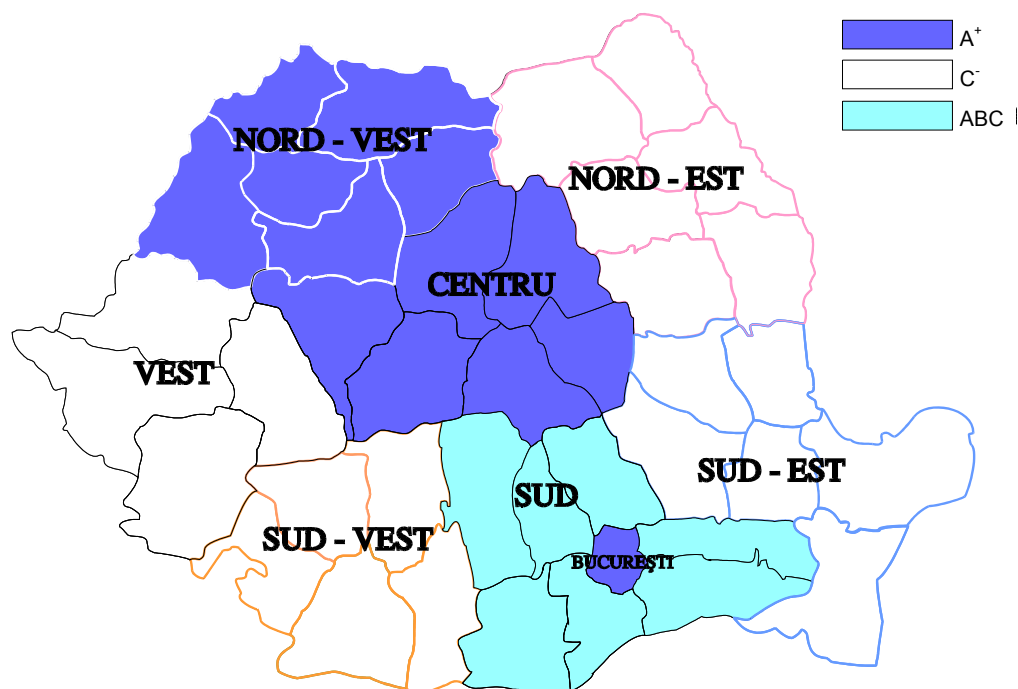

Fig. 2.12

Se constată o importantă polarizare regională a subsistemelor de companii. Astfel, trei regiuni - Nord-Vest, Centru și București - au simultan profitabilitatea

generală superioară și rata plăților restante mai redusă și sold creditor creanțe - arierate brute, față de sistemul național.

Din punctul de vedere al profitabilității generale și al blocajului financiar, regiunile Nord-Vest, Centru și București constituie nucleul relativ performant de subsisteme de companii în profil teritorial.

Patru regiuni - Nord-Est, Sud-Est, Sud-Vest, Vest - au toate ratele de performanță cu valori defavorabile față de sistemul național de companii. Cele patru subsisteme au poziție de debitor net al soldului creanțe - arierate brute.

O regiune - Sud - are o stare intermediară (ABC), cu profitabilitate generală similară, rata plăților restante favorabilă, dar cu poziție de debitor a soldului creanțe - arierate brute, față de sistemul național de companii.

Coroborând rezultatele obținute în analizele în profil teritorial (fig. 2.11 și 2.12), reiese că trei regiuni de dezvoltare - Nord-Est, Sud-Vest și Vest - au un semnificativ deficit de performanță atât în ceea ce privește companiile existente, cât și dezvoltarea companiilor mici și mijlocii.

2.7. Distribuția pe intervale a profitabilității companiilor¹

În tabelul 2.18 este dată clasificarea companiilor românești pe 9 intervale ale profitabilității generale Pg [%], în anul 1999.

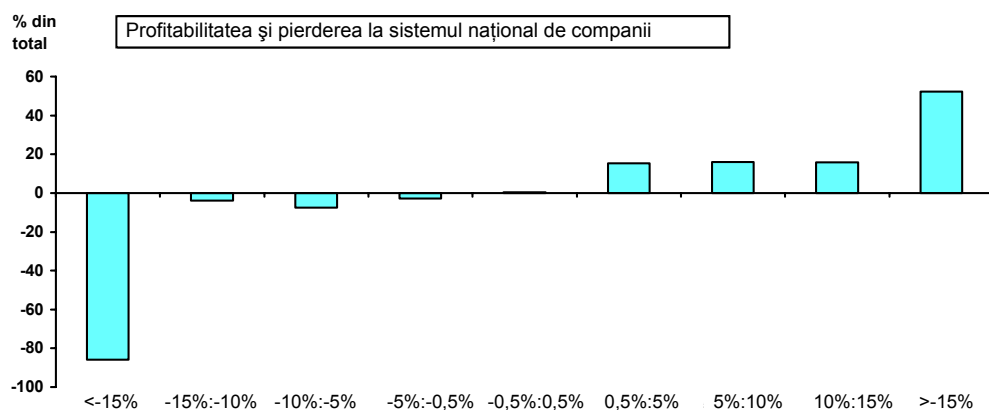
Tabelul 2.18

Intervalul	Număr companii din total companii, %	Cifra de afaceri din total cifră de afaceri, %	Capitalul social din total capital social, %	Exportul din total export, %	Profitul din total profit, %	Pierdere din total pierdere, %	Numărul de personal din total personal, %
< -15	17,1	11,1	29,3	13,9	0,0	86,0	15,5
-15 ÷ -10	4,5	1,9	3,2	1,9	0,0	3,8	3,4
-10 ÷ -5	7,6	6,5	8,5	6,0	0,0	7,4	5,5
-5 ÷ -0.5	13,8	7,5	4,1	5,9	0,0	2,7	6,0
-0.5 ÷ 0.5	10,8	14,3	13,2	6,2	0,5	0,1	11,0
0.5 ÷ 5	24,8	31,5	21,2	24,7	15,3	0,0	29,3
5 ÷ 10	8,8	11,3	7,2	10,9	16,0	0,0	12,0
10 ÷ 15	4,1	6,6	6,2	14,1	15,8	0,0	6,9
> 15	8,5	9,3	7,1	16,4	52,4	0,0	10,4

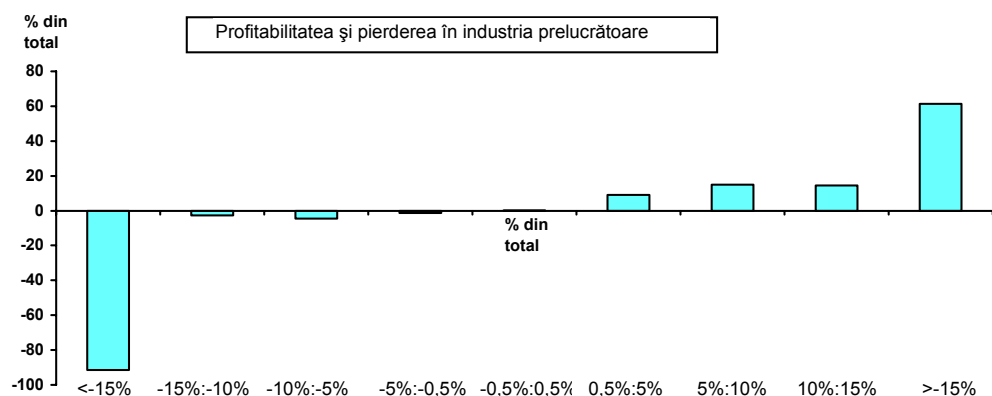
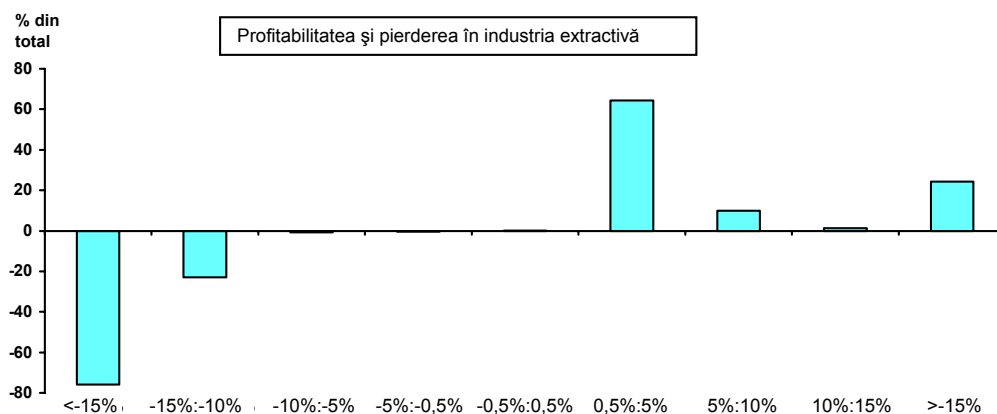
Concluziile care se desprind din analiza datelor din tabelul 2.18 sunt de o relevanță maximă pentru caracterizarea generală a performanțelor companiilor românești.

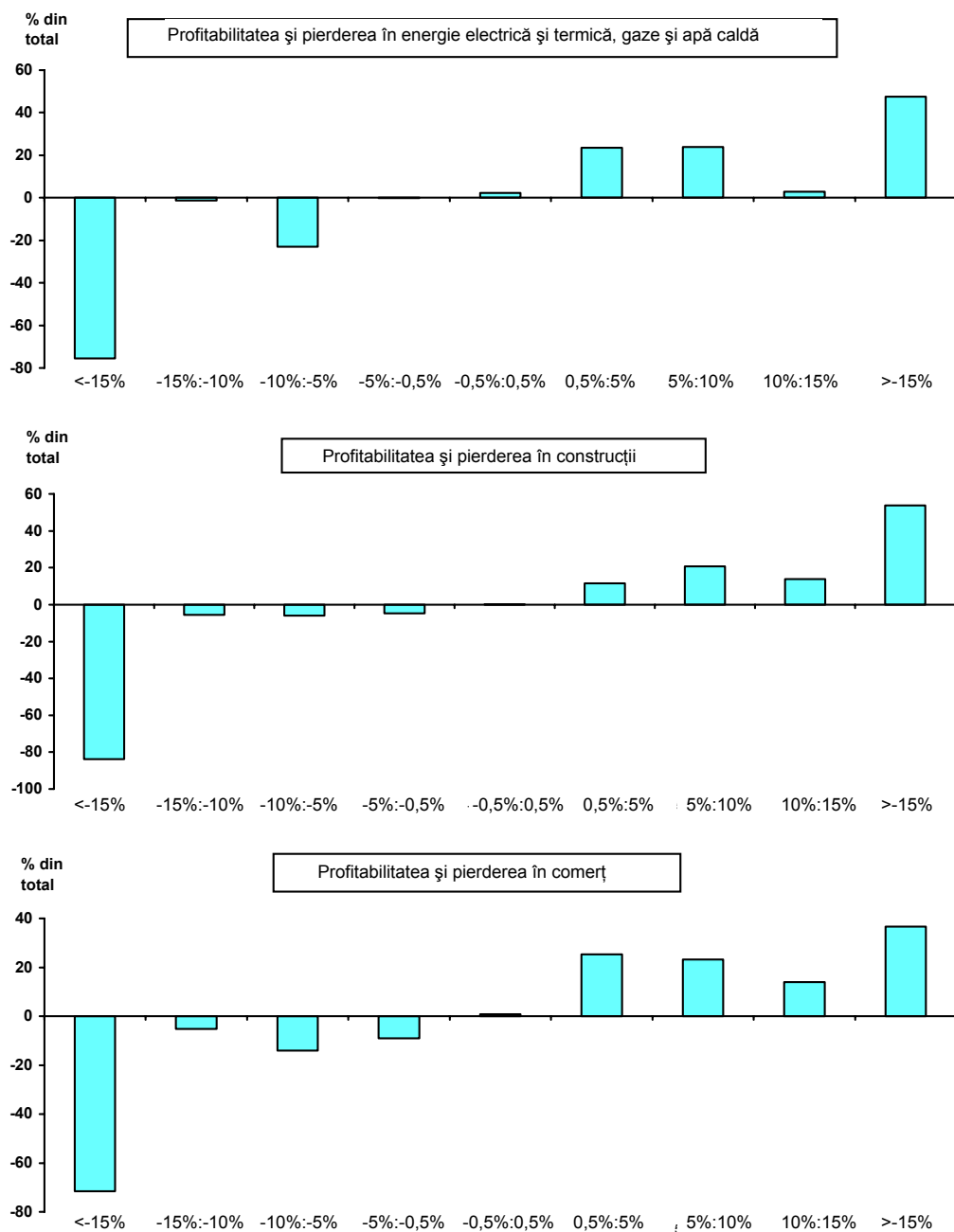
⇒ Din punct de vedere al repartiției volumelor procentuale de pierderi și profit, companiile românești se caracterizează printr-o puternică polarizare a profiturilor și pierderilor, redată în fig. 2.13.

¹ Subcapitolul este preluat din lucrarea Analiza nodală multicriterială a sistemului de companii, aflată în curs de editare, autor prof. dr. Cezar Mereuță.

Fig. 2.13

Distribuția profitabilității generale pe intervale este o caracteristică a sistemului național de companii. Ea se regăsește, cu mici diferențe, la cele șase subsisteme principale de companii, așa cum se observă în fig. 2.14.

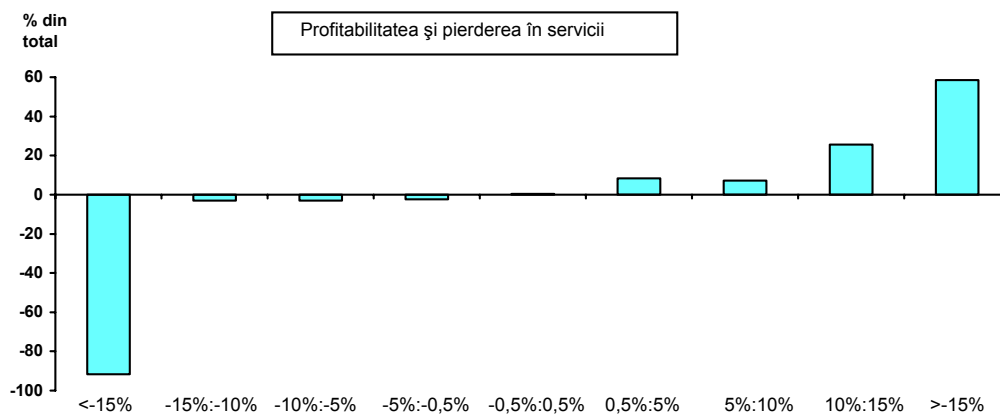

Fig. 2.14

Același tip de distribuție a fost identificat în fiecare an al perioadei 1995-1999.

Trebuie subliniat faptul că distribuția pe intervale de profitabilitate a companiilor românești diferă semnificativ de cea a companiilor din Uniunea Europeană. Pentru exemplificare, au fost selectate două eșantioane reprezentative de companii din Uniunea Europeană și România:

- primele 200 de companii din industria prelucrătoare și servicii din Uniunea Europeană în ordine descrescătoare a cifrei de afaceri;
- primele 500 de companii din industria prelucrătoare și servicii din România în ordine descrescătoare a cifrei de afaceri.

Ambele grupuri de companii însumează o cifră de afaceri, care, valoric, reprezintă cca 40% din PIB-ul Uniunii Europene și, respectiv, al României.

Pentru Uniunea Europeană s-a selectat perioada de recesiune economică 1991-1993, iar pentru România perioada 1997-1999. Pentru fiecare perioadă s-au calculat mediile perioadei analizate. Rezultatele sunt prezentate în fig. 2.15-2.18.

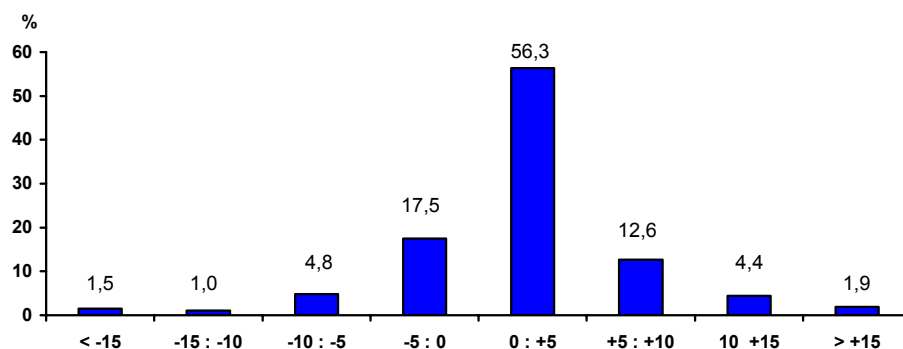

Fig. 2.15 Distribuția numărului de întreprinderi pe intervale de profitabilitate în Uniunea Europeană

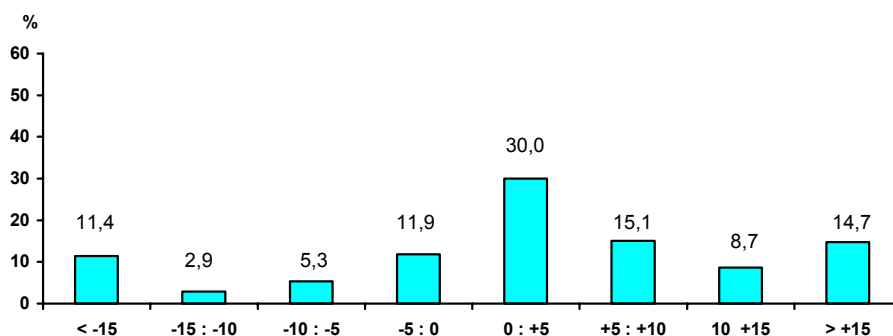

Fig. 2.16 Distribuția numărului de întreprinderi pe intervale de profitabilitate în România

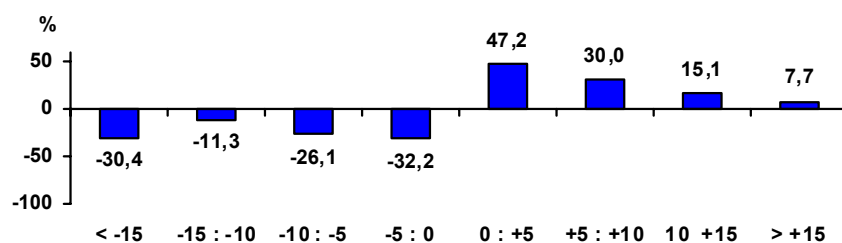

Fig. 2.17 Distribuția volumului pierderilor și profitului pe intervale în Uniunea Europeană

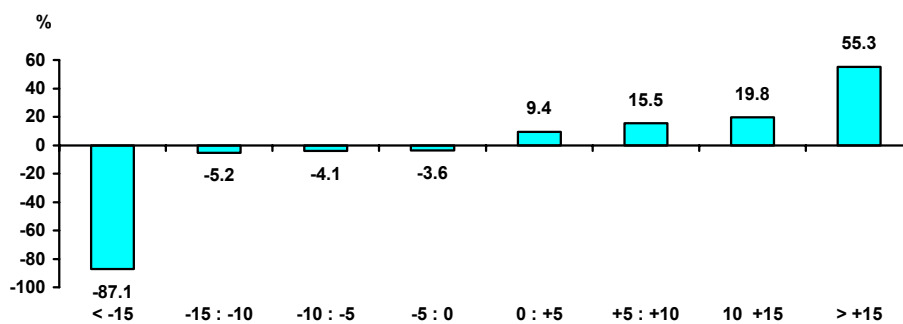

Fig. 2.18 Distribuția volumului pierderilor și profitului pe intervale în România

Cele patru distribuții evidențiază clar asimetria existentă în companiile românești, polarizată către companii cu pierderi și profituri foarte mari (număr și volum) față de companiile din Uniunea Europeană.

⇒ Un semnal îngrijorător îl constituie faptul că 27,7% din exporturile României se realizează de către companiile cu pierderi.

- ⇒ În companiile cu pierderi, își desfășoară activitatea 30,4% din salariați.
- ⇒ Există o grupare de companii semnificativ neprofitabile, cu o rată a pierderii raportată la cifra de afaceri mai mare de 15%, care cumulează:
- 86% din pierderile totale;
 - 15,5% din numărul total de salariați;
 - 13,9% din exportul total;
 - 29,2% din capitalul social total.

Această grupare reprezintă 17,1% din totalul companiilor (circa 54.400) și are o cotă de piață de 11,1%.

În raport cu sistemul național de companii, gruparea de companii menționată mai sus are cele mai defavorabile rate de performanță:

- plăți restante AB [%]: 99,2%;
- cheltuieli financiare ChF [%]: 33,0%;
- soldul creanțe - arierate brute S [%]: 53,3%.

- ⇒ Important este faptul că dintre companiile cu rate semnificative ale pierderii (peste 15%):
- 20%, adică circa 11.000 de companii, au înregistrat pierderi 3 ani consecutivi (1997-1999);
 - 21,7%, adică circa 12.000 de companii, au înregistrat pierderi 2 ani consecutivi;
 - 58,3%, adică circa 31.500 de companii, au avut o evoluție oscilantă în perioada 1997-1999.

Cele 11.000 de companii care au înregistrat pierderi 3 ani consecutivi și-au înrăutățit în fiecare an performanțele economice, așa cum rezultă din tabelul 2.19 și fig. 2.19.

Tabelul 2.19

Nr. crt.	Denumire	1997	1998	1999
1	Profitabilitate generală (Pg, %)	-40,4	-54,4	-61,8
2	Plăți restante (AB, %)	67,7	97,9	134,5
3	Soldul creanțe - arierate brute (S, %)	-35,4	-52,3	-92,8
4	Cheltuieli financiare (ChF, %)	25,9	30,0	56,3

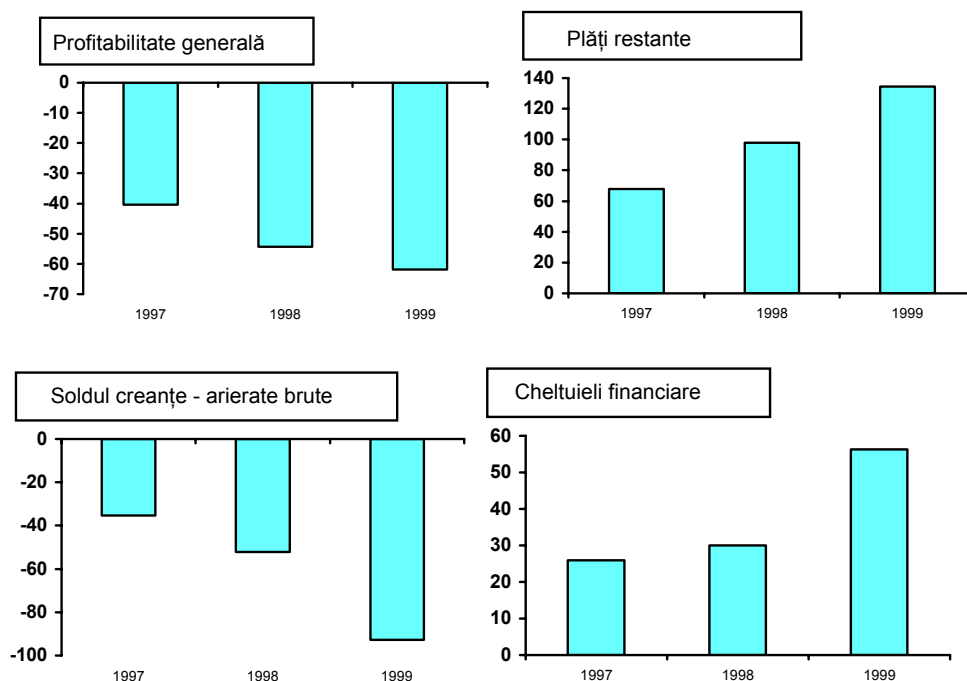

Fig. 2.19

Paradoxal este faptul că acest grup de companii care constituie **“nucleul perdanților cronici”** (NPC) al sistemului național de companii este în continuare prezent pe piață, reprezentând:

- 2,9% din cifra de afaceri totală;
- 4,1% din numărul total de salariați;
- 29,0% din pierderile totale;
- 17,3% din plățile restante totale;
- 19,7% din cheltuielile financiare;
- 11,0% din capitalul social total;
- 2,5% din exportul total.

Explicația acestei situații trebuie căutată în inexistența legislației care să permită lichidarea judiciară rapidă a acestor societăți comerciale, indiferent de structura proprietății.

În opinia noastră, evaluarea multicriterială a performanțelor economice ale companiilor, utilizând ratele de performanță pe 3 ani consecutivi, constituie instrumentul metodologic care asigură obiectivitatea deplină a deciziilor privind lichidarea judiciară a companiilor nerentabile.

2.8. Comportamentul companiilor cu pierderi

Cauzele principale ale pierderilor mari înregistrate de companiile românești și ale blocajului financiar sunt în primul rând de sorginte comportamentală: economia slab structurată, cum este cazul României în condițiile tranziției, se caracterizează prin existența, la o mare parte a companiilor, a altor funcții obiectiv decât maximizarea profitului, asociată cu grade diferite de "moral hazard". Managementul multor companii a înlocuit obiectivul de maximizare a profitului de exploatare prin asigurarea salariilor nete negociate cu personalul angajat și a plății importurilor directe. Rezultatul unei asemenea opțiuni este sugestiv redat în tabelul 2.20 și fig. 2.20, în care este prezentată ponderea companiilor cu rezultatul de exploatare raportat la cifra de afaceri negativ, în funcție de profitabilitatea generală [Pg].

Tabelul 2.20

Profitabilitatea generală Pg, %	Ponderea companiilor cu Rex/CA negativ, %
< -15	95,6
-15 ÷ -10	94,1
-10 ÷ -5	91,9
-5 ÷ -0,5	83,9
-0,5 ÷ 0,5	30,6
0,5 ÷ 5	4,7
5 ÷ 10	2,5
10 ÷ 15	2,3
> 15	4,4

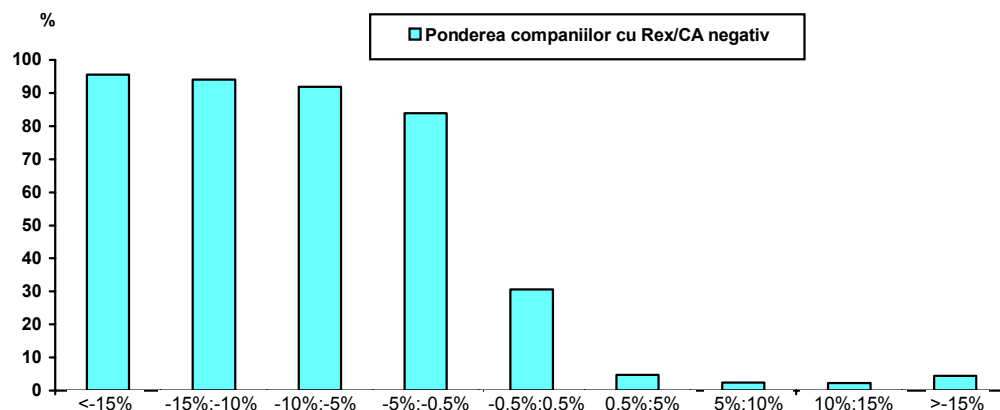

Fig. 2.20

Companiile cu pierderi înregistrează rezultate de exploatare negative în proporții variind între 83,9% și 95,6%, în timp ce companiile profitabile înregistrează rezultate de exploatare negative în proporții variind între 2,5% și 4,7%.

Foarte relevantă este valoarea coeficientului de asociere dintre cele două caracteristici calitative: Pg - profitabilitatea generală și Pex - profitabilitatea exploatarei, conform tabelului 2.21.

Tabelul 2.21

Profitabilitatea generală, Pg	Profitabilitatea exploatării		Total
	> 0	< 0	
> 0	n_{11}^* 0,946	n_{12}^* 0,054	1
< 0	n_{21}^{**} 0,104	n_{22}^{**} 0,896	1

* n_{11} , n_{12} - ponderile companiilor din totalul companiilor cu $P_g > 0$;

** n_{21} , n_{22} - ponderile companiilor din totalul companiilor cu $P_g < 0$.

$$\text{Coeficientul de asociere } C_{as} = \frac{n_{11}^* n_{22}^{**} - n_{12}^* n_{21}^{**}}{n_{11}^* n_{22}^{**} + n_{12}^* n_{21}^{**}} = \mathbf{0,987}$$

indică o corelație aproape perfect pozitivă între profitabilitatea generală P_g și profitabilitatea exploatării P_{ex} :

- 94,6% din companiile cu $P_g > 0$ au $P_{ex} > 0$;
- 89,6% din companiile cu $P_g < 0$ au $P_{ex} < 0$.

În anul 1999, circa 40% din companiile românești au înregistrat un rezultat de exploatare negativ, deci au funcționat sub pragul de rentabilitate, consecința directă a acestui fapt fiind amplificarea blocajului financiar, așa cum rezultă din datele prezentate în tabelul 2.22.

Tabelul 2.22¹

Denumire	Pondere, %	Plăți restante, %
Total companii	100	21,8
Companii cu rez. de exploatare > 0	60	17,0
Companii cu rez. de exploatare < 0	40	48,3

Analiza confirmă faptul că managementul companiilor cu pierderi nu a operaționalizat condiția structurală pentru creșterea flexibilității exploatării [28], în sensul reducerii pragului de rentabilitate:

$$\frac{ChF}{(1 - R_v)cCA_{max}} \simeq \text{minim [1]},$$

în care:

ChF - cheltuieli fixe;

R_v - rata cheltuielilor variabile;

c - gradul de utilizare a cifrei de afaceri maxime;

¹ Date similare au fost identificate pentru anii 1997 și 1998 și pe un eșantion reprezentativ de companii în anul 2000.

C_{Amax} - cifra de afaceri maximă,
care impune programe simultane pentru:

- reducerea cheltuielilor fixe;
- creșterea productivității muncii;
- creșterea cifrei de afaceri.

De cele mai multe ori, managementul companiilor cu pierderi a fost de tip inercial, orientat exclusiv către asigurarea solvabilității minimale.

2.9. Particularități ale performanțelor economice ale sistemului de companii în funcție de dimensiunea companiilor¹

În tabelul 2.23 sunt date ponderile cifrei de afaceri pentru companiile mici, mijlocii, mari și foarte mari, din perioada 1995-1999.

Tabelul 2.23

Dimensiunea companiilor	1995	1996	1997	1998	1999
0 - 49	34,3	36,2	34,1	37,1	37,0
50 - 249	12,4	12,1	11,1	14,9	16,2
250 - 499	6,1	6,3	6,4	7,2	7,6
peste 499	47,2	45,4	48,4	40,8	39,1

În perioada 1995-1999, ponderea cifrei de afaceri a companiilor mici și mijlocii din industrie, construcții, comerț și servicii a crescut de la 46,7% la 54,0%. În aceeași perioadă, ponderea cifrei de afaceri a companiilor foarte mari s-a redus de la 47,2% la 39,1%.

Trebuie subliniat faptul că aceste modificări nu au avut loc pe fondul creșterii numărului de companii active, ci pe seama reducerii drastice a cifrei de afaceri a companiilor foarte mari.

În tabelul 2.24 sunt date ratele profitabilității generale în funcție de dimensiunile companiilor, pentru perioada 1995-1999.

Tabelul 2.24

Dimensiunea companiilor	1995	1996	1997	1998	1999
0 - 49	7,8	6,4	4,9	1,5	1,4
50 - 249	6,5	8,2	6,7	2,8	0,3
250 - 499	8,3	7,5	2,9	4,6	1,4
peste 499	2,3	-0,4	0,4	-3,1	-4,0
Total	5,0	3,6	2,8	0,1	-0,9

¹ Subcapitol preluat din lucrarea Analiza nodală multicriterială a sistemelor de companii, în curs de editare, autor prof. dr. Cezar Mereuță.

În perioada 1995-1999, rata profitabilității generale a sistemului național de companii s-a redus continuu, de la 5% în anul 1995 la -0,9% în anul 1999.

Cea mai importantă concluzie care rezultă din analiza datelor din tabelul 2.24 este că, în fiecare an al perioadei 1995-1999, grupul de companii foarte mari a înregistrat rate ale profitabilității generale semnificativ mai reduse decât cele ale companiilor mici, mijlocii și mari. În anul 1999, acest grup de companii a avut o rată a profitabilității generale de -4%! Ținând seama de ponderea de 39,1% din cifra de afaceri totală, rezultă că grupul companiilor foarte mari constituie cel mai important punct slab din punct de vedere al performanțelor economice din sistemul național de companii.

2.10. Analiza performanțelor economice ale companiilor foarte mari (peste 499 de salariați)

Subsistemul de companii foarte mari cuprindea în anul 1999 un număr de 1.057 de companii, care reprezenta 0,33% din totalul companiilor active din industrie, construcții, comerț și servicii.

Cele 1.057 de companii erau repartizate ca în tabelul 2.25.

Tabelul 2.25

Nr. crt.	Sectorul de activitate	Cu capital majoritar de stat	Cu capital majoritar privat	Total
1	Industrie*	334	520	854
2	Construcții	19	62	81
3	Comerț	4	18	22
4	Servicii	65	35	100
5	Total	422	635	1.057

* Inclusiv industria extractivă și energie electrică și termică, gaze și apă caldă.

Ponderea subsistemului companiilor foarte mari în sistemul național de companii este dată în tabelul 2.26.

Tabelul 2.26

Nr. crt.	Denumire	Ponderea în sistemul național de companii, %
1	Cifra de afaceri	39,1
2	Valoarea adăugată la costul factorilor	56,4
3	Număr de salariați	48,1
4	Exporturi directe	62,8
5	Capital social	64,8
6	Profit	34,6
7	Pierderi	47,6
8	Plăți restante	53,6
9	Cheltuieli financiare	52,5
10	Excedent brut de exploatare	44,5
11	Investiții	67,8

Concentrând practic 50% din numărul de salariați, valoarea adăugată la costul factorilor, volumul pierderilor, al plăților restante și al cheltuielilor financiare și circa 2/3 din investițiile și exporturile directe ale sistemului național de companii, grupul de companii foarte mari are o influență decisivă asupra performanțelor globale ale economiei românești.

Ratele de performanță specifice subsistemului de companii foarte mari sunt date în tabelul 2.27.

Tabelul 2.27

Profitabilitatea generală	-4,0
Excedentul brut de exploatare	10,6
Cheltuieli financiare	11,0
Plăți restante	30,1
Soldul creanțe - arierate brute	3,2
Investiții	12,7

- *Unele caracteristici economice ale companiilor foarte mari cu pierderi*

În anul 1999, din 1.057 de companii foarte mari, 305 companii au înregistrat pierderi, adică 28,9%. Altfel spus, circa 1/1000 din companiile românești cumulează 47,6% din pierderile sistemului național de companii.

Ponderea companiilor mari cu pierderi în sistemul național de companii este dată în tabelul 2.28.

Tabelul 2.28

Nr. crt.	Denumire	Ponderea în sistemul național de companii, %
1	Cifra de afaceri	13,1
2	Număr de salariați	15,8
3	Valoarea adăugată la costul factorilor	12,5
4	Exporturi directe	20,9
5	Capital social	25,2
6	Plăți restante	37,6
7	Cheltuieli financiare	32,4

Structura pe sectoare de activitate a companiilor foarte mari cu pierderi este redată în tabelul 2.29.

Tabelul 2.29

Nr. crt.	Denumire	Număr de companii cu capital majoritar de stat	Număr de companii cu capital majoritar privat	Total număr de companii
1	Industrie	123	130	253
2	Comerț	1	17	18
3	Construcții	4	5	9
4	Servicii	15	10	25
5	Total	143	162	305

Din punct de vedere al repartițiilor pe sectoare de activități, cele mai multe companii foarte mari cu pierderi se găsesc în industrie. De remarcat este faptul că acestea se repartizează în proporții relativ egale între cele două forme de proprietate: de stat și privată. Menționăm și faptul că circa 21% din exporturile directe ale României se realizează de către companiile foarte mari cu pierderi.

În tabelul 2.30 este dată distribuția companiilor grupate pe intervale ale ratei pierderilor.

Tabelul 2.30

Intervalul	Pondereea numărului în totalul companiilor cu pierderi, %	Pondereea pierderilor în totalul pierderilor, %
< -15	58,1	89,6
-15 ÷ -10	11,1	3,2
-10 ÷ -5	15,1	6,4
-5 ÷ 0	15,7	0,8
Total	100,0	100,0

Între companiile foarte mari cu pierderi există un “nucleu dur” de 177 de companii care concentrează circa 90% din pierderile tuturor companiilor foarte mari, caracterizate prin faptul că desfășoară o activitate clar nerentabilă.

Dintre cele 177 de companii:

- ⇒ 49 de companii, adică 27,7%, au pierderi în 3 ani consecutivi (1997-1999);
- ⇒ 71 de companii, adică 40,1%, au pierderi în ultimii 2 ani (1998-1999);
- ⇒ 57 de companii, adică 32,2% au o evoluție oscilantă.

Cele 49 de companii cu pierderi pe 3 ani consecutivi au performanțele prezentate în tabelul 2.31 și fig. 2.21.

Tabelul 2.31

Nr. crt.	Denumire	1997	1998	1999
1	Plăți restante (AB, %)	72,57	78,28	98,61
2	Soldul creanțe - arierate brute (S, %)	-41,94	-47,86	-64,89
3	Cheltuieli financiare (ChF, %)	23,73	30,48	53,56

Analiza efectuată asupra particularităților performanțelor economice ale companiilor în funcție de dimensiunea acestora sugerează necesitatea elaborării unei strategii distincte destinate eficientizării și monitorizării performanțelor economice ale companiilor foarte mari.

Companiile foarte mari sunt generatoare importante de variații ale PIB, de inflație, șomaj în lanț, convulsii sociale majore, pierderi induse în sistem. O analiză atentă a structurii companiilor foarte mari arată că ele concentrează principalele surse de materii prime și energie (lideri din amonte), principalele vânzări, inclusiv

exporturi (lideri în aval), și principalele domenii ale infrastructurii (transporturi și telecomunicații). Consiliile de administrație ale companiilor foarte mari cu capital majoritar de stat sunt cele mai expuse presiunilor politice.

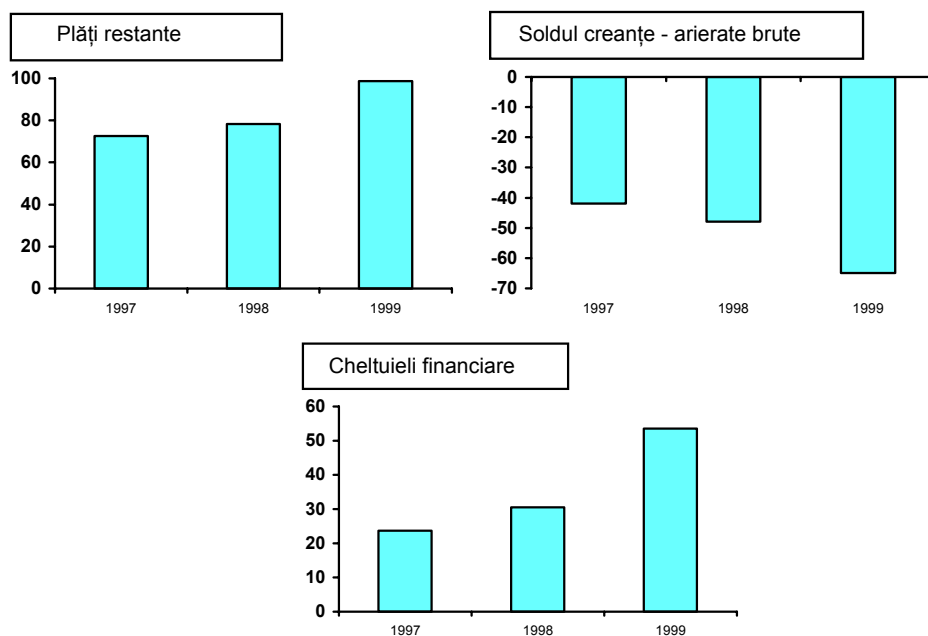

Fig. 2.21

3. ANALIZA STRUCTURALĂ COMPARATIVĂ A SISTEMULUI DE COMPANII ROMÂNEȘTI CU CELE DIN ȚĂRI REPREZENTATIVE ALE UE

3.1. Precizări metodologice

Este cunoscut faptul că, la nivelul țărilor Uniunii Europene, sistemele naționale de producție nu sunt structurate uniform. În consecință, pentru a nu cădea în "capcana mediei" și a construi comparații realiste care să prezinte relevanță practică, am selectat câteva asemenea țări caracterizate de modele de structurare fundamental diferite, și anume: Belgia, Franța, Italia, Portugalia, Luxemburg, Austria și Finlanda. Ipoteza aflată în spatele acestei decizii este că, deși integrarea într-o piață unică impune unele modificări și ajustări, sistemele naționale și-au păstrat și își vor păstra "personalitatea sistemică", structurată în cadrul unui proces istoric îndelungat, desfășurat în cadrul unor organizări sociale stabile, dar prezentând numeroase particularități de la o țară la alta.

Pentru a oferi o susținere acestei ipoteze, pe baza datelor disponibile, am calculat un indicator de realocare de tip Lilien (1982) pentru Franța și Italia, luând în considerare sectoarele mari ale economiei (industrie, construcții, comerț, transport și comunicații) și cele două aspecte paralele: alocarea resurselor (prin analiza evoluției cifrei de afaceri) și rezultatul net al utilizării acestora (valoarea adăugată). Variațiile structurale, măsurate ca sumă ponderată a abaterilor standard ale ratelor de creștere sectoriale între 1990 și 1996, reprezintă echivalentul a 9,3% din creșterea medie totală a cifrei de afaceri în cazul Franței și 14% în cazul Italiei (vezi anexa 8).

Pe baza acestor rezultate, considerăm că utilizarea oricăror date recente de structură privind țările Uniunii Europene, mai ales de după anul 1995, este corectă, dată fiind stabilitatea structurală de care dau dovadă aceste țări. Totuși, pe cât posibil, vom folosi pentru comparație date cât mai recente, majoritatea celor disponibile și utilizate în această analiză referindu-se la anii 1996-1998.

- *Sursele de date și asigurarea comparabilității informației*

În vederea realizării analizei comparative, am utilizat date pentru diferite țări ale Uniunii Europene care să garanteze un grad maxim de compatibilitate între definițiile variabilelor statistice, sursele de date primare și metodologia de agregare a acestora în România și în cadrul sistemelor naționale de raportare statistică din țările avute în vedere.

Datele pentru țările Uniunii Europene provin din baza de date NEW-CRONOS (Baza Statistică Structurală) a EUROSTAT și publicația "EUROSTAT Yearbook – 100 de cifre cheie", diferite ediții. Structura BSS se bazează pe Reglementarea Consiliului Uniunii Europene nr. 696/93. Unicitatea surselor de date și

cvasipерfecta¹ lor coerență în cadrul sistemului fac redundantă menționarea lor repetată pe parcursul lucrării.

Unitatea statistică de bază în cadrul acestei analize este întreprinderea activă. Conform definiției date în Secțiunea I a anexei explicative a actului juridic european menționat, **întreprinderea** ca unitate de raportare și analiză a sistemului de producție european este definită astfel:

“Întreprinderea este combinația de dimensiuni minime a unor structuri constituite legal care formează o entitate organizatorică și juridică unitară, produce bunuri și servicii și beneficiază de independență decizională, în special în ceea ce privește alocarea resurselor interne”. Întreprinderile inactive sunt explicit excluse din baza de date.

În această lucrare utilizăm informații referitoare la câteva variabile-diagnostic ale situației întreprinderii, și anume: **variabile care evaluează dimensiunea resurselor alocate pe sisteme și subsisteme de întreprinderi** (numărul de salariați și cifra de afaceri), **variabile care evaluează contribuția diverselor sisteme la crearea valorii adăugate la nivel național** (valoarea adăugată) și **variabile care evaluează eficiența sistemelor productive** (productivitatea muncii).

Este deci esențială verificarea circumscrierii datelor comparate unor definiții conceptuale simetrice între statistica României și statistica țărilor UE.

BSS definește:

- Persoane ocupate = “numărul total de persoane care desfășoară activitate productivă în cadrul unității de observare (incluzând proprietarii și lucrătorii familiali neremunerați, dacă nu execută muncă plătită într-o altă unitate), ca și persoanele care lucrează în afara respectivei unități, dar sunt plătite de aceasta. Include persoanele absente numai pentru o perioadă bine definită”. Datele corespund înregistrărilor din bilanțul contabil al fiecărei firme.
- Numărul de salariați = “persoane care prestează muncă remunerată pentru un angajator pe baza unui contract formal”.
- Cifra de afaceri = “contravaloarea vânzărilor de bunuri și servicii către terți”. În definiția BSS, conceptul utilizat corespunde cifrei de afaceri nete din contabilitatea de întreprindere și nu include TVA, veniturile financiare și excepționale (inclusiv transferurile din partea instituțiilor europene).
- Valoarea adăugată la costul factorilor = “venitul brut din operațiunile curente după excluderea subvențiilor de operare și a impozitelor indirecte”.

¹ EUROSTAT avertizează asupra faptului că, date fiind introducerea recentă (1995) a reglementărilor UE privind constituirea BSS și ritmul diferit de implementare a diferitelor reglementări, divergențe între țări în ceea ce privește sfera de cuprindere și/sau definiția anumitor variabile pot apărea. Din verificările pe care le-am efectuat, a reieșit că acesta nu este cazul țărilor pe care le-am selectat pentru analiza comparativă.

În accepțiunea BSS, valoarea adăugată la costul factorilor reprezintă suma dintre excedentul brut de exploatare și costurile totale de personal.

Astfel definite, variabilele de mai sus, în accepțiunea BSS, sunt perfect compatibile metodologic cu datele utilizate pentru România. Excepția o constituie valoarea adăugată la costul factorilor, care, în calculația INSSE România, cuprinde și impozite nete pe produs. Pentru a asigura comparabilitatea deplină a acestei variabile, am ajustat corespunzător datele pentru România, redefinind "valoarea adăugată" ca sumă a excedentului brut de exploatare și a cheltuielilor de personal.

Principiul de analiză din această lucrare operează, de asemenea, cu detalieri ale sistemelor naționale de companii pe două axe esențiale: (1) **dimensiunea operativă a întreprinderii active** și (2) **sectorul de activitate**.

Pe grupe de mărime, BSS consideră următoarele clase:

- întreprinderi mici: 1-49 de persoane ocupate;
- întreprinderi mijlocii: 50-249 de persoane ocupate;
- întreprinderi mari: > 250 de persoane ocupate;
- întreprinderi foarte mari: > 500 de persoane ocupate, incluse de noi doar în analiza anumitor subsisteme de întreprinderi, în cadrul cărora această grupă prezintă o relevanță aparte.

Definirea de către EUROSTAT a grupelor de întreprinderi pe baza numărului de persoane ocupate, și nu a numărului de salariați¹, introduce o anumită diferență față de rezultatele disponibile pentru România. Totuși, fenomenul muncii nesalariate nu este în general de o dimensiune susceptibilă de a introduce distorsiuni semnificative, cu excepția unor cazuri distincte (vezi anexa 9).

Sectoarele de activitate considerate aici și perfect compatibile cu clasificarea utilizată de statistica românească sunt cele la nivelul de două cifre CAEN. De menționat este faptul că lucrarea de față se circumscrie analizei sectorului întreprinderilor nefinanciare din afara agriculturii, orientate către obținerea de profit. Sunt excluse, în consecință, grupele CAEN A (01), B (02), C (05) și L (65, 66, 67), ca și N (75), O (80). De asemenea, din rațiuni de indisponibilitate a cifrelor comparabile, din sectorul servicii sunt excluse grupele P (85) și R (90, 91, 92, 93).

Grupele CAEN sunt agregate pe șase subsisteme principale, astfel:

- industria extractivă - cod CAEN D (10, 11, 13, 14);
- industria prelucrătoare – cod CAEN E (15 – 37);
- energia electrică și termică - cod CAEN F (40, 41);

¹ Excepția o constituie Portugalia, care raportează dimensiunea întreprinderilor pornind de la numărul de salariați.

- construcții – cod CAEN G (45);
- comerț – cod CAEN H (50, 51, 52);
- servicii – coduri CAEN I (55), J (60-63), K (64), M (70-74).

În funcție de necesitățile analizei și de disponibilitatea datelor, acestea au fost detaliate pe subsisteme intermediare. Am urmărit în mod special studierea mai în amănunt a subsistemelor-problemă pentru România, identificate în capitolul precedent.

Comparațiile în valori absolute sunt realizate în dolari SUA, la paritatea puterii de cumpărare. Sursa datelor pentru evaluarea parităților de cumpărare sunt studiile OCDE, datele fiind disponibile pe site-ul acestei organizații.

3.2. Analiza comparativă a repartiției cotelor de piață

Repartiția cotelor de piață între diferite subsisteme ale sistemului național de companii este analizată prin studierea structurii cifrei de afaceri.

Împreună cu numărul de angajați, cifra de afaceri, care reprezintă producția vândută, deci oferta realizată, conferă o imagine asupra modului în care națiunea alocă resursele disponibile între utilizări alternative.

Analiza debutează cu o comparație între subsistemele principale de companii pentru câteva țări ale UE și România.

Tabelul 3.1

Structura pe subsisteme principale a economiilor unor țări ale UE în comparație cu România

- % -

Ramuri CAEN 1996	Belgia	Franța	Italia	Austria ¹	Portugalia	Finlanda	Suedia ¹	Luxemburg	România
Industria extractivă	0,20	0,39	0,58	0,31	0,42	0,75	0,47	0,17	4,90
Industria prelucrătoare	32,25	35,54	42,00	29,58	27,86	38,97	32,97	25,03	30,40
Energia electrică și termică	4,62	2,55	2,76	3,34	2,64	3,38	3,95	2,57	8,90
Construcții	4,89	5,60	6,21	7,09	8,07	5,05	5,16	6,48	5,70
Comerț	42,94	37,31	34,17	42,29	44,04	36,07	35,48	44,82	37,80
Servicii	15,09	18,61	14,28	17,39	16,97	15,78	21,97	20,92	11,10

* Fără sectorul R.

¹⁾ 1997.

La o primă privire putem distinge două modele mari de dezvoltare: 1) un model *orientat spre comerț și servicii* (Luxemburg, Portugalia și Austria), unde cele două ramuri dețin circa 60% din piață, și 2) un model *bazat pe industria prelucrătoare* (Italia și Finlanda, urmate de Franța), cu o pondere a industriei prelucrătoare de peste 35%. Un caz aparte îl reprezintă Suedia, cu o puternică dezvoltare a serviciilor și în mod particular a subramurilor “transport, depozitare și comunicații” și “imobiliare, închirieri și servicii pentru afaceri”, cărora le revin 20%

din cota de piață, față de maximum 16% (Franța) pentru celelalte țări. În comparație cu modelele menționate, România înregistrează în trei din șase ramuri ponderi disproporționate (ponderea industriei extractive este de peste 6 ori mai mare decât cea maximă din cadrul eșantionului considerat, iar a industriei energiei electrice și termice, gaze și apă de cca 2 ori, în timp ce serviciile se află cu cca 4 puncte procentuale sub minima pe eșantion). România deține o poziție particulară în structura cotelor de piață pe subsistemele principale (vezi fig. 3.1).

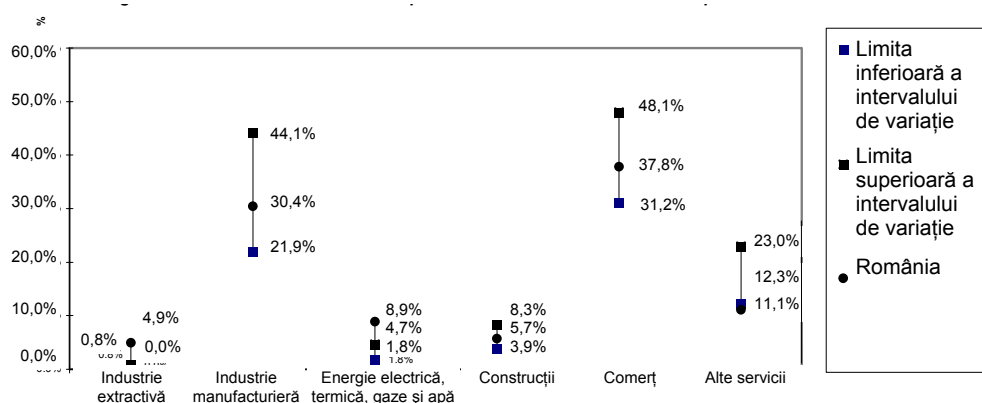

Fig. 3.1 Profilul structural al României pe principalele ramuri economice comparativ cu țări ale UE

Dată fiind dimensiunea redusă a eșantionului de țări (sub minimul acceptabil pentru o analiză de distribuție), în vederea poziționării modelului structural al României, am recurs la definirea unor *intervale de variație* pe baza valorilor minimă și maximă înregistrate la nivelul eșantionului¹. Intervalele astfel definite au dimensiuni foarte diferite, mai ales în cazul industriei prelucrătoare, al comerțului și serviciilor. În cazul industriei prelucrătoare și al serviciilor, caracterul eterogen al subsistemelor și al specializărilor pe ramuri componente care diferă de la o țară la alta explică împrăștierea mai mare a ponderilor acestor subsisteme în total. Împreună cu ponderea comerțului, care variază semnificativ de la o țară la alta în funcție numeroși factori economici și socio-culturali, specializările din cadrul industriei prelucrătoare în mod special definesc ceea ce am numit anterior “personalitate sistemică”.

Cu o supradimensionare a sectorului extractiv și energetic și o subdimensionare a sectorului servicii, este evident că o alocare defectuoasă de resurse are loc între aceste utilizări alternative. Mecanismele complexe care stau la baza alocării de resurse în cadrul unei economii slab structurate și în mod special în cazul discuției legate de evoluția industriei energiei electrice și termice constituie subiectul unor cercetări specifice ulterioare, care depășesc cadrul analizei structurale pe

¹ Din punct de vedere statistic, aceasta corespunde acoperirii integrale a ariei aflate sub curba unei repartiții nedefinite.

care o construim aici. În esență, creșterea ponderii cifrei de afaceri, a producției (în termeni nominali) și a ocupării în sectorul F simultan cu scăderea consumului energetic, a ponderii producției în termeni reali și a ponderii valorii adăugate în acest sector (în termeni nominali și reali) semnaleză o alocare ineficientă de resurse realizată în principal prin preț.

- *Subsistemul principal al industriei prelucrătoare*

Industria prelucrătoare rămâne, atât în țara noastră, cât și în majoritatea țărilor comparate, sectorul economic esențial și motorul dezvoltării. De aceea ne vom concentra în continuare asupra analizei acestui subsistem și a componentelor sale. Eșantionul de comparatori constă în acest caz din 10 țări. Primul aspect analizat este gradul de concentrare al industriei prelucrătoare măsurat prin coeficientul Gini¹:

Tabelul 3.2

Gradul de concentrare în industria prelucrătoare

Spania	0,205
Franța	0,169
Portugalia	0,130
Finlanda	0,223
Suedia	0,204
România	0,228
Belgia	0,198
Danemarca	0,415
Italia	0,107
Olanda	0,309
Regatul Unit	0,120

Cu un grad de specializare de 0,23, România se situează în zona superioară a eşantionului considerat. Specializarea cea mai accentuată din eşantionul considerat o prezintă Danemarca, a cărei industrie alimentară și a tutunului deține cea mai mare pondere la nivelul grupei de țări analizate, urmată de Olanda. Deși neinclus în eşantion din lipsa datelor relevante, Luxemburgul înregistrează probabil cel mai ridicat grad de concentrare, cu o pondere deosebit de mare a industriei metalurgice și a construcțiilor metalice.

Specializarea cea mai redusă în cadrul industriei prelucrătoare este cea a Italiei, care și-a dezvoltat simetric în special ramurile industriei ușoare.

¹ Nivelul de concentrare, ca indicator de specializare este măsurat printr-o metodă standard de

coeficientul Gini: $\sqrt{\frac{n^*(\sum_i (g_i)^2 - 1)}{n-1}}$ unde g_i sunt ponderile ramurilor, iar n este numărul de ramuri; un Gini de 0 corespunde unor ponderi egale ale ramurilor, în timp ce un Gini de 1 se obține pentru un model de dezvoltare constituit dintr-o singură ramură.

În vederea unei analize mai detaliate a alocării de resurse pe ramuri și activități componente, am împărțit industria prelucrătoare [26] în:

- **subsisteme de înaltă tehnologie:** coduri CAEN 22, 30, 31, 32, 33;
- **mijloace de transport:** coduri CAEN 34, 35;
- **mașini și echipamente:** cod CAEN 29;
- **subsisteme energo-intensive:** coduri CAEN 21, 23, 24, 26, 27;
- **subsisteme intensiv consumatoare de muncă de calificare redusă:** coduri CAEN 17, 18, 19, 20, 36;
- **alimentară și băuturi:** cod CAEN 15;
- **alte subsisteme:** coduri CAEN 16, 25, 28, 37.

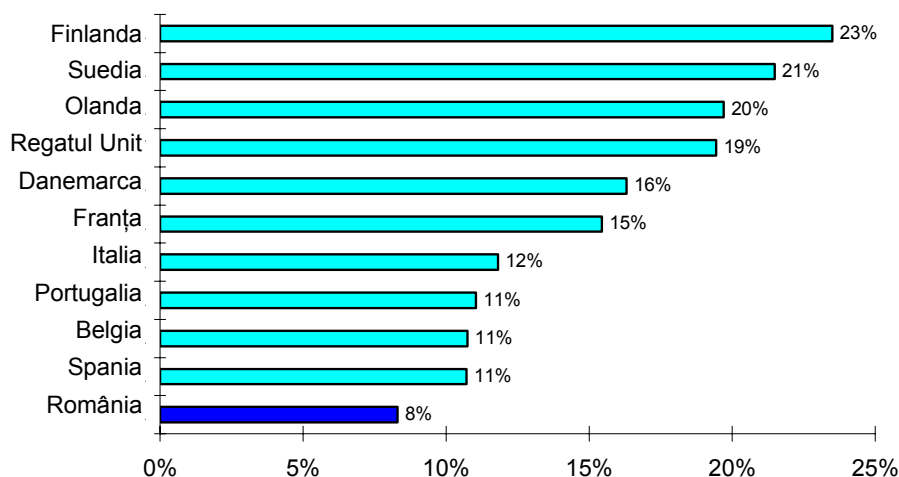

Fig. 3.2 Ponderea cifrei de afaceri în cadrul subsistemului de înaltă tehnologie în total industrie manufacturieră

În cazul industriilor de înaltă tehnologie, România ocupă o poziție defavorabilă în ierarhia țărilor luate în considerare. Trebuie totuși menționat faptul că datele pentru România care se referă la anul 1999 sunt probabil nereprezentative pentru tendințele structurale pe termen lung în cazul anumitor ramuri, cum ar fi subsistemul editurilor și înregistrărilor pe suporturi (22), care a fost puternic afectată de declinul economic din 1997-1999. Această industrie, în mod special, este deosebit de sensibilă la variațiile cererii globale și, în consecință, este de așteptat să cunoască creșteri mai rapide decât alte domenii de activitate de îndată ce tendința de creștere a economiei se va relua. Situația României se apropie de cea a Spaniei și Belgiei.

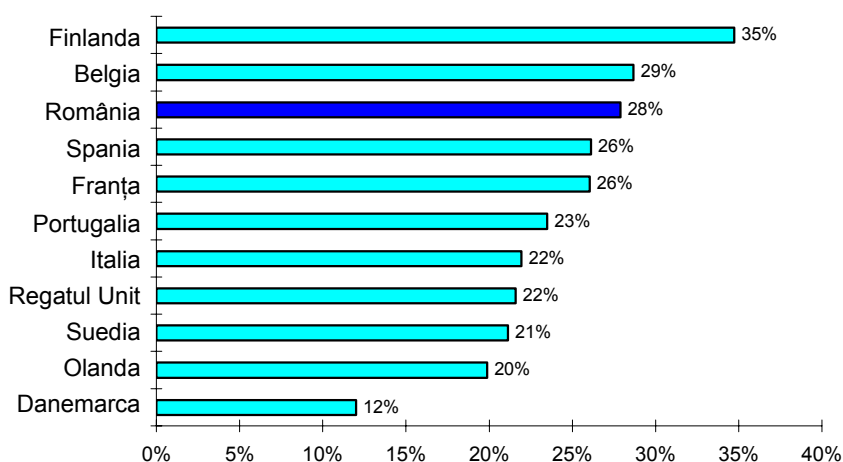

Fig. 3.3 Pondere a cifrei de afaceri în cadrul subsistemului de industrii energo-intensive în total industrie prelucrătoare

Problema caracterului energo-intensiv al industriei românești este deosebit de dificil de evaluat. După cum reiese din graficul de mai sus, *România se numără între țările cu o anumită specializare în aceste ramuri*. Totuși, aproape jumătate dintre țările UE luate în considerare alocă o pondere apropiată de resurse subsistemelor energo-intensive față de cea a României. În plus, clasificarea este afectată de faptul că Germania și mai ales Luxemburgul, țări puternic specializate în ramuri energo-intensive, nu au putut fi incluse în analiză. La nivelul subcomponentelor, este de remarcă ponderea mare a industriei metalurgice [27], 10% din total industrie prelucrătoare în cazul României, mai mult decât dublul mediei celorlalte țări UE. Deși reprezintă principalul sector exportator al României, industria metalurgică are o situație economico-financiară slabă (v. cap. 2).

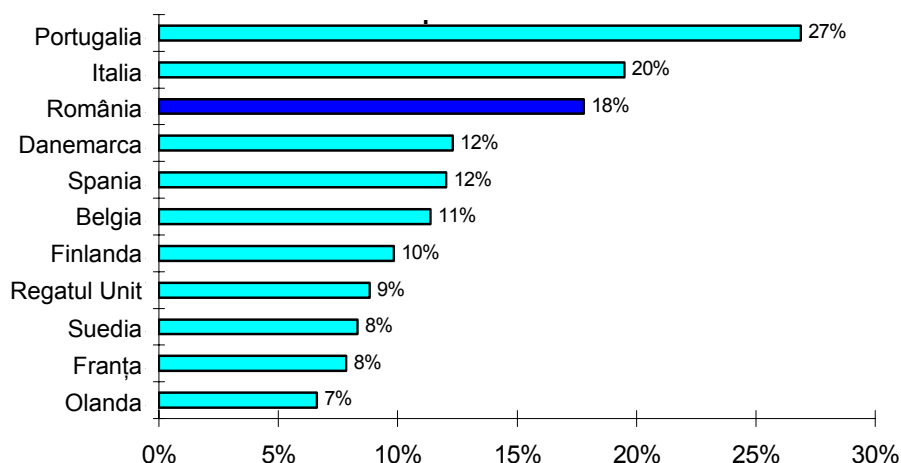

Fig. 3.4 Pondere a cifrei de afaceri din subsistemul intensiv consumator de forță de muncă de calificare redusă în total industrie prelucrătoare

România devansează marea majoritate a țărilor considerate în ceea ce privește ponderea cumulată a subsistemelor consumatoare de forță de muncă de calificare redusă în total. Acest caracter al industriei românești nu este surprinzător, țara noastră beneficiind încă de avantaje competitive legate de costul deocamdată scăzut al forței de muncă. În acest domeniu, România prezintă o specializare apropiată de cea a Italiei.

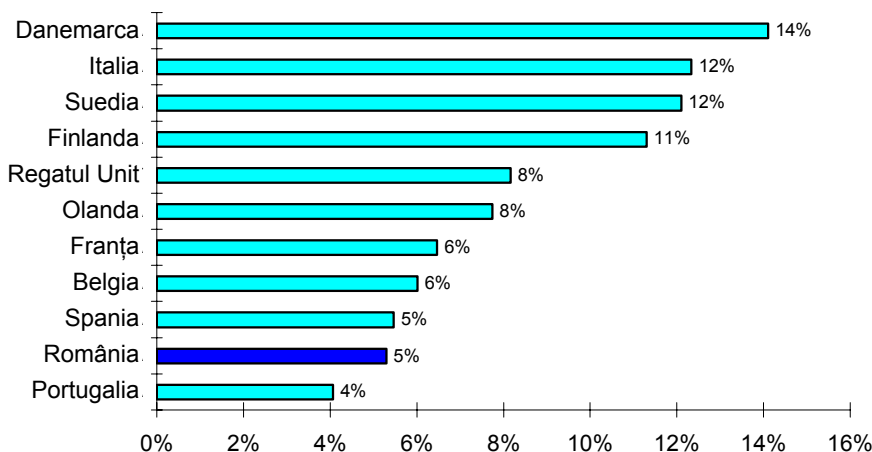

Fig. 3.5 Ponderea cifrei de afaceri din subsistemul producător de mașini și echipamente în total industrie prelucrătoare

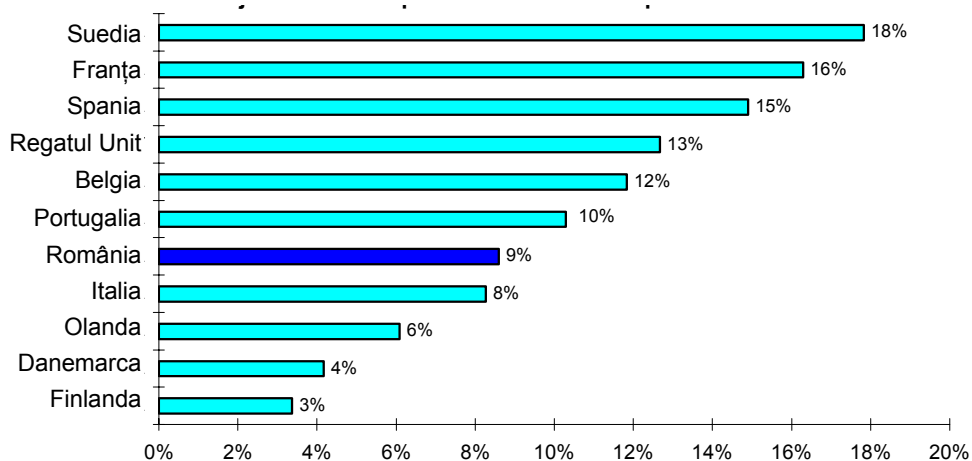

Fig. 3.6 Ponderea cifrei de afaceri din subsistemul producător de mijloace de transport în total industrie prelucrătoare

România demonstrează, de asemenea, și o specializare clară către industria alimentară, favorizată de abundența resurselor agricole specifice țării noastre. Pe de altă parte, în cazul subsistemelor producătoare de mijloace de transport, de mașini și echipamente și al celor grupate sub denumirea generică de “alte sub-

sisteme”, România se situează către limita inferioară a intervalului. Această ultimă grupă însă, spre deosebire de cele analizate anterior, care au un caracter relativ omogen, ascunde anumite distorsiuni de agregare: în timp ce în cazul prelucrării tutunului (16) și al reciclării (37), România se află pe primele locuri, poziția defavorabilă a țării noastre în cadrul acestei grupe este determinată de ponderea mult mai redusă a grupei CAEN 28 (construcții metalice). Această rămânere în urmă se datorează, în ciuda unui relativ echilibru economico-financiar care caracterizează acest subsistem, absenței avantajelor comparative globale [26].

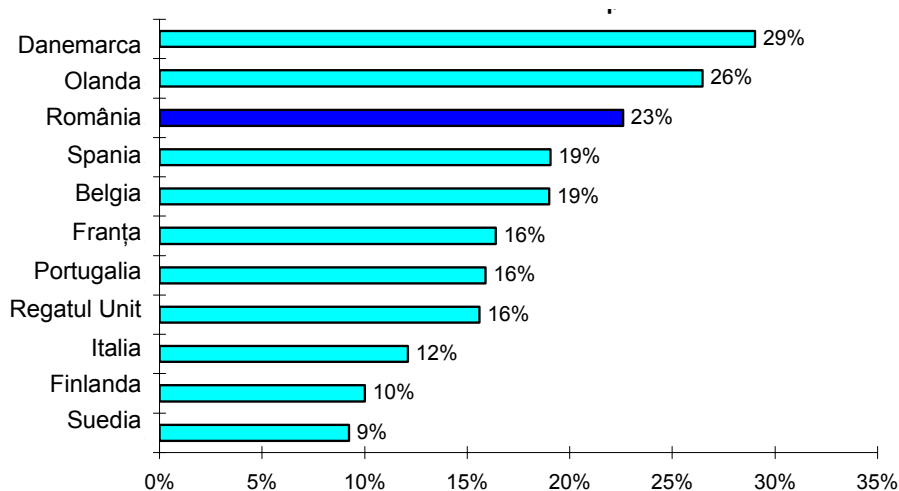

Fig. 3.7 Ponderea cifrei de afaceri din subsistemul producător de alimente și băuturi în total industrie

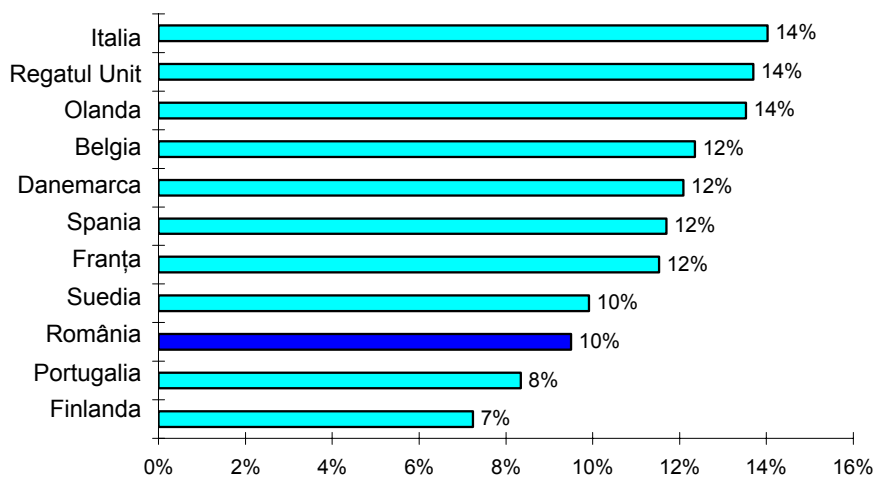

Fig. 3.8 Ponderea cifrei de afaceri din alte subsisteme în total industrie prelucrătoare

Pe ansamblu, analiza comparativă arată că România nu prezintă un model de dezvoltare al industriei prelucrătoare puternic divergent față de profilul structural al țărilor UE considerate, cel puțin în ceea ce privește cifra de afaceri ca măsură a alocării de resurse. Pentru a evita posibilele distorsiuni pe care dispersia ridicată dintre ponderile anumitor subsisteme de la o țară la alta și distanțele mari dintre ponderile minime și maxime le-ar putea induce în analiza calitativă, am recurs la o metodă de identificare a grupului “core” în cadrul fiecărei ramuri a cărei medie să confere o reprezentare pertinentă a structurării subsistemului industriei prelucrătoare în cadrul economiilor țărilor comparate (vezi anexa 10 pentru detalierea metodologiei utilizate).

Este foarte interesant de remarcat că *personalitatea sistemică*, definită ca ansamblul particularităților de dezvoltate și al specializărilor pe ramuri ale industriei prelucrătoare, este dată de variațiile relativ mari ale ponderilor unor ramuri, ca mijloace de transport, mașini și echipamente, cele consumatoare de forță de muncă de calificare redusă și industria alimentară. În ceea ce privește ramurile energo-intensive și mai ales ramurile de înaltă tehnologie, deși intervalul de variație este relativ mare, media este reprezentativă, deci dezvoltarea acestor domenii ocupă o poziție cvasisimilară în modelele diverse ale diferitelor țări ale UE.

Cu excepția sectorului de înaltă tehnologie, a celui producător de mașini și echipamente (sub limita inferioară a intervalului) și a subsistemului intensiv consumator de forță de muncă de calificare redusă și a industriei alimentare (situat peste limita superioară a intervalului) *ponderile înregistrate de România sunt situate confortabil între limitele intervalelor astfel definite*, cu tendințe către limita minimă în cazul mijloacelor de transport (34, 35) și către limita maximă în cel al subsistemelor energo-intensive.

Pe ansamblu, industria prelucrătoare românească prezintă un model structural relativ compatibil cu media la nivel european. Orientarea în cadrul acestui model către ramuri intensiv consumatoare de energie și forță de muncă de calificare redusă în detrimentul ramurilor de înaltă tehnologie și al celor producătoare de echipamente trage însă un semnal de alarmă privind identificarea unei specializări ineficiente în cadrul industriei prelucrătoare românești.

Tabelul 3.3

Tipul de specializare a resurselor alocate în industria prelucrătoare românească

Înaltă tehnologie	C ⁻
Mijloace de transport	C
Mașini și echipamente	C
Energo-intensive	A
Intensitate mare a forței de muncă de calificare redusă	A ⁺
Alimentară și băuturi	A ⁺
Alte subsisteme	C

Definim “**specializare pozitivă de clasă A**”, situația în care ponderea țării analizate se situează în treimea superioară a intervalului de variație, “**lipsă de specializare sau specializare de clasă B**”, situația în care ponderea țării respective se află în treimea medie a intervalului, și “**specializare negativă de clasă C**”, când ponderea se găsește în treimea inferioară; +/- marchează ramurile pentru care ponderile depășesc limitele intervalelor considerate.

În încercarea de a identifica între țările UE modelul structural de care România se apropie cel mai mult, folosim coeficientul de corelație a rangurilor Spearman:

Tabelul 3.4

**Corelația structurală dintre România și țări reprezentative
din Uniunea Europeană**

Coeficient de corelație a rangurilor Spearman (pragul de semnificație în paranteze) ¹		
Țara	R', %	
Spania	77,08	(0,01)
Italia	74,65	(0,01)
Belgia	69,91	(0,01)
Portugalia	68,18	(0,01)
Franța	52,37	(0,05)
Danemarca	43,73	(0,05)
Regatul Unit	39,58	NS
Olanda	38,39	NS
Suedia	35,47	NS
Finlanda	28,26	NS

Se poate aprecia că structura de alocare a resurselor din subsistemul industriei prelucrătoare românești este apropiat de cel al “nucleului sud”, respectiv Spania, Belgia, Portugalia și Italia, urmate de Franța.

Acest rezultat, care radiografiază o etapă de dezvoltare a economiei românești, este limitativ și trebuie privit ca o concluzie calitativă bazată pe informație statică.

¹ Pentru testarea semnificației coeficientului Spearman se construiește statistica:

$$R' = r_1 * \sqrt{\frac{n-2}{1-r_1^2}} \rightarrow t_{n-2}$$

Din tabelul repartiției Student pentru un prag de semnificație egal cu 0,05 și $k=n-2=21$ grade de libertate, se obține $t_{\alpha/2;n-2}=2,08$, iar pentru pragul de semnificație de 0,01, valoarea este $t_{\alpha/2;n-2}=2,81$.

Atunci când $|R'| > t_{\alpha/2;n-2}$ se acceptă că valoarea coeficientului calculat este semnificativă și deci legătura liniară dintre cele două variabile este de intensitate puternică.

3.3. Analiza comparativă a dezvoltării antreprenoriale și a structurii companiilor mici și mijlocii

Evoluția structurilor antreprenoriale se desfășoară pe două axe principale, identificabile în toate sistemele economice: eficientizarea capitalului existent (dezvoltare intensivă) și crearea noilor companii (dezvoltare extensivă).

Politica economică de susținere a structurilor antreprenoriale nu este nimic altceva decât mixul unor măsuri menite să pună accentul, într-o fază specifică de dezvoltare a fiecărei națiuni, pe una sau cealaltă dintre aceste direcții de dezvoltare. În general, pe ansamblul țărilor actualmente membre ale UE, contextul socio-politic și instituțional, dar mai ales dezvoltarea tehnologică au favorizat concentrarea firmelor către sistemul de companii industriale de dimensiuni foarte mari (în general, în perioada 1950-1970), după care, pe măsură ce potențialul de creștere pe baza economiilor de scară a început să se epuizeze, țările dezvoltate au asistat și încurajat crearea de IMM-uri care să răspundă atât funcționalității lor standard în domeniul serviciilor, cât și unor nevoi particulare de ordin economic și social (acoperirea unor piețe cu un grad foarte mare de specificitate sau situate în regiuni slab populate, dezvoltare de produse software, turism și divertisment etc.). Capacitatea acestor structuri de a absorbi forța de muncă, devenită redundantă în industria deja dominată de linii tehnologice automatizate, a constituit un atu major în favoarea susținerii lor cu măsuri de politică economică. Există însă și țări care au reușit să converge către PIB-ul UE pornind de la o structură economică bazată pe dominanța IMM-urilor: este vorba mai ales de acele țări care au aderat după 1980 (Grecia, Spania, Portugalia).

În secțiunea de față urmărim să poziționăm România în raport cu aceste tendințe generale.

În ceea ce privește numărul de companii - total și pe clase de mărime - acesta ar fi de așteptat să depindă de profilul structural al fiecărei națiuni. Având în vedere criteriul tehnologic, o țară care deține o anumită specializare în industria siderurgică, de exemplu, ar urma să înregistreze un număr mai redus de companii decât una în care comerțul este activitatea de bază, chiar dacă ambele pot fi considerate ca economii structurate și îndeplinesc criteriul de echilibru menționat mai sus. Totuși, la nivelul țărilor UE, nu se poate pune în evidență o relație semnificativă din punct de vedere statistic între ponderea salariaților în sectorul serviciilor (care este constituit cu preponderență din IMM-uri) și numărul total de companii și nici între numărul de companii și ponderea serviciilor în total valoare adăugată. Întreprinderile mici și mijlocii dețin ponderi foarte mari în toate domeniile de activitate.

Tabelul 3.5

Ponderea IMM în numărul total de companii

- % -

	Media UE	Ponderea minimă	
Ind. prelucrătoare	98,60%	95,8%	(Irlanda)
Ind. extractivă	98,30%	93,0%	(Irlanda)

	Media UE	Pondere minimă
Ind. energiei electrice	91,10%	67,6% (Olanda ¹)
Construcții	99,90%	99,0% (Marea Britanie)
Servicii	99,80%	99,7% (Irlanda)
Comerț și alte ramuri	99,90%	99,4% (Austria ²)
Total	98,70%	97,4% (Irlanda)

În același timp, un număr de companii mai mare este expresia spiritului antreprenorial și a percepției populației asupra perspectivelor de dezvoltare ale țării în cauză [32].

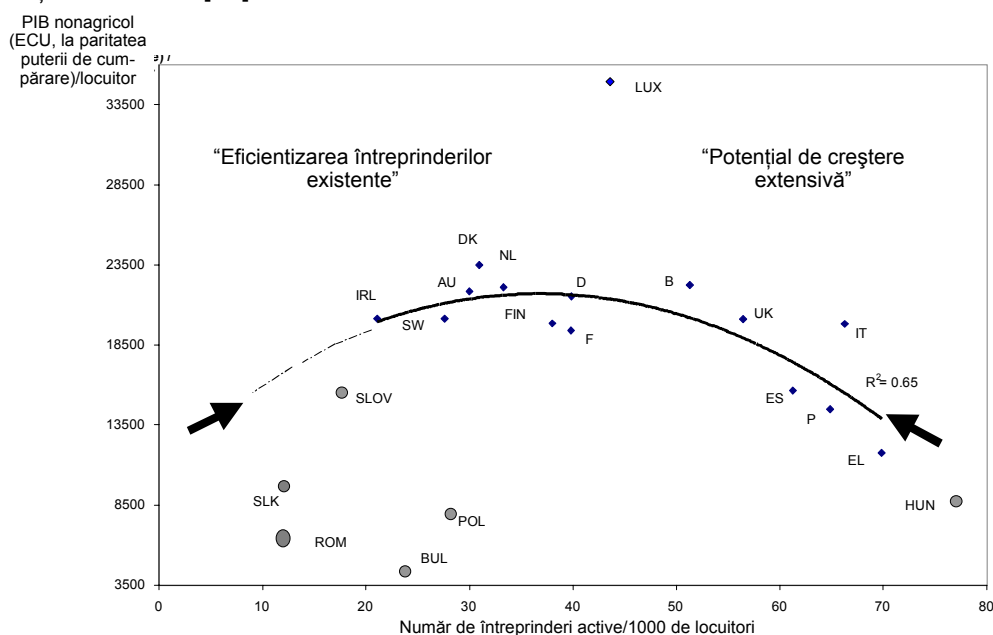

Fig. 3.9 Curba dezvoltării antreprenoriale

Care este însă rolul acestui așa-numit spirit antreprenorial și implicit al numărului de companii în dezvoltarea economică? Există un optim în acest sens? Figura de mai sus redă forma legăturii dintre numărul de companii la 1000 de locuitori și PIB-ul pe locuitor în 1998 (în sectoarele nonagricole)³.

Ecuatia de regresie (deci și linia de tendință) a fost estimată doar pe baza datelor privind țările UE, excluzând Luxemburgul, care este un caz aparte⁴.

¹ Olanda este totuși un caz aparte. Toate celelalte țări ale UE înregistrează și aici ponderi ale IMM de peste 80%.

² Rezultat obținut pe baza unui eșantion incomplet.

³ Pentru a asigura maximă comparabilitate, datele privind PIB-ul sunt exprimate la paritatea puterii de cumpărare. În cazul tuturor țărilor în tranziție, cu excepția Poloniei, datele disponibile se referă la numărul companiilor active. Pentru comparabilitate, am corectat datele pentru Polonia cu rata de activitate a companiilor din Ungaria.

⁴ Regresia este de tip polinomial.

În vederea identificării tendințelor medii la nivelul UE, aplicăm metoda “core” descrisă în capitolul anterior, asupra seriei reprezentând numărul companiilor la 1000 de locuitori. Presupunând distribuția normală a seriei, media UE este reprezentativă la nivelul grupului de țări cuprinse în analiză. Utilizăm clasificarea standard care ne permite să definim următoarele grupe:

1. dezvoltare preponderent intensivă ($X^{\min}$; $X^m - \sigma$): Irlanda, Suedia, Austria, Olanda, Danemarca;
2. dezvoltare echilibrată extensivă și intensivă ($X^m - \sigma$; $X^m + \sigma$): Franța, Luxemburg, Finlanda, Germania, Belgia, Regatul Unit și, la limita superioară, Spania;
3. dezvoltare preponderent extensivă ($X^m + \sigma$; $X^{\max}$): Portugalia, Italia, Grecia.

Preponderența uneia sau alteia dintre cele două tendințe de dezvoltare este specifică personalității sistemice a fiecărei țări, înglobând efecte nu doar ale politicilor economice, ci și diferite aspecte legate de resursele naturale, cultură, spirit antreprenorial etc. În plus, așa cum am mai subliniat, politicile economice pot varia, și în acest domeniu, de la o perioadă istorică la alta. Analiza noastră, care surprinde o secțiune statică, urmează să fie completată în cadrul unei cercetări ulterioare cu studiul traiectoriilor particulare urmate de țările UE.

Ca și țările membre ale UE, țările în tranziție dispun de posibilitatea de a-și defini o strategie proprie ca mix al alternativelor descrise mai sus. Totuși, procesul de structurare are în acest caz câteva caracteristici particulare, între care una apare ca esențială: ponderea mare a companiilor mici și mijlocii, indiferent de poziția relativă a țării la curba de dezvoltare. Rolul redus a IMM-urilor în perioada pretranzitiei, ca rezultat al supraindustrializării și descurajării inițiativei private, a dus la apariția în ultimul deceniu a unui număr impresionant de IMM-uri în aceste țări. Astfel, deși “norul de IMM-uri” există în toate țările în tranziție, spre deosebire de situația din țările UE, alegerea uneia dintre cele două strategii depinde și de capacitatea cadrului instituțional slab structurat de a susține procesul de creștere și dezvoltare a companiilor mici și foarte mici către companii mijlocii și mari, prin jocul competiției și pe criterii de profitabilitate. Cazul României este relevant în acest sens: IMM-urile pe ansamblu, deși ca număr dețin ponderi foarte mari în toate subsistemele principale, sunt formate într-o mare măsură din companii foarte mici, în timp ce sectorul mijlociu este mult mai slab reprezentat decât în țările UE.

Dintre economiile în tranziție avute în vedere, Ungaria pare a se înscrie pe strategia de dezvoltare extensivă. România și Bulgaria, în schimb, se află în stânga, mult sub curba descrisă de țările UE. Polonia pare să urmeze o traiectorie de mijloc, în timp ce Slovenia tinde însă, pe baza unei rentabilități a firmelor mari mult superioare celei a companiilor mici, să urmeze exemplul Irlandei sau chiar al Franței care, deși a susținut puternic IMM-urile în special după 1980, și-a bazat în permanență strategia industrială pe marile conglomerate industriale.

Potențialul României este bineînțeles extensiv, dar, pentru a se înscrie pe stânga curbei de tendință, trebuie să conțină și o semnificativă componentă

intensivă. Pentru o aproximare a traiectoriei dezvoltării antreprenoriale pentru România folosim metodologia descrisă în continuare.

Având în vedere tendințele de dezvoltate antreprenorială din țările UE pe cele două traiectorii alternative identificate mai sus, am considerat drept bază de comparație perioada 1990-1996 și am determinat pentru ansamblul Uniunii Europene¹ raportul:

$$R = \frac{I_v^{\text{Nr. companii/1000 locuitori}}}{I_v^{\text{PIB/locuitor}}}$$

unde:

I_v sunt indicii de volum pentru perioada 1990-1996 (1990=100).

Datele obținute sunt prezentate în tabelul 3.6.

Tabelul 3.6

Nr. crt.	Denumirea	Valoarea
1	Indicele de volum I_v (Nr. companii/1000 locuitori)	122,10
2	Indicele de volum I_v (PIB/locuitor)	109,95
3	R_v 1990-1996	1,111
4	r_v indice mediu anual	1,018

Pentru România am pornit de la prognozele de creștere ale PIB cuprinse în strategia de dezvoltare a României pe perioada 2001-2004.

Tabelul 3.7

	2000	2001	2002	2003	2004	Indice de creștere anuală medie 2004/2000
Indice de creștere prognozat	1,016	1,041	1,054	1,058	1,063	1,046

Pe baza acestora și considerând că, în efortul său de integrare, România va parcurge un proces de eficientizare-dimensionare a sistemului de companii apropiat de cel observat în UE la începutul anilor 1990, am dedus valoarea aproximativă a numărului de companii active la 1000 de locuitori, care se situează în jurul valorii de 19,7, **corespunzând unui număr total de circa 450.000 de companii active în anul 2004.**

Ținând seama, pe de o parte, de faptul că pe ansamblul perioadei 1990-1996 nu s-a identificat în nici o țară a Uniunii Europene un indice de volum al numărului de companii active la 1000 de locuitori inferior indicelui de volum al produsului intern brut/locuitor și, pe de altă parte, de poziția pe care o are în prezent România față de curba dezvoltării antreprenoriale, estimăm că, la orizontul 2004, valoarea indicelui lia va fi cuprinsă între **18,1 și 21,8, corespunzând unui număr de companii active cuprins între 410.000 și 490.000.**

Valoarea minimă a indicatorului lia presupune un rapid și intens proces de

¹ S-a luat în considerare structura Uniunii Europene formată din 12 țări, existentă în anul 1990.

eficientizare a companiilor existente. Realizarea acestui scenariu ar presupune strategii de încurajare a investițiilor și privatizării eficiente a companiilor foarte mari și introducerea hotărâtă a constrângerilor bugetare tari. Și în acest caz, pentru a se ameliora funcționarea pieței, ar urma să se înlăture barierele instituționale de intrare/ieșire.

Valoarea maximă a indicatorului lia corespunde unei dezvoltări preponderent extensive, ritmul de creștere al numărului de companii fiind relativ mare (8,6% pe an).

Realizarea acestei strategii implică disponibilizarea de fonduri pentru credite și limitarea influențelor barierelor de intrare, ca și alte politici de susținere a micilor întreprinzători. Totuși trebuie avut în vedere faptul că încurajarea creării de noi companii fără a se pune suficient accent pe crearea mediului economic propice dezvoltării acestora are un impact pozitiv temporar și limitat.

În cazul României, alegerea între cele două scenarii aparține statului, care deține atât pârghiile de stimulare a creării de noi companii, cât și controlul direct asupra companiilor cu peste 500 de salariați¹.

Evident, orice traseu intermediar reprezintă o opțiune, în funcție de ponderea celor două direcții de politică economică în strategia de dezvoltare a României.

Distribuția cifrei de afaceri și a numărului de salariați pe clase de mărime a companiei este dată în tabelul de mai jos:

Tabelul 3.8

Tip de companie	Distribuția cifrei de afaceri		Distribuția numărului de salariați	
	România (1999)	UE 15 (1996)	România (1999)	UE 15 (1996)
IMM (0-249 salariați)	54,0	54,2	42,5	66,3
Întreprinderi mari (peste 249 salariați)	46,0	45,8	57,5	33,7

O caracteristică fundamentală care reiese din tabelul de mai sus este dezechilibrul dintre resursele de muncă alocate companiilor mari și cifra de afaceri a acestor companii în România. Aceasta sugerează că în România companiile mari sunt încă puternic afectate de supraocupare.

Se doresc însă aceste rezultate un argument în favoarea susținerii necondiționate a creării de IMM? Cel puțin câteva aspecte impun atenție în formularea recomandărilor de politică economică. După cum menționa și Palmer [32], trebuie menținută o balanță echilibrată între resursele alocate susținerii restructurării companiilor din sectoarele în contracție și cele alocate creării de IMM, căci, așa cum am mai menționat, ambele procese sunt esențiale în realocarea pozitivă a resurselor în cazul unei economii în tranziție. În al doilea rând, dar în directă legătură cu disponibilitatea unor resurse limitate, acestea trebuie orientate pe cât posibil exclusiv în vederea creării de firme viabile în sectoare dezirabile.

¹ 64,6% din CA a firmelor cu peste 500 de salariați este controlată de stat.

În final analizăm pe scurt distribuția pe dimensiuni ale companiilor pe principalele subsisteme, pentru a încerca o poziționare a zonelor critice și, respectiv, a potențialului de dezvoltare. Toate subsistemele, cu excepția industriei prelucrătoare și a comerțului, prezintă ponderi ale IMM sub cele din țările UE. Dacă în cazul construcțiilor și chiar al serviciilor, această pondere este totuși comparabilă cu cele de la nivelul eșantionului de țări avute în vedere, în cazul industriei extractive și a energiei electrice, diferențele sunt foarte mari. Aceste diferențe țin, indiscutabil, de structura de proprietate, respectiv de libertatea capitalului privat de a pătrunde pe piețele respective. Un caz deosebit de interesant este cel al comerțului, care dă dovadă de o destul de pronunțată atomizare. Ne așteptăm ca, în viitorul imediat, un proces amplu de selecție de piață să aibă loc la nivelul micilor comercianți în paralel cu dezvoltarea comerțului cu ridicata, care reprezintă precondiția unui comerț modern și eficient. Conform EUROSTAT (2001), dintre țările central și est-europene, doar Lituania și Albania au ponderi ale numărului de companii din comerțul en-gros semnificativ mai mici decât ale României, care se poate totuși compara cu Polonia, Letonia și Bulgaria. Lideri absoluți sunt Slovenia, Estonia și Ungaria, care au mai multe firme de comerț cu ridicata decât de desfacere cu amănuntul. Față de țările UE, comparația structurală se prezintă astfel:

Tabelul 3.9

Cifra de afaceri (%)					Număr de companii (%)				
	RA ¹	CR ²	CA ³			RA	CR	CA	
România	100	10,6	57,3	32,1	România	100	5,3	22,8	71,9
	100	64,1	35,9			100	24,1	75,9	
UE	100	14,3	55,2	30,2	UE	100	13,5 ⁴	27,2	59,2
	100	64,6	35,4			100	31,5	68,5	

Distribuția cifrei de afaceri în comerț pe comerț cu ridicata și comerț cu amănuntul⁵ este practic aceeași ca la nivelul UE. În țările UE însă, 1/3 din numărul companiilor din comerț (exclusiv reparația autovehiculelor) practică distribuția cu ridicata față de doar 1/4 în România. Ecartul dintre cifra de afaceri medie pe o companie din comerțul cu amănuntul și cea a unei companii din comerțul cu ridicata este cu peste 40% mai mare în România decât în UE.

Acesta este rezultatul atomizării comerțului cu amănuntul. Efectul conjugat al acestor fenomene se reflectă în ponderea foarte mare a IMM-urilor în cadrul acestei activități și atrage atenția asupra necesității restructurării rețelelor de distribuție la standarde de funcționalitate superioare.

¹ Reparația autovehiculelor.

² Comerț cu ridicata.

³ Comerț cu amănuntul.

⁴ Medie pe ansamblul celor 12 țări membre ale UE pentru care există date disponibile (exclusiv Belgia, Grecia și Spania). La nivelul țărilor cuprinse în eșantion, ponderile celor trei sectoare în total subsistem comerț au un coeficient de împrăștiere care confirmă reprezentativitatea mediei.

⁵ Am analizat acest sector excluzând grupa "reparația autovehiculelor" deoarece diferența foarte mare dintre ponderea acestei ramuri în România și țările UE, atribuibilă unor factori legați de nivelul de trai și de polarizarea veniturilor populației, ar fi indus inferențe în analiza calitativă.

3.4. Analiza comparativă a productivității muncii și a structurii valorii adăugate

Element de bază al analizei structurale pe care o realizăm, analiza comparativă a productivității muncii urmărește să poziționeze sistemul de companii al României față de cele din țările UE, din *perspectiva eficienței utilizării celui mai important factor de producție, forța de muncă*.

Specificul abordării noastre constă în raportarea la *minimul înregistrat pentru fiecare ramură pe ansamblul țărilor UE*. Aceasta poate fi asimilată cu evaluarea stadiului economiei românești în *atingerea unor standarde minimale de compatibilitate sectorială a productivității muncii*. Evident, raportarea la minimul sectorial nu ne va asigura în mod implicit atingerea minimului global de productivitate la nivelul țărilor UE. Acest obiectiv însă este mai puțin relevant *per se*, atât timp cât comparăm țări cu structuri economice și personalități sistemice diferite. În plus, presupunând menținerea aceleiași structuri sectoriale a forței de muncă, atingerea minimelor de productivitate ar însemna o creștere a PIB-ului nonagricol pe locuitor la 16.000 USD la PPC, ceea ce ar compatibiliza economia românească cu cele ale UE.

Din tabelul 3.10 rezultă că subsistemul principal din construcții prezintă cel mai redus diferențial de productivitate, ceea ce confirmă încadrarea acestui subsistem în clasa A+ din capitolul 2. Industria energiei electrice, alături de cea prelucrătoare, prezintă diferențialul de productivitate cel mai ridicat, deci aici se identifică punctele critice ale dezvoltării sistemului economic românesc din punctul de vedere al productivității muncii.

Tabelul 3.10

Productivitățile sectoriale¹ (mii USD la PPP²)

Subsisteme principale	ROMÂNIA (1)	min(UE-15) (2)	înregistrat în:	Raportul (1)/(2)
Industria extractivă	10,0	25,1	Portugalia	39,9%
Industria energiei	23,4	105,2	Irlanda	22,3%

¹ Minimele sunt obținute pe baza unor eșantioane de 9-11 țări, în funcție de disponibilitatea datelor pentru anul 1998.

² Datele utilizate pentru această comparație se referă la valoarea adăugată/salariat și, pentru a asigura comparabilitatea informației, sunt exprimate în dolari SUA la PPP (sursa pentru PPP este pagina web a OCDE – datele de după 1996 sunt extrapolări ale OCDE pe baza sondajului exhaustiv din 1996).

Utilizarea datelor sectoriale exprimate la PPP în vederea realizării comparațiilor internaționale nu este neobișnuită. De exemplu, Havlik (1999) utilizează aceeași metodă pentru a compara productivitățile sectoriale la nivelul industriei prelucrătoare din țările CEE. Deși autorul menționează subliniază ferm limitările și chiar distorsiunile pe care această metodă le are datorită ignorării efectelor modificării rapide și substanțiale a prețurilor relative, alegerea poate fi susținută din alt punct de vedere. În cadrul unei analize statice, așa cum este cea realizată aici, valorile relative sunt similare cu cele în prețuri nominale; efecte de distorsiune induse de utilizarea așa-numitului "indice al devierii ratei de schimb de la PPP" (raportul dintre rata de schimb și PPP) pot interveni numai în analiza dinamică. Chiar și atunci, dacă privim productivitatea ca volum al output-ului total ce poate fi achiziționat în schimbul valorii adăugate produse, exprimarea în PPP rămâne, în opinia noastră, cea mai potrivită.

Subsisteme principale	ROMÂNIA (1)	min(UE-15) (2)	înregistrat în:	Raportul (1)/(2)
electrice și termice				
Industria prelucrătoare	11,7	40,5	Spania	29,0%
Construcții	13,2	18,9	Portugalia	69,6%
Comerț	12,4	28,2	Irlanda	43,9%
Alte servicii	21,5	45,0	Portugalia	47,8%

Cazul industriei energiei electrice este cel mai grav, iar cauzele acestei situații pot fi identificate doar în urma unei ample cercetări multicriteriale, a cărei necesitate o reiterăm și aici. Semnalăm doar faptul că rezultatul obținut nu este o situație particulară la nivelul anului 1999, ci este continuarea unei tendințe de scădere a productivității muncii în sectorul energetic încă de la începutul deceniului, dar manifestă mai ales după 1995.

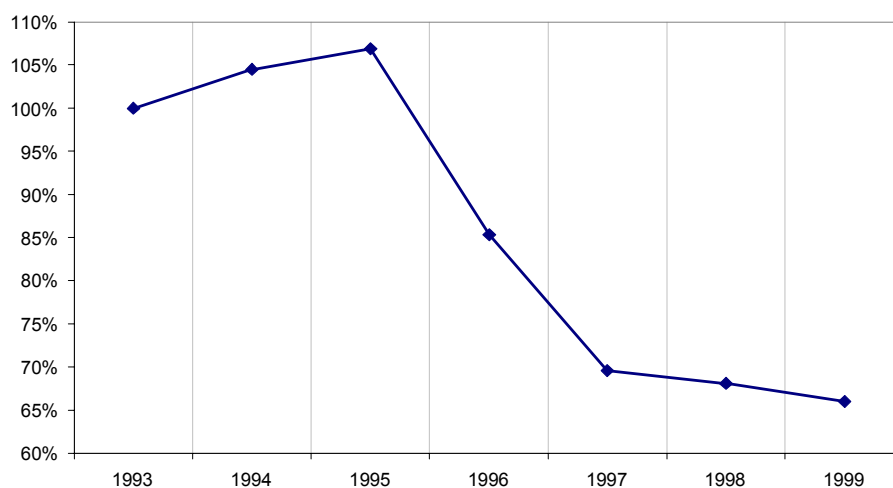

Fig. 3.10 Evoluția productivității muncii în industria energiei electrice și termice (% față de 1993) în România

Și din compararea productivităților, ca și din analizele precedente ale subsistemelor principale, rezultă că o atenție deosebită trebuie acordată dezvoltării industriei prelucrătoare. Din nou, acest rezultat confirmă analiza din capitolul 2, unde industria prelucrătoare este inclusă în clasa de performanță C față de ansamblul economiei naționale. Rezultatele mai slabe care rezultă din analizele realizate, coroborate cu ponderea foarte mare a industriei prelucrătoare în PIB și cu rolul său deosebit de antrenare a dezvoltării altor sectoare (comerțul și serviciile de afaceri îndeosebi), justifică luarea în considerare a acestui sector ca *subsistem-cheie al dezvoltării economice în România*. Pe acest considerent, analiza care urmează se concentrează pe comparația structurii industriei prelucrătoare cu cea a țărilor reprezentative din UE.

- *Analiza comparativă a productivităților pe subsisteme secundare de companii din industria prelucrătoare*

Productivitatea medie a industriei prelucrătoare în România este sem-

nificativ sub cea a țărilor UE (între 3 și 5 ori). După cum rezultă din tabelul 3.10, cel mai aproape de valorile UE se află sectoarele de înaltă tehnologie, urmate de ramurile intensiv consumatoare de forță de muncă de calificare redusă și grupa alte sectoare, în timp ce sectoarele producătoare de mașini și echipamente și cele energo-intensive prezintă diferențiale foarte mari.

Tabelul 3.11

Diferențiale de randamente și remunerarea factorilor

Subsistemul	VA/salariat, % din min. UE	VA, % din total ind. prelucrătoare	Chelt. salariale/VA, %	Nr. salariați, % din total ind. prelucrătoare
ITH	51	9,3	46	5,9
ASI	50	8,4	56	7,1
IFM	48	27,2	63	37,8
TR	40	11,0	63	8,7
ALB	36	11,6	64	12,7
TH	34	8	78	9,1
EI	31	24,5	68	18,7

Din datele de mai sus rezultă câteva observații de importanță majoră:

- *Se relevă pentru România o situație de dezechilibru între alocarea resurselor de muncă, pe de o parte, și eficiența utilizării acestora, pe de altă parte*, respectiv subsisteme cu productivitate a muncii mult mai mică decât minimul pe UE rețin ponderi mari atât în VA totală, cât și în numărul de salariați (ALB și mai ales EI).
- *Se relevă, de asemenea, un dezechilibru între eficiența factorului muncă și remunerarea acestuia*, respectiv între diferențialele de productivitate și ponderea cheltuielilor salariale în VA.
- IFM este un caz important. Grupa acestor ramuri deține ponderea cea mai mare în VA a industriei prelucrătoare și în numărul de salariați. Productivitatea acestor ramuri este aproape de jumătate din cea minimă la nivelul țărilor UE, iar ponderea cheltuielilor salariale comparabilă cu cea medie europeană. Acest avantaj prezintă însă un risc major: comparativ cu media națională, salariile din industriile IFM se situează la cca 70%. Ceea ce merită fără îndoială subliniat este că avantajul comparativ al acestor ramuri va rezista în condițiile unei creșteri așteptate a salariilor dacă și numai dacă această creștere va fi însoțită de creșteri comparabile de productivitate.
- Ramurile energo-intensive, deși prezintă diferențialul cel mai important de productivitate, dețin o pondere dintre cele mai importante în numărul de salariați, ca și în cifra de afaceri.

Considerăm acest subsistem ca subsistemul problemă al industriei prelucrătoare. Ca și în cazul industriei energiei electrice și termice, se impune un studiu

multicriterial al acestui subsistem. Este de altfel foarte probabil ca situația sectorului EI să se regăsească într-o mare măsură ca efect al celei din industria energetică.

Așa cum rezultă din fig. 3.11, în cadrul subsistemului EI, eficiența cea mai redusă o are forța de muncă angajată în sectoarele 23 (prelucrarea țițeiului), 24 (industria chimică) și 37 (recuperarea deșeurilor). Aici apare și cel mai pronunțat dezechilibru între productivitate și ponderea cheltuielilor salariale în VA, aceasta din urmă fiind în cazul grupelor 37 și 23 cea mai ridicată la nivelul diviziunii CAEN cu 2 cifre (369,7% (37), 156,7% (23)). Subsistemul imediat precedent, 29, prezintă aceeași caracteristică, ponderea cheltuielilor salariale în VA fiind și în acest caz mult peste media la nivel național (80,1%). *Această situație se poate explica printr-o pronunțată rigiditate a structurilor salariale și de ocupare în România, care se constituie ca o reală piedică în calea eficientizării sistemului economic.*

* Datorită diferențelor mari de productivitate au fost prezentate separat.

Fig. 3.11 Diferențialul de productivitate sectorială în subsistemul principal al industriei prelucrătoare (România/minima la nivelul țărilor UE)

Un caz aparte este ramura 27, care prezintă o eterogenitate foarte mare a componentelor: productivitatea muncii în cadrul grupei 274 (aluminiiu) este dublă față de restul subsectoarelor componente. Aceasta este în puternică discordanță cu situația din țările UE, unde diferența de productivitate între cele două subdiviziuni nu depășește 17%.

Explicația constă în întârzierea gravă a procesului de modernizare tehnologică a companiilor din siderurgie în raport cu cele din producția și prelucrarea aluminiului.

Pentru a realiza o evaluare a șanselor de recuperare a acestui diferențial, pornim de la următoarele premise:

- România ar urma să atingă minimele sectoriale în vederea integrării în UE în 2007.
- În intervalul 1999-2007, rata de creștere a productivităților sectoriale ale țărilor UE ar urma să fie de 2-3% pe an.

În aceste condiții, evidențiem ritmurile medii anuale de creștere a productivităților necesare pentru atingerea minimelor prognozate pentru anul 2007.

Tabelul 3.12

Ierarhizarea subsistemelor industriei prelucrătoare în funcție de ritmurile minim necesare de creștere a productivității

Cod CAEN	Productivitatea sectorială ROMÂNIA (mii USD la PPP/pers.)	Productivitatea sectorială minimă UE (mii USD la PPP/pers.)	Productivitatea sectorială - minimele prognozate UE pentru 2007(mii USD la PPP/pers.)	Ritmul mediu anual de creștere necesar până în 2007, %
16	45,34	45,78	54,71	2,37
30	27,30	32,24	38,53	4,40
274	27,60	38,80	46,37	6,70
22	23,46	33,78	40,37	7,02
32	26,26	38,59	46,12	7,29
18	8,27	13,92	16,63	9,12
33	16,04	30,18	36,06	10,66
19	7,79	15,17	18,12	11,12
31	14,45	29,55	35,32	11,82
36	8,59	17,98	21,49	12,15
28	11,20	24,08	28,78	12,52
20	10,01	21,89	26,16	12,75
35	15,93	36,23	43,30	13,31
25	15,06	37,99	45,41	14,79
17	8,11	21,11	25,23	15,24
27-274*	12,30	33,30	39,81	15,81
34	13,98	37,98	45,39	15,86
26	13,69	37,21	44,47	15,87
15	10,78	30,02	35,88	16,22
21	16,46	46,82	55,95	16,53

Cod CAEN	Productivitatea sectorială ROMÂNIA (mii USD la PPP/pers.)	Productivitatea sectorială minimă UE (mii USD la PPP/pers.)	Productivitatea sectorială - minimele prognozate UE pentru 2007(mii USD la PPP/pers.)	Ritmul mediu anual de creștere necesar până în 2007, %
29	10,38	30,33	36,25	16,91
24	19,15	64,73	77,36	19,06
23	10,65	64,57	77,17	28,09
37	1,80	34,24	40,92	47,80

* Datorită diferențelor mari de productivitate au fost prezentate separat.

În funcție de ritmul mediu anual de creștere sectorială a productivității industriei prelucrătoare necesar până în anul 2007, ierarhizăm subsistemele de companii în trei clase:

- I. subsisteme de companii cu ritmuri moderate de creștere - clasa A;
- II. subsisteme de companii cu ritmuri de creștere în jurul mediei naționale în limitele de $\pm 5\%$ - clasa B;
- III. subsisteme de companii cu ritmuri înalte de creștere - clasa C.

În tabelul 3.13 este prezentată sinteza repartizării pe cele trei clase a subsistemelor de companii din industria prelucrătoare.

Tabelul 3.13

Clasa	Cod CAEN	Denumirea subsistemului
A	16	Industria tutunului
	30	Industria de mijloace ale tehnicii de calcul
	274	Producția metalelor prețioase și a altor metale neferoase
	22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport
	32	Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații
	18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte
	33	Industria de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie
	19	Industria pielăriei și încălțămintei
	31	Industria de mașini și aparate electrice
	36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate
	28	Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal
	20	Industria de prelucrare a lemnului
	35	Industria altor mijloace de transport
B	25	Industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice
C	17	Industria textilă și a produselor textile
	34	Industria mijloacelor de transport rutier
	27-274	Industria siderurgică
	26	Industria altor produse din minerale nemetalice
	15	Industria alimentară și a băuturilor
	21	Industria celulozei, hârtiei și cartonului
	29	Industria de mașini și echipamente
	24	Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale
	23	Industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari
	37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile

Particularitatea României constă în faptul că eforturile maxime de recuperare a decalajelor de productivitate trebuie concentrate simultan în toate subsistemele de companii din sectorul energointensiv (EI), cu excepția producției aluminului, în industria alimentară și a băuturilor (ALB), în industria de mașini și echipamente (TH).

Subliniem faptul că, din punct de vedere al performanțelor economice în raport cu starea sistemului național de companii, majoritatea acestor subsisteme secundare de companii se încadrează în clasa C⁻ - stare semnificativ defavorabilă - și C - stare defavorabilă.

4. SISTEMUL DE COMPANII DIN ROMÂNIA ȘI PROCESUL INVESTIȚIONAL

Importanța sistemului de companii în procesul investițional este indubitabilă. În tabelul 4.1 sunt prezentate ponderile sectoarelor instituționale în formarea brută de capital fix în România, în dinamica lor din perioada 1990-1998.

Tabelul 4.1

Ponderile sectoarelor instituționale (% din total) în procesul de formare brută de capital fix în România, 1990-1998

An	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Sector instituțional									
Companii nefinanciare	90,9	73,8	78,9	79,0	76,9	73,7	66,6	83,9	73,1
Companii financiare	0,1	0,8	1,4	3,1	3,8	3,9	2,2	1,5	8,3
Firme de asigurări	-	-	0,2	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	0,5
Gospodăriile populației	6,4	26,1	11,7	6,5	10,8	11,9	21,7	6,6	7,2
Administrația publică	2,6	-0,9	7,8	11,2	8,0	9,8	8,6	7,5	10,2

Sursa: INS - Anuarul statistic al României 2000.

Din parcurgerea datelor din acest tabel, pot fi extrase câteva concluzii deosebit de importante pentru a întări rolul sistemului național de companii atât în procesul investițional, cât și - în general - în dezvoltarea economiei. Înainte de a prezenta aceste concluzii, trebuie să menționăm faptul că formarea brută de capital fix are, în mod obișnuit, o dinamică globală mai accelerată decât produsul intern brut, fenomen care se poate vizualiza prin ritmurile de creștere sau declin mai accentuate (mai mari în modul) decât ratele de creștere PIB. În perioada 1995-2000, această afirmație este susținută de datele statistice, cu mențiunea că efectul este estompat în perioada de recesiune 1997-1999, când ritmurile de declin au fost similare pentru cei doi indicatori sus-menționați. Mai mult decât atât, în 1997 formarea brută de capital s-a diminuat în volum cu mai puține procente decât produsul intern brut. Ce putem concluziona din acest aspect, dacă nu faptul că sistemul de companii a făcut efortul imens de a minimiza efectul declinului economic, rolul principal în acest efort revenindu-le investitorilor străini (perioada 1997-1998 a fost cea mai fastă din punctul de vedere al intrărilor de fluxuri de investiții străine directe)? Plecând de la constatarea enunțată, vom detalia analiza tabelului 4.1:

- Cu excepția a doar doi ani (1991 și 1996), sistemul național de companii, incluzând aici și firmele din sectorul financiar-bancar și pe cele de asigurări, a asigurat o pondere de 80-83% din formarea brută de capital fix total din România. Putem spune fără dubiu că la nivelul micro, cel al firmelor, se asigură capacitatea de dezvoltare viitoare a economiei în proporție de peste 80%! Cei doi ani în care ponderea a fost mai redusă, remarcându-se o creștere puternică a ponderii investițiilor gospodăriilor

populației, reprezintă accidente în parcursul istoric al tranziției românești, având explicații relativ simple în setul de politici economice aplicat în cei doi ani. În 1991, efectul creșterii ponderii investițiilor în rândurile populației este corelat cu apariția inflației după momentul inițial de liberalizare a prețurilor din octombrie 1990. Inflația, ca fenomen necunoscut anterior, a retezat apetitul investițional al firmelor, dar a forțat populația să transforme rapid economiile în investiții, pentru a evita deprecierea reală a acestor resurse financiare. În 1996, datorită politicilor de venituri laxe din anul electoral și fenomenului de supraîncălzire economică masivă, populația a beneficiat de o vizibilă creștere a puterii de cumpărare, potențată de politici sociale favorabile investițiilor în locuințe.

- În anii de declin economic, când politicile investiționale ale sectorului public sunt forțate să se restrângă, iar gospodăriile populației resimt reducerea puterii de cumpărare, sistemul de companii are tendința de a “capitula” ultimul, mărindu-și astfel ponderea în investițiile totale din economie (cazurile 1992, 1997). Evident, cauza acestui comportament este necesitatea de a-și asigura oportunități de dezvoltare în viitor, în pofida oricăror constrângeri momentane.
- Anii în care au fost receptate fluxuri mai mari de investiții străine directe (1997, 1998) sunt caracterizați de ponderi mari ale investițiilor din sectorul firmelor.

Vom face referire, în paragrafele următoare, la dezagregarea sectorială a investițiilor în economia României, prezentând situația în câteva momente ale procesului de tranziție considerate a fi importante: 1992, ca an de minim al primei recesiuni, 1995, ca an de referință pentru economia românească posttranziție (anul conturării primelor comportamente de piață la nivel macro), 1998-1999, anii cei mai recenti în care dispunem de date exhaustive și pentru care am realizat analizele din celelalte capitole ale lucrării.

Tabelul 4.2

Ponderi ale investițiilor sectoriale în producție, valoare adăugată și cifra de afaceri, în România, în ani selectați

- % -

Ramura	1992		1995		1998		1999	
	Inv./ Prod.	Inv./ VA	Inv./ Prod.	Inv./ VA	Inv./ Prod.	Inv./ VA	Inv./ Prod.	Inv./ CA
Extractivă	21,62	56,08	18,63	45,40	22,42	51,91	23,98	13,9
Prelucrătoare	3,36	12,25	5,07	15,66	7,07	20,96	8,42	10,9
Alimentară și băuturi	3,13	12,26	5,72	16,85	5,22	15,03	8,24	7,4
Tutun	2,56	4,85	1,37	2,61	6,54	12,63	9,94	10,3
Textile	4,25	15,08	4,82	14,68	4,57	14,74	9,45	9,2
Confecții	6,88	17,74	5,69	10,65	7,33	14,05	9,79	9,4
Încălțăminte	3,08	8,06	2,25	5,57	6,15	17,47	9,26	8,2
Lemn	3,42	7,68	5,83	11,60	6,74	14,41	16,97	16,6

Ramura	1992		1995		1998		1999	
	Inv./Prod.	Inv./VA	Inv./Prod.	Inv./VA	Inv./Prod.	Inv./VA	Inv./Prod.	Inv./CA
Celuloză	2,93	10,89	7,96	24,43	6,79	19,58	10,39	9,8
Edituri, poligrafie	4,17	16,24	9,56	29,75	15,33	36,56	5,64	4,6
Prelucrare țitei	2,45	14,06	2,00	23,53	2,53	11,48	1,87	5,4
Fire și fibre sintetice	4,00	16,09	5,53	21,32	6,30	23,13	9,96	10,1
Cauciuc, mase plastice	3,18	9,10	7,48	22,28	6,48	18,33	10,45	10,2
Materiale nemetalice	2,66	6,90	4,45	10,69	9,01	21,34	19,46	19,6
Metalurgie	3,69	22,12	4,61	21,23	7,60	37,77	6,39	8,1
Construcții metalice	2,39	7,78	4,19	10,94	7,67	19,16	8,76	6,4
Mașini și echipamente	2,65	8,39	3,02	7,54	6,10	14,68	5,85	5,9
Tehnică de calcul	8,18	40,91	3,51	15,84	2,10	8,75	2,19	0,7
Mașini electrice	2,66	10,90	3,65	8,91	5,35	13,85	6,65	6,8
RTV Comunicații	3,06	8,96	1,90	4,21	3,88	8,09	25,02	20,0
Instrumente medicale	0,84	2,09	2,89	5,53	19,26	41,60	19,41	21,0
Transport rutier	2,55	10,71	15,38	47,22	35,06	121,46	10,88	10,5
Alte transporturi	1,47	5,04	3,47	10,23	3,72	13,76	3,00	3,4
Mobilă și alte industrii	8,22	26,20	3,59	9,79	3,96	10,64	5,30	5,7
Energie și distribuție apă	12,40	56,18	18,35	56,85	14,73	56,44	9,54	9,7
Energie	11,07	51,55	16,07	51,40	13,45	57,22	7,74	7,9
Distribuție apă	64,52	141,94	49,56	107,44	25,22	53,25	38,03	34,6
Construcții	3,20	7,86	6,15	14,28	10,02	22,57	d.n.	8,9
Comerț	4,55	6,83	9,06	15,11	9,35	14,59	d.n.	d.n.
Transporturi	7,20	12,47	8,40	15,55	8,10	15,17	d.n.	9,6
Poștă și telecomunicații	27,83	35,73	28,84	36,52	28,55	39,63	d.n.	38,0
Activ. financiare și asigurări	5,31	5,83	11,13	13,15	29,81	45,98	d.n.	d.n.
Administrație publică	2,00	3,94	12,76	21,47	9,89	17,30	d.n.	d.n.
Învățământ	1,72	2,25	4,32	5,88	5,80	7,70	d.n.	d.n.
Sănătate	4,07	6,68	4,57	8,03	3,85	7,34	d.n.	d.n.

Sursa: INS – Anuarul statistic al României 2000 (calculare autori).

Tabelul 4.2 prezintă, pentru anumite sectoare de activitate din sistemul secundar de companii (vezi capitolul 2), ponderile pe care le dețin investițiile în producția raportată (Inv./Prod.) și, respectiv, în valoarea adăugată (Inv./VA) a ramurii respective. Pentru anul 1999 nu au existat informații privind detalierea valorii adăugate dezagregat după ramurile considerate. Există diferențe între valoarea raportată statistic a producției și cifra de afaceri din ramură (semnificative doar în câteva subramuri, cum ar fi industriile extractive, metalurgia sau prelucrarea țiteiului), dar aceste diferențe sunt foarte mici în majoritatea cazurilor. Există diferențe între calculele ponderilor efectuate pe baza datelor din conturile naționale (cifre statistice finale care acoperă sectorul exhaustiv) și calculele efectuate în capitolul 2 pe baza eșantionului de firme considerat (reprezentând 97,5% din cifra de afaceri globală), dar și acestea sunt puțin semnificative statistic. Pentru a evidenția acest aspect, am prezentat în ultimele două coloane ale tabelului ponderea investițiilor în producția ramurii comparativ cu ponderea acelorași investiții în cifra de afaceri (Inv./CA), rezultând diferențe mici pentru majoritatea sectoarelor de activitate considerate. Concluzia finală a acestor

precizări metodologice este că datele pot fi utilizate cu grad de încredere ridicat pentru o analiză în timp comparativă la nivel de ramură sau interramuri, existând consistență între sursele de date utilizate, precum și între calculele autorilor prezente în diferite capitole ale lucrării.

Am preferat o analiză pe două planuri, evidențiind efortul investițional al firmelor raportat la producția totală și la valoarea adăugată, date fiind anumite diferențe semnificative existente între ponderile valorilor adăugate în producție între sectoarele economiei naționale, diferențe care afectează rezultatele comparative legate de productivitate sau de capacitatea de a genera produs intern brut. Concluziile analizei bazate pe datele tabelului sunt următoarele:

- I. Ponderile investițiilor sunt mai mari în industrie, sectorul serviciilor de poștă și telecomunicații și în sectorul financiar-bancar. În cadrul industriei, ponderi mari se regăsesc în industria extractivă, cea de distribuție a apei și energiei, fiind legate de impulsul dat de investițiile guvernamentale canalizate în infrastructuri.
- II. Se constată o tendință de creștere a ponderii investițiilor în sectoarele construcții, financiar-bancar, telecomunicații, precum și în subsectoarele industriei prelucrătoare care au performanțe bune din punct de vedere al analizei de diagnostic structural. Acest fapt confirmă rezultatele din capitolul 2, în timp ce pentru primele sectoare menționate tendința apare ca o normală cerință rezultată din tranziția către o economie concurențială: **nu poate exista dezvoltare economică fără dezvoltarea în ritm accentuat a infrastructurilor!** Astfel, ponderile investițiilor în valoarea adăugată a ramurii au crescut în următoarele ramuri: industria tutunului, industria pielăriei și încălțămintei, industria de prelucrare a lemnului, edituri-poligrafie, industria minereurilor nemetalice, cea de construcții metalice, industria de mașini și echipamente, industria mașinilor electrice, cea de aparatură de precizie și medicală, industria de transport rutier, serviciile financiar-bancare.
- III. În cadrul industriei prelucrătoare, cele mai mari ponderi ale investițiilor în valoarea adăugată se regăsesc în următoarele ramuri: alimentară și băuturi (C-), textilă (C), confecții textile (A+), încălțămintă și pielărie (A), prelucrarea lemnului (A+), edituri-poligrafie (A+), hârtie, celuloză și carton (A+), fibre și fire artificiale (C), cauciuc și mase plastice (A), prelucrarea minereurilor nemetalice (A), metalurgie (C-), construcții metalice (B), mașini mecanice și electrice (C-, respectiv A+), instrumente de precizie (A+), mijloace de transport rutier (C). Am trecut în paranteze evaluările de clasă de ierarhizare rezultate din analiza efectuată în capitolul 2 al acestei lucrări. Este firească prezența multor industrii din clasele (A+) sau (A); ele sunt industrii performante, capabile să își asigure din surse proprii necesarul de finanțare pentru investiții. Pentru celelalte ramuri menționate, explicația nivelului relativ mare al investițiilor poate fi diferențiată după caz.; de exemplu, în cazul industriei metalurgice, există

segmente (industria aluminiului) care au evoluat foarte bine și au finanțat investiții, după cum alte investiții importante au fost canalizate pe căi guvernamentale (dată fiind structura de proprietate a sectorului, majoritară de stat).

IV. În tabel pot fi observate anumite “accidente”, respectiv ani în care în anumite sectoare se înregistrează o pondere foarte mare a investițiilor în valoare adăugată sau în cifra de afaceri. Integral, aceste accidente sunt datorate deciziei politice de a investi din surse bugetare (cheltuieli de capital) sau de a privatiza (aportul firmelor investitoare fiind de multe ori sub forma capitalului fix), precum și fluxurilor de investiții străine directe venite ulterior momentului de privatizare sau de creare a unei firme noi cu capital străin.

Date fiind observațiile făcute, vom concluziona că, în peisajul efortului investițional din România în perioada ultimilor 6 ani, decizia de a investi, deși afectată negativ de declinul economic prelungit, de lipsa macrostabilizării și de calitatea slabă a mediului de afaceri, a fost impulsionată prioritar de investițiile străine și foarte puțin de investițiile guvernamentale. În plus, trebuie spus că majoritatea investițiilor au fost realizate din surse proprii ale agenților economici - companii -, datorită lipsei accesului la surse de finanțare. Din nou, excepția o constituie companiile cu capital străin, care au putut apela la resurse financiare externe pentru a finanța parțial investițiile asumate.

5. OPORTUNITĂȚI PE TERMEN SCURT ȘI MEDIU REZULTĂTE DIN DIAGNOSTICUL STRUCTURAL AL SISTEMULUI DE COMPANII

Din diagnosticul structural efectuat cvasiexhaustiv asupra sistemului românesc de companii au rezultat câteva concluzii de mare importanță, care oferă oportunități pentru decidenții interesați în îmbunătățirea funcționalității întregului sistem:

1. Din punctul de vedere al dezvoltării intensive al sistemului de companii, s-a demonstrat pe parcursul capitolului 2 că performanța economică națională depinde în mod decisiv de companiile care au mai mult de 500 de salariați (foarte mari). Aceste companii sunt concentrate în anumite subsectoare ale economiei României, iar acelea dintre ele care înregistrează indicatori de performanță foarte slabi, situați cu mult sub media economiei sau sub media subramurii respective contribuie la ierarhizarea nefavorabilă a subsectorului de activitate respectiv. Exemplele care trebuie scoase în evidență sunt anumite companii din subsistemele problemă (clasă de evaluare C și C⁻) ale industriei prelucrătoare, și anume: industria siderurgică (cod CAEN 274), industria chimică (cod CAEN 24), industria mijloacelor de transport rutier (cod CAEN 34) și industria de mașini și echipamente (cod CAEN 29). **În cazul acestor companii, care în prezent sunt în proprietate de stat, se impune o componentă strategică de identificare, monitorizare și eficientizare a performanțelor.** Intervenția statului în aceste companii trebuie diminuată treptat, cu obiectivul final al încercării de privatizare integrală. De eficiența acestor subsisteme, care concentrează multe companii mari, depinde mult posibilitatea realizării dezideratului de creștere durabilă în economia României, deoarece ele reprezintă sectoare de activitate cu efect de antrenare puternic în restul economiei. **Programele de privatizare ale acestor companii ar trebui să fie distincte** de procesul general de privatizare și să se aibă următoarele caracteristici:
 - Privatizarea ar trebui făcută cu maximă atenție acordată clauzelor contractuale, pentru a evita eșecuri de genul TEPRO Iași, CS Reșița etc., care au avut un impact economic și social negativ puternic. Monitorizarea performanțelor postprivatizare ar fi necesară, cu intervenție rapidă în cazul nerespectării clauzelor.
 - Constrângerile bugetare tari sunt obligatorii de introdus în cazul acestor companii atât înaintea procesului de privatizare, cât și pe perioada post-privatizare destinată redresării performanțelor.
 - Programul de privatizare în sine ar putea fi supus unui proces de transformare instituțională. Există în România în acest moment prea multe instituții care sunt abilitate să se ocupe atât de partea de promovare

investițională, cât și de cea executivă în domeniul privatizării. Acest fenomen mărește birocrăția, incertitudinea, precum și posibilitatea apariției unor interese ascunse în procesul de privatizare. Probabil că o contopire a tuturor factorilor de decizie responsabili pentru promovarea ofertei de privatizare într-o entitate singulară care să promoveze economia românească în fața potențialilor investitori ar reprezenta o soluție imediată de reducere a timpului și de creștere a calității actului de privatizare.

2. Diagnosticul structural a identificat un “nucleu de perdanți cronici” în economia națională, caracterizat de ponderi ale pierderii în cifra de afaceri mai mari de 15%, pe o perioadă de 3 ani consecutivi. Aceste companii dețin o pondere redusă în cifra de afaceri a sistemului național de companii (2,9%), precum și în numărul total de salariați (4%), dar concentrează 30% din pierderile totale ale sistemului și 20% din plățile restante și cheltuielile financiare ale companiilor din România. **Atacarea frontală a ineficienței lor prin inițierea unor proceduri de lichidare rapidă ar putea rezolva problemele globale ale sistemului economic din perspectiva pierderilor**, cu condiția găsirii unor programe compensatorii de soluționare a perturbărilor sociale induse de posibilul lor faliment (șomaj local foarte ridicat, convulsii sociale majore datorate reflexiei prin activitate sindicală etc.).
3. Din punctul de vedere al dezvoltării extensive, considerând poziția comparativă a României în sistemul de companii european, este nevoie de un **efort constant pentru asigurarea unei rate medii de creștere anuale a numărului companiilor active la 1000 de locuitori care să fie cel puțin egală cu rata medie anuală de creștere a produsului intern brut** (luând în considerare corelația evidențiată între creșterea numărului de companii și creșterea economică).
4. Din perspectiva efortului investițional, soluțiile vizează tot dezvoltarea intensivă și cea extensivă, cu precădere în aspectele legate de fluxurile de investiții străine directe. Simplificarea și unificarea procedurilor de promovare a investițiilor străine în România, rapidizarea procedurilor de privatizare prin implementarea unor algoritmi de monitorizare temporară postprivatizare incluse în contract în cazul companiilor cu pierderi și impunerea unor politici bugetare tari în sistemul companiilor de stat ar putea conduce într-o perioadă scurtă, datorită semnalelor pozitive transmise pe fondul realizării stabilizării macroeconomice, la creșterea atractivității pieței românești pentru investitorii străini.
5. Din analiza efectuată sistemului național de companii în profil regional, rezultă necesitatea elaborării unui program care să țină seama de disparitățile mari existente atât în sfera performanțelor companiilor existente, cât și din punctul de vedere al numărului de companii la 1000 de locuitori. În acest sens, dezvoltarea unor companii mici și mijlocii în ritm rapid ar putea conduce la redresarea regiunilor mai puțin dezvoltate. Accentul trebuie pus

pe trei regiuni ale țării: Nord-Est, Sud-Vest și Vest, care dau semnale de ineficiență comparativă și de lipsă de resurse în anumite zone ale lor. Fondurile speciale, inclusiv cele atrase prin programele structurale ale Uniunii Europene, ar putea fi canalizate către aceste zone defavorizate din punct de vedere antreprenorial, iar abordările ar trebui să fie atât pe plan extensiv, cât și pe plan intensiv.

6. Analiza comparativă cu țările Uniunii Europene subliniază, pe fondul “personalității sistemice” a fiecărei țări, **relativa compatibilitate structurală a alocării resurselor (analiza cotelor de piață prin prisma cifrei de afaceri)** cu aceste state, la nivelul slab dezagregat al subsistemelor principale. Există totuși o **diferență semnificativă în ceea ce privește sistemul industriei energiei electrice și termice**, care are în România o cotă de piață dublă față de limita superioară a intervalului de variație definit pentru această industrie la nivel european.

Subsistemul principal al acestei industrii impune o abordare sistemică pe cinci coordonate principale:

- structurarea inputurilor la standarde normale. La această oră, industria extractivă, în principal cea a cărbunelui, este supradimensionată în raport cu media europeană dezirabilă;
- reducerea decalajelor de productivitate, ținând seama de faptul că această industrie energetică are cel mai mare diferențial de productivitate în defavoarea României dintre toate subsistemele principale;
- reducerea gradului de concentrare, care este cel mai înalt în cadrul grupului subsistemelor principale (similar cu cel înregistrat în industria extractivă);
- structura proprietății. Subsistemul industriei energetice are cel mai înalt grad de control al cifrei de afaceri de către stat;
- ineficiența globală, manifestată prin cota de piață mare determinată de absența programelor stimulative pentru creșterea randamentelor de utilizare la nivelul consumatorilor (fenomen determinat de același comportament monopolist al utilității publice).

Toate aceste aspecte motivează faptul că autorii au reiterat de mai multe ori pe parcursul lucrării semnalul necesității unei abordări globale multicriteriale a acestui subsistem principal.

7. Din perspectiva dorită a integrării europene a României, analiza comparativă a identificat următoarele oportunități ca direcții de orientare a companiilor naționale pe termen mediu și lung:
- în industria prelucrătoare – eforturi pentru recuperarea decalajului existent în subsistemul industriilor de înaltă tehnologie;

- în sectorul serviciilor – accelerarea procesului de creare a companiilor mici și mijlocii, pe fondul identificării unor noi cerințe în rândul consumatorilor locali;
 - în comerț – modernizarea și amplificarea rețelelor de comerț cu ridicata.
8. Din punctul de vedere al productivității comparate, principiul propus, de atingere la orizontul anului 2007 (an autopropus de România pentru aderare la Uniunea Europeană) a minimului de productivitate european în sectoarele industriei prelucrătoare care vor fi integrate în piața unică europeană ca sectoare ce produc bunuri comercializabile (tradable), impune eforturi susținute de creștere a productivității în toate sectoarele energo-intensive (cu excepția posibilă a industriei aluminiului), în industria alimentară și a băuturilor, în industria mijloacelor de transport rutier și în industria de mașini și echipamente. Acest lucru poate fi realizat nu doar prin efortul propriu al managerilor din aceste subsisteme, dar și prin accelerarea procesului de privatizare în subramurile energo-intensive sau de mașini și echipamente, unde sunt concentrate multe companii foarte mari aflate încă în proprietate de stat.
9. Semnalul fundamental pe care autorii încearcă să îl ofere managerilor la nivel microeconomic este necesitatea concentrării pe aspectul creșterii flexibilității, astfel încât să fie asigurat acel prag de rentabilitate care să reziste în condițiile apariției șocurilor negative pe piața în care activează. Asigurarea pragului de rentabilitate s-a dovedit a fi problema centrală a managementului microeconomic, dacă avem în vedere rezultatul acestei lucrări, conform căruia 30-40% din companiile sistemului național își desfășoară activitatea sub pragul de rentabilitate. Analiza microeconomică a blocajului financiar din România [11] demonstrează fără echivoc influența decisivă a rezultatului de exploatare asupra volumului plăților restante ale companiilor. Autorii doresc să semnaleze oportunitatea lansării la acest nivel a unor programe simultane care să vizeze: reducerea cheltuielilor fixe, creșterea productivității și creșterea cifrei de afaceri, în scopul atingerii unor valori asiguratorii ale indicatorului de flexibilitate.
10. Metodologia de evaluare a performanțelor, propusă la nivelul subsistemelor de companii, poate constitui baza de raportare a managerilor din sectorul privat la propriile ținte impuse, în timp ce, pentru companiile rămase încă majoritar în proprietatea statului, adoptarea unor măsuri de conducere a companiilor care să urmărească setul de indicatori propus în metodologia diagnosticului structural în scopul îmbunătățirii acestora ar putea fi impusă de către proprietarul majoritar într-un efort de eficientizare și restructurare a sistemului de companii pentru care este responsabil.

ANEXE STATISTICE

Anexa 1**Ierarhizarea valorilor ratei de performanță: profitabilitate generală (Pg, %) pe 46 de subsisteme secundare de companii**

CAEN	Denumire	Pg
63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj	12,4
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	11,6
41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei	11,4
33	Ind. de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	10,9
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	9,6
90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare	8,5
31	Ind. de mașini și aparate electrice	8,1
32	Ind. de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	7,5
25	Ind. de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	7,1
70	Tranzacții imobiliare	5,8
19	Ind. pielăriei și încălțămintei	5,5
93	Alte activități de servicii	4,9
72	Informatica și activități conexe	4,0
26	Ind. altor produse din minerale nemetalice	3,5
20	Ind. de prelucrare a lemnului	3,3
11	Extracția petrolului și gazelor naturale	3,2
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	3,2
51	Comerț cu ridicata	3,1
30	Ind. de mijloace ale tehnicii de calcul	2,5
74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	2,5
28	Ind. construcțiilor metalice și a produselor din metal	2,0
52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești	1,8
21	Ind. celulozei, hârtiei și cartonului	-0,7
35	Ind. altor mijloace de transport	-0,8
60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte	-0,9
73	Cercetare-dezvoltare	-1,1
92	Activități recreative, culturale și sportive	-1,1
55	Hoteluri și restaurante	-1,2
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	-1,7
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești	-1,7
16	Industria tutunului	-2,1
24	Ind. chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	-2,6
62	Transporturi aeriene	-3,4
14	Alte activități extractive	-4,1
17	Industria textilă și a produselor textile	-4,7
64	Poștă și telecomunicații	-5,2
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	-5,5
13	Extracția minereurilor metalifere	-6,9
15	Industria alimentară și a băuturilor	-7,4
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	-8,3

CAEN	Denumire	Pg
29	Ind. de mașini și echipamente	-9,6
34	Industria mijloacelor de transport rutier	-10,9
23	Ind. de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	-15,4
61	Transporturi pe apă	-20,8
10	Extracția cărbunelui	-27,2
27	Ind. metalurgică	-31,3

Legendă:

	Valori favorabile în raport cu media sistemului național de companii.
	Valori în jurul mediei sistemului național de companii.
	Valori defavorabile în raport cu media sistemului național de companii.

Anexa 2**Ierarhizarea valorilor ratei de performanță: excedentul brut de exploatare (EBE, %) pe 46 de subsisteme secundare de companii**

CAEN	Denumire	EBE
92	Activități recreative, culturale și sportive	43,9
70	Tranzacții imobiliare	34,8
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești	34,8
64	Poștă și telecomunicații	31,9
60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte	25,8
33	Ind. de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	23,6
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	20,9
41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei	19,9
90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare	19,3
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	18,9
63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj	18,5
32	Ind. de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	17,5
35	Ind. altor mijloace de transport	16,6
31	Ind. de mașini și aparate electrice	15,7
19	Ind. pielăriei și încălțăminte	15,6
20	Ind. de prelucrare a lemnului	15,0
21	Ind. celulozei, hârtiei și cartonului	14,3
17	Industria textilă și a produselor textile	13,7
26	Ind. altor produse din minerale nemetalice	13,4
74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	13,4
25	Ind. de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	12,6
93	Alte activități de servicii	12,6
28	Ind. construcțiilor metalice și a produselor din metal	12,5
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	12,3
24	Ind. chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	11,8
34	Industria mijloacelor de transport rutier	11,3
72	Informatica și activități conexe	10,9
14	Alte activități extractive	10,8
16	Industria tutunului	10,3
55	Hoteluri și restaurante	8,9
29	Ind. de mașini și echipamente	8,8
51	Comerț cu ridicata	7,7
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	7,4
61	Transporturi pe apă	7,1
30	Ind. de mijloace ale tehnicii de calcul	6,8
73	Cercetare-dezvoltare	6,1
10	Extracția cărbunelui	6,0
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	5,7
15	Industria alimentară și a băuturilor	5,1
27	Ind. metalurgică	4,9

CAEN	Denumire	EBE
52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești	4,4
13	Extracția minereurilor metalifere	-2,9
23	Ind. de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	-3,8
62	Transporturi aeriene	-4,1
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	-5,2
11	Extracția petrolului și gazelor naturale	-10,7

Legendă:

	Valori favorabile în raport cu media sistemului național de companii.
	Valori în jurul mediei sistemului național de companii.
	Valori defavorabile în raport cu media sistemului național de companii.

Anexa 3**Ierarhizarea valorilor ratei de performanță: cheltuieli financiare (ChF, %)
pe 46 de subsisteme secundare de companii**

CAEN	Denumire	ChF
93	Alte activități de servicii	1,3
52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești	2,2
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	2,3
72	Informatica și activități conexe	3,0
14	Alte activități extractive	3,1
73	Cercetare-dezvoltare	3,2
11	Extracția petrolului și gazelor naturale	3,3
90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare	4,2
60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte	4,3
30	Ind. de mijloace ale tehnicii de calcul	4,6
10	Extracția cărbunelui	4,9
33	Ind. de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	4,9
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	5,2
13	Extracția minereurilor metalifere	5,3
74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	5,4
41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei	5,5
63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj	5,7
16	Industria tutunului	6,4
28	Ind. construcțiilor metalice și a produselor din metal	6,7
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	6,7
51	Comerț cu ridicata	6,7
31	Ind. de mașini și aparate electrice	7,0
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	7,0
20	Ind. de prelucrare a lemnului	7,8
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	8,0
25	Ind. de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	8,0
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	8,6
19	Ind. pielăriei și încălțăminte	8,8
23	Ind. de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	8,9
26	Ind. altor produse din minerale nemetalice	8,9
55	Hoteluri și restaurante	8,9
21	Ind. celulozei, hârtiei și cartonului	9,3
29	Ind. de mașini și echipamente	10,2
27	Ind. metalurgică	10,4
92	Activități recreative, culturale și sportive	10,5
32	Ind. de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	11,0
62	Transporturi aeriene	11,1
15	Industria alimentară și a băuturilor	11,2
24	Ind. chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	12,5
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești	13,4

CAEN	Denumire	ChF
35	Ind. altor mijloace de transport	14,9
17	Industria textilă și a produselor textile	16,2
34	Industria mijloacelor de transport rutier	21,1
61	Transporturi pe apă	42,5
64	Poștă și telecomunicații	42,9
70	Tranzacții imobiliare	45,1

Legendă:

	Valori favorabile în raport cu media sistemului național de companii.
	Valori în jurul mediei sistemului național de companii.
	Valori defavorabile în raport cu media sistemului național de companii.

Anexa 4

**Ierarhizarea ratei de performanță: plăți restante (AB, %)
pe 46 de subsisteme secundare de companii**

CAEN	Denumire	AB
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	6,7
63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj	7,0
93	Alte activități de servicii	7,4
52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești	8,5
72	Informatica și activități conexe	8,6
30	Ind. de mijloace ale tehnicii de calcul	9,6
32	Ind. de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	9,8
16	Industria tutunului	9,9
31	Ind. de mașini și aparate electrice	11,7
11	Extracția petrolului și gazelor naturale	12,1
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	13,6
51	Comerț cu ridicata	14,8
74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	15,2
92	Activități recreative, culturale și sportive	15,5
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	16,3
35	Ind. altor mijloace de transport	18,8
26	Ind. altor produse din minerale nemetalice	19,1
19	Ind. pielăriei și încălțăminte	19,3
21	Ind. celulozei, hârtiei și cartonului	19,3
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	19,8
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	20,1
73	Cercetare-dezvoltare	20,4
15	Industria alimentară și a băuturilor	21,3
41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei	21,4
20	Ind. de prelucrare a lemnului	21,5
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	23,1
33	Ind. de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	24,2
14	Alte activități extractive	24,6
28	Ind. construcțiilor metalice și a produselor din metal	25,0
64	Poșta și telecomunicații	26,0
60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte	27,5
55	Hoteluri și restaurante	28,1
25	Ind. de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	28,6
17	Industria textilă și a produselor textile	35,3
24	Ind. chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	37,3
90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare	38,8
62	Transporturi aeriene	41,1
70	Tranzacții imobiliare	43,6
61	Transporturi pe apă	47,6
29	Ind. de mașini și echipamente	51,9
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești	52,8

CAEN	Denumire	AB
23	Ind. de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	65,7
27	Ind. metalurgică	76,9
34	Industria mijloacelor de transport rutier	89,0
13	Extracția minereurilor metalifere	147,3
10	Extracția cărbunelui	148,1

Legendă:

	Valori favorabile în raport cu media sistemului național de companii.
	Valori în jurul mediei sistemului național de companii.
	Valori defavorabile în raport cu media sistemului național de companii.

Anexa 5

**Ierarhizarea valorilor ratei de performanță: sold (S, %)
pe 46 de subsisteme de companii**

CAEN	Denumire	S
61	Transporturi pe apă	44,3
62	Transporturi aeriene	31,4
41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei	28,1
11	Extracția petrolului și gazelor naturale	27,3
63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj	26,1
70	Tranzacții imobiliare	23,1
31	Ind. de mașini și aparate electrice	22,2
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești	17,7
32	Ind. de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	16,2
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	16,1
60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte	15,4
90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare	14,0
33	Ind. de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	13,3
72	Informatica și activități conexe	11,3
51	Comerț cu ridicata	10,7
74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	7,7
14	Alte activități extractive	6,4
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	6,3
21	Ind. celulozei, hârtiei și cartonului	6,1
20	Ind. de prelucrare a lemnului	5,9
64	Poștă și telecomunicații	5,6
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	5,3
35	Ind. altor mijloace de transport	4,8
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	4,2
26	Ind. altor produse din minerale nemetale	4,2
30	Ind. de mijloace ale tehnicii de calcul	3,0
93	Alte activități de servicii	1,2
92	Activități recreative, culturale și sportive	0,8
73	Cercetare-dezvoltare	0,5
19	Ind. pielăriei și încălțămintei	0,4
52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești	0,2
16	Industria tutunului	0,0
28	Ind. construcțiilor metalice și a produselor din metal	-1,0
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	-1,3
15	Industria alimentară și a băuturilor	-5,8
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	-6,4
25	Ind. de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	-6,5
55	Hoteluri și restaurante	-7,9
24	Ind. chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	-8,1
17	Industria textilă și a produselor textile	-11,8

CAEN	Denumire	S
29	Ind. de mașini și echipamente	-15,2
23	Ind. de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	-29,6
27	Ind. metalurgică	-42,4
34	Industria mijloacelor de transport rutier	-53,9
10	Extracția cărbunelui	-86,8
13	Extracția minereurilor metalifere	-97,0

Legendă:

	Valori favorabile în raport cu media sistemului național de companii.
	Valori în jurul mediei sistemului național de companii.
	Valori defavorabile în raport cu media sistemului național de companii.

Anexa 6**Ierarhizarea valorilor ratei de performanță: investiții (I, %) pe 46 de subsisteme secundare de companii**

CAEN	Denumire	I
64	Poșta și telecomunicații	38,0
41	Gospodărirea resurselor de apă, captarea, tratarea și distribuția apei	34,6
62	Transporturi aeriene	32,8
70	Tranzacții imobiliare	25,5
33	Ind. de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	21,0
32	Ind. de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	20,0
26	Ind. altor produse din minerale nemetalice	19,6
63	Activități anexe și auxiliare de transport, activități ale agenților de voiaj	18,5
20	Ind. de prelucrare a lemnului	16,6
11	Extracția petrolului și gazelor naturale	14,7
13	Extracția minereurilor metalifere	13,5
14	Alte activități extractive	13,4
34	Industria mijloacelor de transport rutier	10,5
16	Industria tutunului	10,3
25	Ind. de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	10,2
24	Ind. chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	10,1
55	Hoteluri și restaurante	10,0
21	Ind. celulozei, hârtiei și cartonului	9,8
10	Extracția cărbunelui	9,6
60	Transporturi terestre; transporturi prin conducte	9,6
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	9,4
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești	9,3
17	Industria textilă și a produselor textile	9,2
19	Ind. pielăriei și încălțămintei	8,2
27	Ind. metalurgică	8,1
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	7,9
15	Industria alimentară și a băuturilor	7,4
31	Ind. de mașini și aparate electrice	6,8
28	Ind. construcțiilor metalice și a produselor din metal	6,4
73	Cercetare-dezvoltare	6,2
29	Ind. de mașini și echipamente	5,9
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	5,7
23	Ind. de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	5,4
90	Asanarea și îndepărtarea gunoaielor; salubritate și activități similare	5,0
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	4,6
74	Alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	4,4
93	Alte activități de servicii	4,4
92	Activități recreative, culturale și sportive	4,3
35	Ind. altor mijloace de transport	3,4
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule	2,9

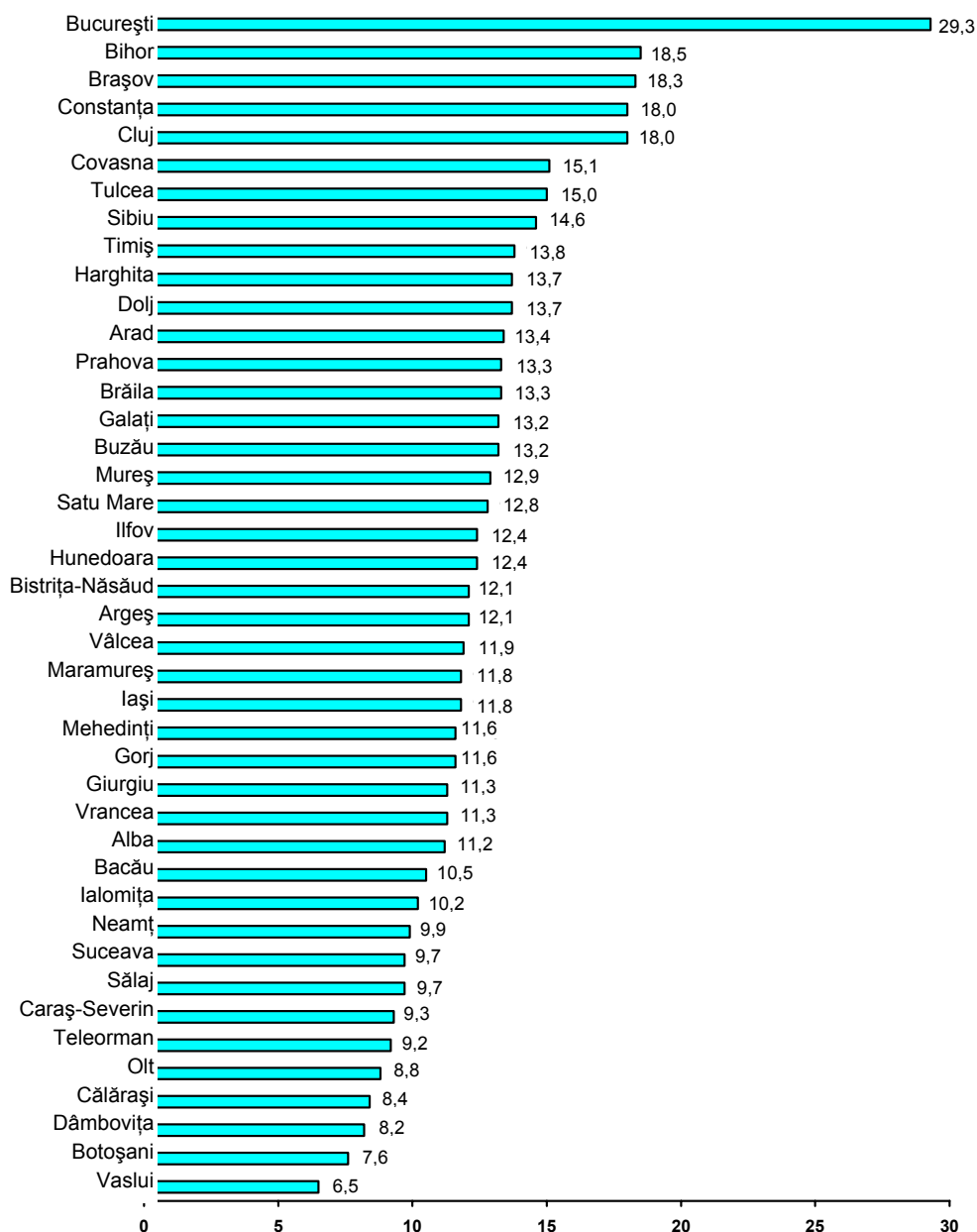
CAEN	Denumire	I
61	Transporturi pe apă	2,4
72	Informatica și activități conexe	2,0
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	1,7
51	Comerț cu ridicata	1,7
52	Comerț cu amănuntul; repararea bunurilor personale și gospodărești	1,2
30	Ind. de mijloace ale tehnicii de calcul	0,7

Legendă:

	Valori favorabile în raport cu media sistemului național de companii.
	Valori în jurul mediei sistemului național de companii.
	Valori defavorabile în raport cu media sistemului național de companii.

Anexa 7

**Ierarhizarea valorilor indicatorului I_{ia} - număr
de companii active/1000 de locuitori, pe județe**

Anexa 8

Evaluarea stabilității structurale în anumite țări ale UE

Subsistemele considerate:

- ♦ industrie;
- ♦ construcții;
- ♦ comerț;
- ♦ transporturi.

Aprecierea stabilității structurale presupune parcurgerea următoarelor etape:

- Fie x_i , $i=1,4$, variabila de interes (cifra de afaceri pentru ramurile considerate),

$$i_{xi} = x_i^1 / x_i^0 \text{ indici sectoriali de creștere și } I_{\sum x} = \frac{\sum_{i=1}^4 x_i^1}{\sum_{i=1}^4 x_i^0} \text{ creșterea medie.}$$

- Dispersiile ratelor de creștere sectoriale sunt: $\sigma_i^2 = (i_{xi} - I_{\sum x})^2$
- Stabilitatea structurală este măsurată folosindu-se o ponderare de tip Laspeyres.

$$SS = \frac{\sqrt{\sum (\sigma_i^2 \cdot \frac{x_i^0}{\sum x_i^0})}}{I_{\sum x}}$$

Dacă dispersia ratelor de creștere se află sub pragul de reprezentativitate al creșterii medii, rolul modificărilor structurale este limitat, toate subsistemele crescând într-un ritm aproximativ constant.

O metodă similară de determinare a rolului variației structurii asupra creșterii totale este folosită de Dobrescu (1999) pentru estimarea efectului variației prețurilor relative asupra variației totale a prețurilor, folosindu-se ponderile din coșul CPI.

Anexa 9**Pondere salariaților în total persoane ocupate (%) pe principalele subsisteme și clase de mărime în țări ale Uniunii Europene**

		Grupe în funcție de numărul persoanelor ocupate	Bel-gia	Fran-ța	Italia	Lu-xem-burg	Aus-tria	Fin-landa	Sue-dia
			1997	1998	1997	1995	1998	1998	1998
Ind. extractivă		Total	96,9	99,2	83,7	98,2	96,5	92,5	97,2
	întreprinderi mici	1-19	89,4	96	70,7	88,9	87	77,6	83,9
		20-49	na	100	94,9	na	99	100	99,8
	întreprinderi mijlocii	50-99	99,6	100	na	na	99,3	100	100
		100-249	99,7	100	99,3	na	na	100	100
	întreprinderi mari și foarte mari	250-499	na	100	na	na	na	na	na
		500-999	na	100	na	na	na	100	na
Ind. prelucrătoare		Total	94,6	97,5	82,9	97,7	96,5	98,2	96,8
	întreprinderi mici	1-19	73,1	87	60,1	82,1	82,7	87,7	80,9
		20-49	96,7	100	94,2	97,5	98,4	99,7	100
	întreprinderi mijlocii	50-99	98,7	100	97,7	99,3	99,6	99,9	100
		100-249	99,6	100	99,1	99,9	99,9	100	100
	întreprinderi mari și foarte mari	250-499	99,8	100	99,6	100	100	100	100
		500-999	99,9	100	99,8	100	100	100	100
Energie electrică, termică, gaze și apă		Total	99,8	99,8	98,5	98,8	99,6	99,7	97,7
	întreprinderi mici	1-19	67,5	83,3	64,6	86,1	93	96,7	71,2
		20-49	98,2	100	96,5	100	99,8	99,9	100
	întreprinderi mijlocii	50-99	99,6	100	98,5	na	99,9	100	100
		100-249	na	100	99,3	na	na	100	100
	întreprinderi mari și foarte mari	250-499	99,3	100	99,7	na	na	100	na
		500-999	100	100	99,9	na	100	100	100
Construcții		Total	74,6	87,2	55,8	na	94,8	90,1	87,1
	întreprinderi mici	1-19	58,3	77,9	45,1	na	86,6	82	74,9
		20-49	95,9	99,9	94,1	na	98,6	99,1	100
	întreprinderi mijlocii	50-99	98,1	100	97,5	na	99,7	99,9	100
		100-249	99,2	100	98,9	na	99,8	100	100
	întreprinderi mari și foarte mari	250-499	99,6	100	99,7	na	99,9	100	100
		500-999	99,6	100	99,9	na	100	100	100

Pornind de la premisa că o pondere a persoanelor ocupate nesalarizate de peste 5% ar putea induce distorsiuni semnificative, observăm că asemenea distorsiuni nu se manifestă în cadrul nici unui subsistem analizat în cazul claselor

de mărime de peste 50 de persoane ocupate. Atât timp cât, conform convenției utilizate aici, 50 de persoane angajate reprezintă limita primei grupe luate în considerare, felul în care se distribuie variabilele considerate între subdiviziuni nu va introduce modificări semnificative în distribuția în funcție de persoanele ocupate considerată în această lucrare față de aceeași distribuție care s-ar fi putut realiza la nivelul numărului de salariați. Totuși, faptul că din lipsă de date nu putem confirma aceeași ipoteză și pentru servicii, sector economic cel mai puternic caracterizat de prezența firmelor mici și a fenomenului muncii nesalariate, introduce un anumit grad de incertitudine asupra analizei dimensionale realizate asupra acestui sector.

Anexa 10

Construcția intervalelor de încredere pentru ramurile industriei prelucrătoare

Construcția intervalelor de încredere pentru ramurile industriei prelucrătoare a presupus parcurgerea următoarelor etape de analiză:

1. Pentru fiecare sector CAEN a fost eliminat numărul minim de observații, care să asigure o reprezentativitate (la cel mult 30%) a mediei la nivelul țărilor rămase în eșantion.
2. Pe baza acestor medii, intervalele de variație pentru fiecare sector au fost definite ca *media $\pm$ abaterea standard*.

Statistica eșantioanelor pentru constituirea intervalelor de încredere:

Subsistemul	În afara intervalului de încredere, din care:		Valori excluse din definirea intervalului
	Sub limita inferioară	Peste limita superioară	
Înaltă tehnologie	Belgia, Spania	Finlanda, Suedia	
Mijloace de transport	Olanda, Italia	Franța	Finlanda, Danemarca
Mașini și echipamente	Belgia	Danemarca	Spania, Portugalia
Energo-intensive	Danemarca	Finlanda	
Intensitate mare a forței de muncă de calificare redusă	Olanda	Italia	Portugalia
Alimentară și băuturi	Suedia	Olanda	Danemarca
Alte subsisteme	Portugalia, finlandia	Italia	

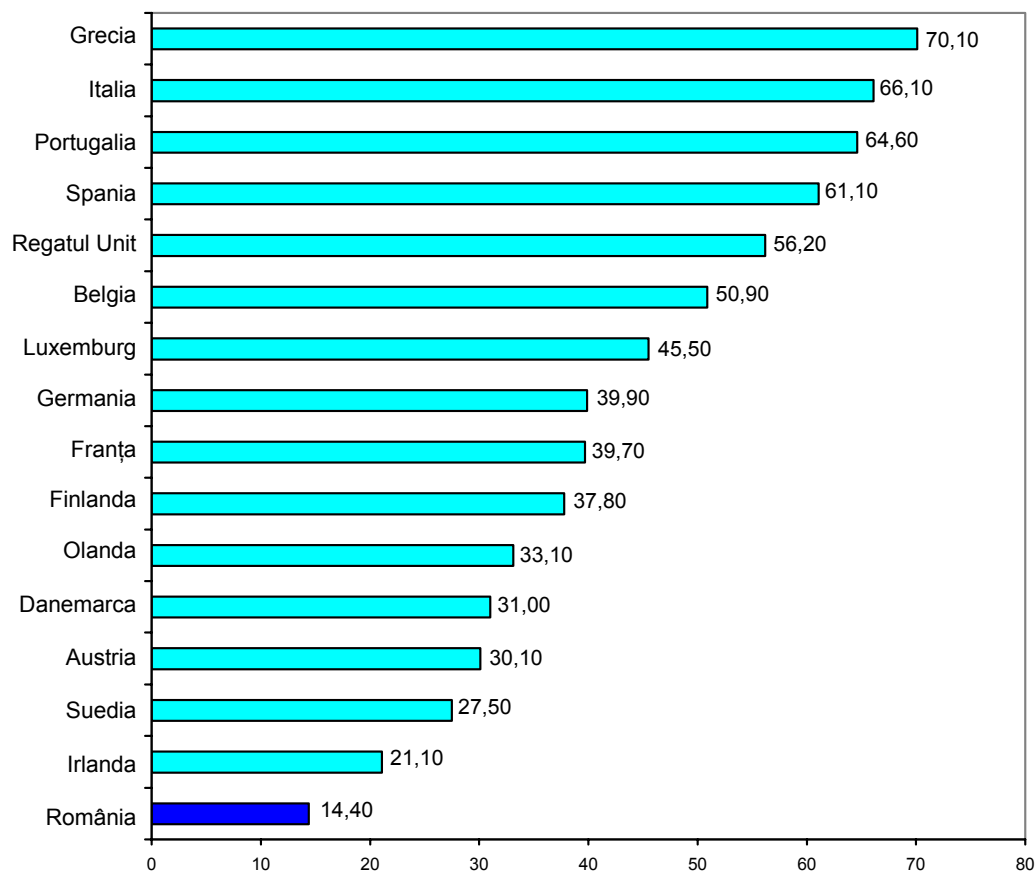
Teoretic, acest interval acoperă 2/3 din aria cuprinsă între curba distribuției normale și axa OX.

Anexa 11

Structura cifrei de afaceri pe subsisteme secundare de companii din industria prelucrătoare (% din totalul industriei prelucrătoare în România și țări ale Uniunii Europene)

Cod CAEN	Denumire	Belgia	Dane-marca	Fin-landa	Franța	Italia	Marea Britanie	Olanda	Portugalia	Spania	Suedia	România
15	Industria alimentară și a băuturilor	19,0	29,0	10,0	16,4	12,1	15,4	26,5	15,9	19,1	9,2	22,6
16	Industria tutunului	1,2	0,8	0,1	1,3	1,2	8,6	2,5	0,4	1,1	0,3	2,3
17	Industria textilă și a produselor textile	5,1	1,8	0,9	2,1	5,7	4,5	1,7	7,6	2,5	0,8	3,3
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	1,6	1,3	0,8	1,5	3,9	5,4	0,6	6,1	2,2	0,3	5,3
19	Industria pielăriei și încălțămintei	0,2	0,5	0,3	0,6	3,5	2,6	0,3	4,1	1,9	0,1	2,0
20	Industria de prelucrare a lemnului	1,7	2,8	5,9	1,4	2,1	8,2	1,4	5,1	2,2	4,9	3,6
21	Industria celulozei, hârtiei și cartonului	2,5	2,1	17,8	2,3	2,4	4,0	3,1	2,8	2,5	7,4	1,6
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	4,0	7,1	4,6	4,1	3,2	4,5	7,0	3,7	3,8	5,0	2,6
23	Industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	8,2	0,1	3,6	5,2	5,9	6,3	6,9	6,0	3,9	0,5	3,0
24	Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	4,2	3,8	5,6	11,8	4,1	7,9	3,2	5,9	9,2	7,1	7,9
25	Industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	4,2	3,8	2,4	3,8	4,1	3,2	3,2	2,5	4,1	2,4	2,6
26	Industria altor produse din minerale nemetalice	5,1	3,9	2,5	2,8	4,3	3,0	3,5	6,8	5,7	1,8	4,9
27	Industria metalurgică	8,7	2,1	5,2	3,8	5,3	2,5	3,2	2,0	4,7	4,4	10,5
28	Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal	5,9	7,2	4,6	5,9	8,5	2,7	7,5	5,4	6,5	7,0	3,6
29	Industria de mașini și echipamente	6,0	14,1	11,3	6,4	12,2	1,3	7,7	4,0	5,5	12,1	5,3

Cod CAEN	Denumire	Belgia	Dane- marca	Fin- landa	Franța	Italia	Marea Britanie	Olanda	Portu- galia	Spa- nia	Sue- dia	Româ- nia
30	Industria de mijloace ale tehnicii de calcul	0,2	0,3	1,5	1,8	1,0	1,5	1,7	0,0	1,1	0,5	0,7
31	Industria de mașini și aparate electrice	3,4	3,5	3,2	3,2	3,9	0,5	2,1	3,1	3,3	2,3	3,0
32	Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	2,4	2,8	12,5	3,9	2,3	4,0	7,0	3,6	1,6	10,7	1,3
33	Industria de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	0,8	2,7	1,7	2,5	1,5	4,1	1,9	0,6	0,8	2,9	0,7
34	Industria mijloacelor de transport rutier	11,0	1,6	1,1	11,7	6,3	3,5	3,9	8,6	13,,2	15,7	5,3
35	Industria altor mijloace de transport	0,9	2,5	2,2	4,6	2,0	3,6	2,1	1,7	1,8	2,1	3,3
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	2,7	5,9	2,1	2,3	4,3	2,4	2,6	4,0	3,2	2,3	3,6
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	1,0	0,3	0,1	0,6	0,2	0,3	0,4	0,1	0,1	0,2	1,0

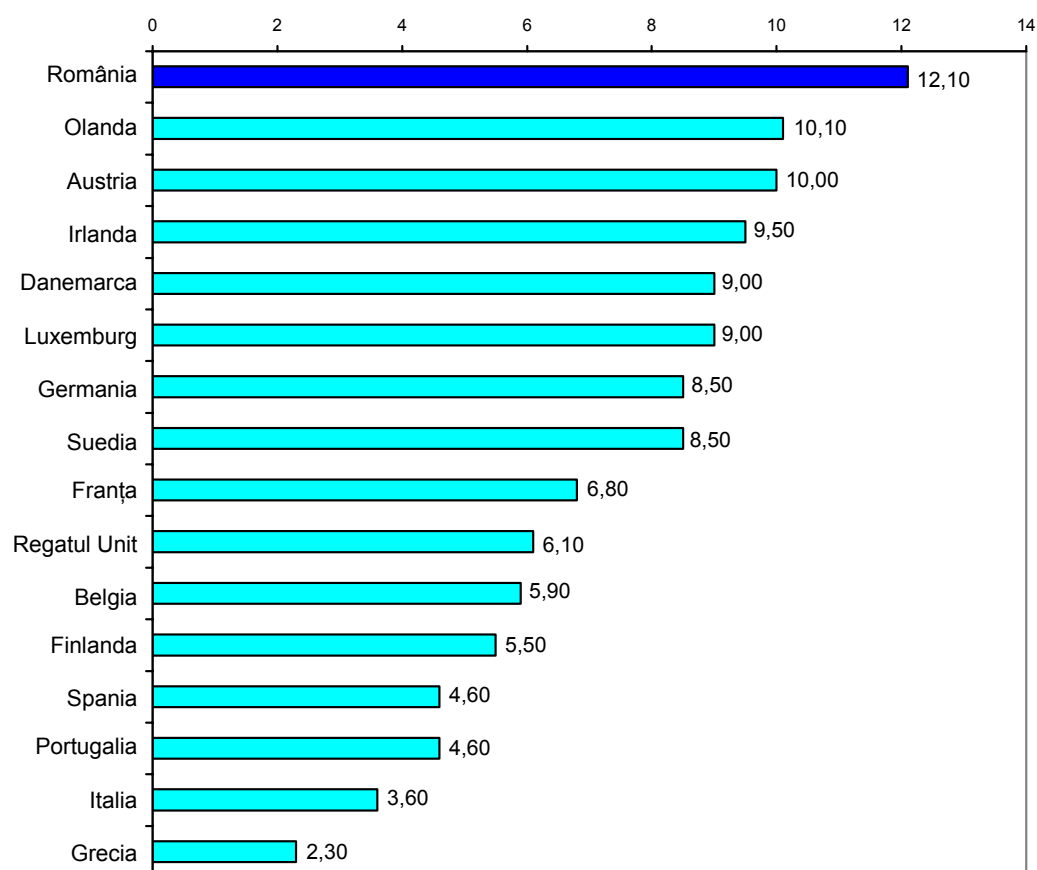
Anexa 12**Distribuția numărului de companii active/1000 de locuitori în România^a
și țările Uniunii Europene^b**

a – anul 1999;

b – anul 1996 pentru toate țările.

Anexa 13

**Numărul mediu de salariați pe companii din România^a
și țările Uniunii Europene^b**

a – anul 1999;

b – anul 1996 pentru toate țările.

Anexa 14

Ponderea cifrei de afaceri a IMM-urilor pe principalele activități economice în țări ale Uniunii Europene și în România

	România	Belgia	Danemarca	Spania	Franța	Irlanda	Italia	Luxemburg	Olanda	Austria	Portugalia	Finlanda	Suedia	Regatul Unit
Ind. extractivă	1,8	79,1	na	65,2	63,9	na	na	na	na	na	na	55,5	na	38,8
Ind. prelucrătoare	34,6	42,6	47,4	52,8	38,9	35,8	60,2	35,4	41,8	43	58,9	31,4	33,9	36,3
Ind. energiei electrice	2,2	na	na	12,1	8,2	na	11,3	na	na	na	na	54,6	55,7	10,3
Construcții	55,4	87,6	78,6	na	79,9	na	92,2	na	na	74,8	81,5	71,9	66,5	68,2
Comerț	90,2	76,73 ¹												
Servicii	54,4	71,7	na	na	62,4	na	73,2	na	na	71,6	28,1 ²	67,5	67,5	na

¹ Ponderea medie pe UE 12 în anul 1990.

² 10-250 de salariați.

Anexa 15

Repartiția ponderilor cifrei de afaceri, a numărului de salariați și a numărului de companii mici și mijlocii în total, în țările Uniunii Europene, în anul 1996

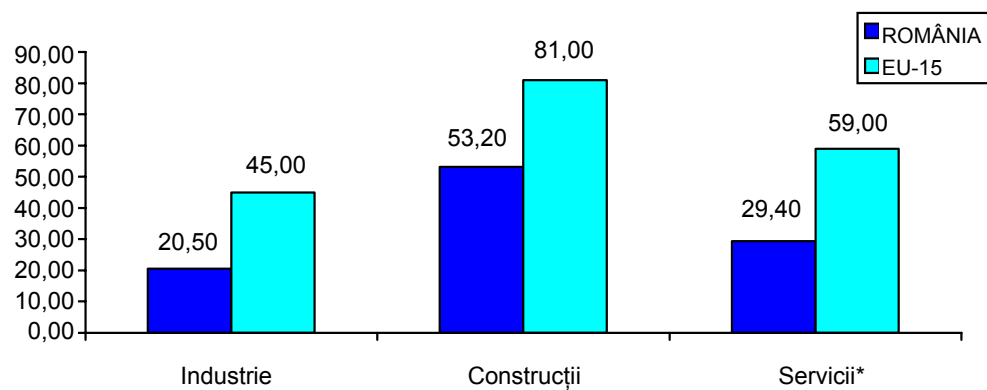
Nr. crt.	Țara	Cifra de afaceri, %	Număr salariați, %	Număr companii, %
1	Belgia ^a	66,5	69,0	99,8
2	Danemarca	63,1	68,7	99,7
3	Germania ^a	48,5	59,4	99,6
4	Grecia	81,5	86,5	100,0 ^b
5	Spania ^a	62,0	79,8	99,9
6	Franta	54,0	67,3	99,8
7	Italia	70,6	79,7	99,9
8	Luxemburg	76,3	70,9	99,6
9	Olanda	63,5	62,1	99,6
10	Austria ^a	57,2	66,1	99,6
11	Portugalia	68,0	80,0	99,9
12	Finlanda ^a	48,7	59,2	99,8
13	Suedia	54,9	61,3	99,7
14	Marea Britanie ^a	42,8	54,5	99,8
15	Irlanda	34,2	67,3	99,6

a – anul 1997.

b – companiile mari au o pondere sub 0,1%.

Anexa 16

**Ponderea valorii adăugate de IMM în industrie, construcții și servicii
în România^a și Uniunea Europeană^b**

* exclusiv comerț.

a – anul 1999.

b – anul 1996 pentru toate țările.

Anexa 17

Productivitatea sectorială în industria prelucrătoare în România și țări ale Uniunii Europene

- mii dolari PPP/salariat -

Cod CAEN	Denumire sector	Austria	Belgia	Danemarca	Finlanda	Franța	Irlanda	Italia	Marea Britanie	Portugalia	Spania	Suedia	România
	Total industrie prelucrătoare	na	64,7	51,3	53,7	46,7	70,9	53,4	40,8	56,4	40,5	53,4	11,7
15	Industria alimentară și a băuturilor	na	57,9	41,9	44,8	na	83,3	58,7	56,4	30,0	51,4	na	10,8
16	Industria tutunului	na	82,1	140,6	45,8	na	171,6	58,7	230,8	103,7	77,2	na	45,3
17	Industria textilă și a produselor textile	43,4	45,7	36,5	41,9	34,9	27,5	47,0	33,4	21,1	38,6	33,1	8,1
18	Industria confecțiilor de îmbrăcăminte	30,3	33,4	35,3	29,0	27,7	30,2	35,2	26,1	13,9	25,7	20,3	8,3
19	Industria pielăriei și încălțămintei	29,4	35,4	45,2	30,8	30,1	18,2	35,2	32,4	15,2	25,7	33,3	7,8
20	Industria de prelucrare a lemnului	41,3	50,7	35,6	44,0	34,4	38,2	47,0	35,5	21,9	25,7	41,3	10,0
21	Industria celulozei, hârtiei și cartonului	77,9	66,0	46,8	99,2	49,2	59,8	70,4	52,2	59,7	64,3	71,5	16,5
22	Edituri, poligrafie și reproducerea înregistrărilor pe suport	58,5	63,4	33,8	50,3	49,8	102,0	58,7	55,4	37,8	51,4	42,2	23,5
23	Industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	na	155,2	76,6	64,6	127,5	na	117,4	119,1	271,0	231,5	78,7	10,6
24	Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale	79,6	111,4	70,2	76,8	78,8	413,0	82,2	82,5	64,7	77,2	83,7	19,2
25	Industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice	50,9	64,3	41,8	50,7	43,1	47,1	58,7	43,9	38,0	51,4	45,0	15,1
26	Industria altor produse din minerale nemetalice	61,6	67,3	46,1	54,0	48,7	63,1	58,7	48,0	37,2	51,4	43,7	13,7
274	Industria metalelor prețioase și a altor metale neferoase	62,9	na	44,0	57,0	60,3	na	66,5	59,1	38,8	79,9	53,1	27,6
27-274	Industria siderurgică	67,9	na	39,7	63,8	51,9	na	68,4	50,3	33,3	69,5	54,2	12,3

Cod CAEN	Denumire sector	Austria	Belgia	Danemarca	Finlanda	Franța	Irlanda	Italia	Marea Britanie	Portugalia	Spania	Suedia	România
28	Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal	46,4	52,1	38,2	44,3	39,2	40,5	47,0	41,8	24,1	38,6	37,7	11,2
s29	Industria de mașini și echipamente	51,7	62,1	40,2	49,3	46,3	47,6	58,7	50,1	30,3	51,4	47,7	10,4
30	Industria de mijloace ale tehnicii de calcul	55,1	78,5	35,2	32,2	71,4	82,4	70,4	64,8	34,6	128,6	57,4	27,3
31	Industria de mașini și aparate electrice	54,0	63,3	40,6	51,8	46,7	55,1	58,7	39,7	29,6	51,4	43,8	14,5
32	Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	74,0	69,2	38,6	112,0	51,5	96,0	58,7	59,5	49,4	64,3	62,8	26,3
33	Industria de aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	44,9	60,9	49,3	54,9	47,1	62,5	58,7	50,1	30,2	51,4	55,9	16,0
34	Industria mijloacelor de transport rutier	64,2	61,6	38,0	43,9	60,2	43,5	58,7	58,5	53,8	64,3	74,3	14,0
35	Industria altor mijloace de transport	59,1	56,9	36,2	44,8	62,4	52,3	47,0	57,5	38,3	38,6	45,7	15,9
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate	37,1	41,1	na	36,6	35,9	na	47,0	39,7	18,0	25,7	30,1	8,6
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile	na	48,8	na	39,1	38,2	52,3	58,7	52,2	34,2	38,6	64,7	1,8

Anexa 18**Clasamentul primelor 60 de companii după participarea străină la capitalul social subscris, în echivalent valută, până în luna august 2001**

Nr. crt.	Compania	Județul	Țara de rezidență a investitorului	Total exprimat în echivalent valută, mii USD	Cod CAEN
1	MOBIFON SA	București	SUA	330643,0	64
2	AUTOMOBILE-DACIA SA	Argeș	Franța	259748,5	34
3	DAEWOO AUTOMOBILE ROMÂNIA SA	Dolj	Coreea de Sud	156121,2	34
4	COLGATE-PALMOLIVE (ROMÂNIA) SRL	București	SUA	128704,5	24
5	MOBIL ROM SA	București	Cipru	103309,8	64
6	ROMTATAY SA	București	Spania	98212,4	25
7	SHELL ROMÂNIA SRL	București	Marea Britanie	95509,9	51
8	SOCIETATEA NAȚIONALĂ DE TELECOMUNICAȚII ROMTELECOM SA	București	Cipru	77621,1	64
9	BANCA COMERCIALA ION TIRIAC SA	București	Fără cetățenie	75599,0	65
10	ROMSTRADE SRL	București	Italia	69934,4	45
11	UNILEVER SOUTH CENTRAL EUROPE SRL	Prahova	Olanda	61488,5	71
12	TV ROM INTERNATIONAL SRL	București	Cipru	56243,0	50
13	PETROTEL LUKOIL SA	Prahova	Olanda	53312,6	24
14	DAEWOO-MANGALIA HEAVY INDUSTRIES SA	Constanța	Coreea de Sud	53000,0	35
15	M.D.F. SEBES FRATI SA	Alba	Italia	51460,2	02
16	MCDONALD'S ROMÂNIA SRL	București	SUA	50976,6	55
17	BIANCA INTERBREW BERGENBIER SA	Alba	Belgia	50339,1	15
18	CONTINENTAL AUTOMOTIVE PRODUCTS SRL	Timiș	Germania	50006,0	25
19	BANCA TURCO ROMANA SA	București	SUA	46788,9	65
20	BANCA DAEWOO (ROMÂNIA) SA	București	Coreea de Sud	44610,1	65
21	LAFARGE ROMCIM SA	București	Franța	38796,9	26
22	ASTRA VAGOANE ARAD SA	Arad	SUA	38067,9	35
23	CITIBANK ROMÂNIA SA	București	SUA	37890,9	65
24	CRISTALINA SA	Suceava	Elveția	36517,4	15
25	ALCIM SA	Bihor	Germania	36242,9	26
26	PIRAEUS BANK ROMÂNIA SA	București	Grecia	35821,2	65
27	KOYO ROMÂNIA SA	Teleorman	Cipru	35040,1	29
28	HABER INTERNATIONAL SA	Hunedoara	Austria	34523,0	15
29	ROMANIAN EFES BREWERY SA	București	Turcia	33851,3	15
30	COCA-COLA HBC ROMÂNIA SRL	București	Olanda	32961,7	15
31	TOFAN GRUP INTERNATIONAL SA	București	Olanda	32766,2	25
32	BRAU-UNION ROMÂNIA SA	Mureș	Austria	31992,4	15
33	S M INVEST HOLDING SA	Cluj	Luxemburg	31261,2	70
34	SHELL GAS ROMÂNIA SA	București	Olanda	29462,6	51
35	ING NEDERLANDEN ASIGURĂRI DE VIAȚĂ SA	București	Olanda	28159,3	66
36	RER - REMMERT ENTSORGUNG ROMÂNIA SRL	București	Germania	27787,5	37
37	KVAERNER IMGB SA	București	Olanda	27383,9	27
38	ABN AMRO BANK (ROMÂNIA) SA	București	Olanda	26039,5	65
39	COMPANIA DE ÎMBUTELIAT COCA-COLA TIMIȘ SA	Timiș	Luxemburg	24759,6	15
40	VILMAR SA	Vâlcea	Luxemburg	24373,0	24
41	ALPHA BANK ROMÂNIA SA	București	Italia	24342,3	65
42	UNITA SA	Timiș	Austria	23926,2	66
43	ALLIED DEALS PHOENIX SA	Maramureș	Olanda	23907,3	27

Nr. crt.	Compania	Județul	Țara de rezidență a investitorului	Total exprimat în echivalent valutar, mii USD	Cod CAEN
44	ROMPETROL RAFINARE-COMPLEXUL PETROMIDIA SA	Constanța	Olanda	23714,5	23
45	DANONE - PRODUCȚIE SI DISTRIBUȚIE DE PRODUSE ALIMENTARE SRL	București	Marea Britanie	23105,8	36
46	ALCATEL NETWORK SYSTEMS ROMÂNIA SA	Timiș	Fără cetățenie	22695,7	32
47	BILLA INVEST CONSTRUCT SRL	București	Austria	21505,9	45
48	HENKEL ROMÂNIA SRL	București	Austria	21135,1	51
49	CESAROM SA	București	Ungaria	20506,7	26
50	LINDE GAZ ROMÂNIA SRL	Timiș	Germania	20342,7	40
51	BANCA COLUMN SA	București	Elveția	19923,4	65
52	MONDIAL SA	Timiș	Germania	19821,4	26
53	LUXTEN LIGHTING SA	Arad	Cipru	19771,6	31
54	ROMPAK SRL	Iași	Turcia	19570,0	15
55	EGNATIA BANK (ROMÂNIA) SA	București	Germania	19472,4	65
56	PROCTER & GAMBLE MARKETING ROMÂNIA SRL	București	SUA	18648,0	51
57	DRM DRAXLMAIER ROMÂNIA SISTEME ELECTRICE SRL	Satu Mare	Germania	18548,1	31
58	SOCIETATEA DE ASIGURARE ROMANA-GERMANA UNITA SA TIMIȘOARA, FILIALA SEBIS, SUCURSALA ORADEA	Arad	Germania	17974,5	70
59	LISA DRAXLMAIER AUTOPART ROMÂNIA SRL	Argeș	Germania	17972,5	31
60	SOC. DE ÎMBUTELIAT COCA-COLA PLOIEȘTI SRL	Prahova	Olanda	17850,0	70

Legendă

Cod CAEN	Denumire
02	Silvicultură, exploatarea forestieră și economia vânatului
15	Industria alimentară și a băuturilor
23	Industria de prelucrare a țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari
24	Industria chimică și a fibrelor sintetice și artificiale
25	Industria de prelucrare a cauciucului și a maselor plastice
26	Industria altor produse din minerale nemetalice
27	Industria metalurgică
29	Industria de mașini și echipamente
31	Industria de mașini și aparate electrice
32	Industria de echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații
34	Industria mijloacelor de transport rutier
35	Industria altor mijloace de transport
36	Producția de mobilier și alte activități neclasificate
37	Recuperarea deșeurilor și resturilor de materiale reciclabile
40	Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă
45	Construcții
50	Vânzarea, întreținerea și repararea autovehiculelor, comerț cu amănuntul al carburanților pentru autovehicule
51	Comerț cu ridicata
55	Hoteluri și restaurante
64	Poștă și telecomunicații
65	Activități ale instituțiilor financiare și bancare cu excepția activităților de asigurări și ale caselor de pensii
66	Activități de asigurări și ale caselor de pensii cu excepția asistenței sociale obligatorii
70	Tranzacții imobiliare
71	Închirierea mașinilor și echipamentelor fără operator și a bunurilor personale și gospodărești

Bibliografie selectivă

- Allaire, Y.; Fârșirotu, M., *L'entreprise stratégique. Penser la stratégie*, Editura Dunod, 1992
- Bagnasco, A., "An unexpected and controversial return", în Bagnasco, A.; Sabel, C., *Small and medium-size enterprises*, Wellington House, Marea Britanie, 1995
- Ciupagea, C. (IEM); Stephen, G. Hall (IC Londra); Țurlea, G. (IEM), *The Determinants of Foreign Direct Investment in Romania*, 1998, București, Studiu proiect PHARE-ACE P96-6221-R
- Ciupagea, C., *Patterns of Romanian foreign trade and FDI inflows during the transition period and the lead-up to European Union membership*, 1999, Dublin, Studiu proiect PHARE-ACE P97-8639-F
- Dachin, D.A., *Problemele modernizării structurii industriei românești*, Teză de doctorat, București, 1996
- Dinu, M., *Criza reformei*, Editura Economică, 1999
- Dinu, M., *Economia României. Limitări manageriale*, Editura Economică, 2000
- Dinu, M.; Mereuță, C., *Economia României 1990-2000. Compendiu*, Ed. Economică, 2000
- Dobrescu, E., *Dihotomia real-nominal în economia românească de tranziție*, Supliment al revistei *Microeconomia aplicată*, anul I, nr. 4, 1997
- Dobrescu, E., *Macromodels of the Romanian Transition Economy*, Editura Expert, București, 2000.
- Dobrescu, E.; Mereuță, C., "Blocajul financiar în economia României", *Romanian Journal of Economy Forecasting*, nr. 2/decembrie 2000 și 4/iunie 2001
- Dogan, M.; Kazancigil, A., *Comparing Nations. Concepts, strategies, substance*, Blackwell Publishers, Oxford, UK, 1994
- Dudian, M., *Evaluarea riscului de țară*, Editura ALL BECK, 1998
- EUROSTAT (2001), *Entreprises en Europe*, European Commission, Brussels
- Ganne, B., "France: behind small and medium-size enterprises lies the state", în Bagnasco, A.; Sabel, C., *Small and medium-size enterprises*, Wellington House, Marea Britanie, 1995

- Georgescu, F., "Cartea albă a preluării guvernării în luna decembrie 2000", *Monitorul oficial*, București, 2001
- Grupul Băncii Mondiale, *Statul într-o lume în schimbare. Raportul privind dezvoltarea în lume*, 1997
- Guvernul României, *Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu*
- Havlik, "Wages, Productivity and Labour Costs in the CEECs", în *WIIW Annual report 1999*, Viena, 1999
- Iancu, A., "Costurile de tranzacție și problema integrării firmelor în contextul restructurării", *Revista Microeconomia aplicată*, anul I, nr. 4, 1997
- Iancu, A., *Criza tranziției: criză predominant instituțională*, Academia Română, Centrul de Informare și Documentare Economică, București, 1994
- Lilien, D.M., "Sectoral Shifts and Cyclical Unemployment", *Journal of Political Economy*, vol. 90, 1982
- Mereuță, C. (coord.), *Analiza diagnostic a societăților comerciale în economia de tranziție*, Editura Tehnică, București, 1994
- Mereuță, C. (coord.), *Industria prelucrătoare românească 1990-1998. Diagnostic structural. Opțiuni de politici industriale*, Raport de cercetare în cadrul programului ESEN al Academiei Române, Editura Expert, București, 2000
- Mereuță, C. (coord.), *Tranziția managementului societăților comerciale românești*, Editura Tehnică, București, 1995
- Mereuță, C. (coord.), *Un model de analiză structurală a sistemului industrial românesc*, Editura Tehnică, București, 1995
- Mereuță, C., "Flexibilitatea exploatării, condiție esențială de menținere pe piață a companiilor", SPIM nr. 1/2000, București
- Mereuță, C.; Ciupagea, C. (coord.), *Politica industrială a României. Orizont 2000-2005*, Contract MCT nr. 1902/1998/I
- Moran, T., *Multinational corporations. The political economy of foreign direct investment*, Lexington Books, D.C. Heath and Company, SUA, 1985
- Munteanu, C. ș.a., *Trade and Foreign Direct Investment in Central and Eastern Europe: The Impact on Productivity and Distribution. Romania*, ACE Phare Project paper, WIIW, Viena, 2000.
- OCDE, *Country studies: Romania*, 1998
- Palmer, M., *Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) and Privatisation*,

lucrare prezentată la conferința Comisiei Est/Vest (ELEC), Antwerp, 25 martie, 1994

Porter, M., *Competitive Strategy. Techniques for Analyzing Industries and Competitors*, The Free Press Macmillan, New York, SUA, 1980.

Porter, M., *The Competitive Advantage of Nations*, Macmillan Press, London, UK, 1992

Rodrik, D., *The New Global Economy and Developing Countries: Making Openness Work*, The John Hopkins University Press, Washington DC, 1999

Țurlea, G., "Industria prelucrătoare în tranziție. O analiză structurală", *SPIM* nr. 3/2000

UNCTAD, *World Investment Report 2000*, United Nations, New York, 2001

Voiculescu, D.; Mereuță, C. (coord.), *Analiza de competitivitate a economiei românești. Orizont 2000-2005-2010. Soluții strategice alternative*, Editura Academiei Române, 1998

Zaman, Gh.; Ciutacu, C.; Văleanu, G., *Blocaje în economia de tranziție*, Editura Tehnică, 1997

Surse de date

CCIRB, *Sinteza statistică a operațiunilor la Registrul Comerțului nr. 38, Societăți comerciale cu participare străină la capital*, București, iulie 2001

CEMATT SA, *Colecția analizelor diagnostic ale societăților comerciale 1994-2001*

EUROSTAT, *New Cronos, Yearbook, 100 de date cheie*

INS România, *Anuarele statistice ale României 1990-2000*

INS România, *Rezultate și performanțe ale întreprinderilor din industrie, construcții, comerț și servicii, 2001*

Microeconomia aplicată, colecția celor 12 numere trimestriale apărute în perioada 1997-1999

CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
Redactor-șef: Valeriu IOAN-FRANC

Redactori: Paula NEACȘU, Mihaela PINTICĂ, Ortansa CIUTACU
Secretariat științific: Dan OLTEANU, Alexandra PURCĂREA
Machetare, tehnoredactare și concepție grafică: Nicolae LOGIN
